

Saphou Gru Padom Siam

Phan Chi Nam Lop Va Long

Day Srām Baik Akhār Chām

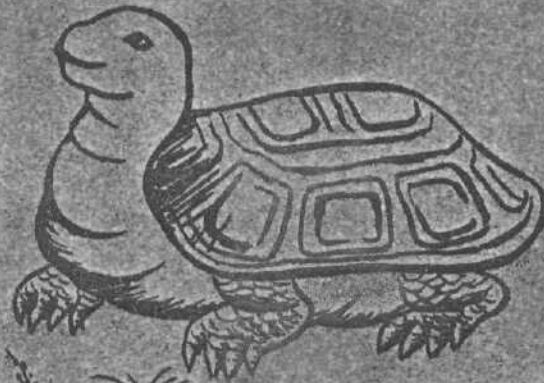
Em hoc van tieng Cham

W. CHAYI

PRIMER Grade Teachers
GUIDE

Reading PRIMER

PP 3-4, 246-257 ^{IN} ROTHR SCRIPT

Trung Tâm Học Liệu - Bộ Giáo Dục - Xuất Bản
Pasāk Patabeak Hrāk Gāl - Pasāk Pato Baik - Patabeak 1974

Tỉnh: Châu-Đốc, Tây-Ninh

Day Srām Baik Akhār Chām

Saphou Gru Padom Srām

Primer grade teacher's guide for reading primer

Em học vần tiếng Chăm

Phần Chỉ-Nam Lớp Võ-Lòng

Pasāk Patabeak Hrāk Gāl Pasāk Pato Baik Patabeak

Trung-Tâm Học-Liệu Bộ Giáo-Dục Xuất-Bản

1974

52
29E03

MFV 9466 -

Ấn-hành trong khuôn-khổ chương-trình
hợp-tác giữa:

Bộ Giáo-Dục
Bộ Phát-Triển Sắc-Tộc
Viện Chuyên-Khảo Ngữ-Học

Tháng 6, năm 1974
Ấn-hành 500 cuốn

LỜI TỰA

Quyển sách chỉ nam này của bộ sách võ lòng tiếng Chàm xuất-bản để riêng giúp cho giáo-viên dạy tiếng đó những chỉ-dẫn đầy chi-tiết hầu áp-dụng quyển sách võ lòng kể trên dạy những người Chàm. Muốn áp-dụng quyển sách võ lòng một cách hữu hiệu, phần chỉ nam cần phải được chú-ý một cách tở-mỷ.

Mục-đích của cuốn sách võ lòng là dạy học-sinh: (1) cách đọc những chữ mới trong những chữ kết-hợp bởi các mẫu-tự mà học-sinh đã biết qua, (2) cách đọc để hiểu biết và (3) cách đọc trôi chảy

(1) Mẫu-tự trong ngôn-ngữ được dạy bằng cách phối-hợp từng chữ để lập một tiếng riêng biệt (thường thường là điền hình) để giúp cho học sinh hiểu được sự liên-quan về thị-giác biểu-hiệu với biểu-hiệu bằng lời nói mà chữ đã tượng trưng. Thí dụ: chữ p bắt đầu của một vần được dạy trong chữ puh có nghĩa là rầy. Chữ p là chữ duy-nhất mới-mẻ trong tiếng này vì là học-sinh đã học qua sự phối-hợp uh

với các phụ-âm khác. Rồi thì chữ mới được kết-hợp với những nguyên-âm khác nữa trong các bài tập khẩu-vấn hoặc những kết-hợp khác mà học-sinh đã biết rồi. Kế đó chữ mới lại được tưởng phản với những phụ-âm khác mà học-sinh đã biết trong các bài khẩu-vấn trước. Sau những bài tập khẩu vấn này học-sinh có thể đọc được bất cứ vần nào bằng p nếu chữ đó được kết-hợp với phần chót của một vần mà học-sinh đã biết.

(2) Tập đọc để hiểu biết được dạy bằng cách áp-dụng từ lúc ban đầu chỉ những câu-vấn đầy ý-nghĩa và sự kết-hợp những câu-vấn thành mẫu-chuyện đầy ý-nghĩa và thuộc về thiên-nhiên. Nếu học-sinh biết rằng tất cả tài-liệu đưa ra để đọc mà có nghĩa lý thì nó sẽ tìm hiểu ý-nghĩa. Các câu hỏi bao hàm ở trong dự đoán coi học-sinh có hiểu ý-nghĩa của mẫu chuyện hay không. Thực tập cách đọc từng câu cũng giúp cho sự tiến-triển về cách đọc để hiểu biết.

(3) Mỗi ngôn ngữ đều có một số chữ được áp-dụng rất thường nhưng lại thiếu nghĩa một cách minh-bạch. Một thí dụ

về chữ cái trong một cái nhà. Để cho cách tập đọc trôi chảy được dạy dễ-dàng, học-sinh nên được dạy để nhận thức một chữ trong phần của câu-văn hơn là học về từng phần của chữ riêng biệt. Các bài tập khác để tập đọc một cách trôi chảy gồm có sự giúp đỡ của giáo-viên cho học-sinh tập đọc cho đến khi nào học-sinh có thể đọc theo nhịp nói và lối phát-biểu lời nói một cách thông thường.

Lời nói đầu của quyển sách này đưa ra một bài kiểu-mẫu và những mẫu của những bài khác đầy đủ chi-tiết giúp giáo viên phải nói thế nào và những gì học-sinh phải học hỏi. Những mẫu này phải được nghiên-cứu kỹ-lưỡng trước khi toan dạy với quyển vở lòng vì những chỉ dẫn cho mỗi bài học với ít chi-tiết hơn và phỏng đoán là giáo viên đã hoàn toàn thông hiểu bài mẫu. Những bài của sách vở lòng đều có trong phần chỉ-nam và những điều chỉ dẫn cho mỗi bài học đều nằm trước bài của quyển vở lòng.

Đối với các vị không hiểu tiếng Chàm và thích học hỏi nhiều hơn về phương pháp học kèm theo quyển sách riêng biệt này thì có bản dịch ra tiếng Việt lời nói đầu của phần chỉ-nam sau phần chánh của quyển sách. Sau bản dịch lời nói đầu bằng Việt-văn lại có bản dịch ra Việt-ngữ của chính quyển sách vở lòng.

Quyển sách này được soạn-thảo một phần theo chương-trình của Chánh-Phủ Việt-Nam để tiến-triển một cách đều đặn sự giáo-dục đồng-bào thiếu-số trong nước. Bước đầu tiên là dạy học-sinh học và biết tiếng mẹ đẻ của chúng. Khoa tập đọc khéo-léo có thể chuyển qua học quốc-văn khi học sinh bắt đầu năm thứ hai tại trường học. Một sự chuyển-ngữ dần dần, từ tiếng mẹ đẻ sang quốc-văn tới lớp nhì sẽ giúp cho học-sinh sẵn sàng chung học với các học-sinh Việt nơi học đường.

GRU BAIK KUMNU

Brük srăm pabaik mapiah phũn srăm ha sa ha sa dalăm Saphòu Srăm Baik Akhär Chäm mada khan tống bih dalăm saphòu ni. Phũn srăm ha sa ha sa mada doa gah: Ha gah yau gauh hõng banah dalăm saphòu sêh, ha gah tra gauh mapiah tachay pato ka gru laik ko rang djauk pabaik sêh yau bär. Brük pato ni mada pato baik hõng pato hräk.

Tống bih gru djauk thau laik dalăm phũn srăm ha sa ha sa mada pahũn kumnu kumnu. Yau dalăm phũn srăm 5.1 bloh khan laik: "Djauk pabaik bõh panuaik baik chuh (tui kumnu 1)." Kumnu 1 pahũn gru mông djauk danauk dauk kung djauk pabaik bõh panuaik baik. Gru djauk baik kumnu tống hadõm ni nha kanäl dalau mông nao pabaik sêh. Gru djauk srăm ray mông danauk dauk dalăm phũn srăm ha sa ha sa mapiah pabaik. Haday pabih gru djauk ngäk tui danauk dauk tống bih ni dalăm bêl pabaik.

Kumnu kung dok haday ni mada nãm janih yau mala ni:

- 1) Pato bõh panuaik baik ngõk pa-ar baik.
- 2) Pato bõh panuaik baik dalăm saphòu baik.
- 3) Pato ha chađeh bõh panuaik baik.
- 4) Pato bõh panuaik dalăm phũn.
- 5) Baik takal.
- 6) Pato hräk akhär.

KUMNU 1

Pato Bôh Panuaik Baik Mông Pa-ar Baik
(padär phün sräm 7)

1.1 Baik rup hông bôh panuaik baik.

Gru tachay rup sang ngöck pa-ar baik, bloh laik: "Ni rup sang; laik sang". Nük sêh laik: "Sang". Gru tachay bôh panuaik sang sia rup sang, bloh laik: "Bôh panuaik ni puaik laik sang; laik sang". Nük sêh laik: "sang". Gru tachay bôh panuaik sang hông sua nük sêh: "Bôh panuaik ni puaik laik yau bär?" Sêh laik: "sang".

1.2 Doah bôh panuaik baik ngöck pa-ar baik.

Gru sua: "Hay doah bôh bôh panuaik karay gaik kung iauk yau gauk bôh panuaik sang? Yah nük sêh doah bôh chhiap ô, gru tachay bôh panuaik sang karay gaik, 'bloh khan: "Bôh panuaik ni puaik laik sang ray; laik sang". Nük sêh laik: "sang". Gru padär nük sêh doah bôh panuaik sang bray nha bih dalâm pa-ar baik.

1.3 Iauk bôh panuaik baik ngöck papan juk.

Gru hräk bôh panuaik sang ngöck papan juk, padär akhär yau akhär lăm saphou baik (ha pa-ar baik). Gru laik: "Rani gru hräk bôh panuaik sang ngöck papan juk. Iauk, bôh panuaik ni yau gauk sang ngöck pa-ar baik; laik sang". Sêh laik: "sang".

Gru hräk nao ngöck papan juk (bôh panuaik nao sêh baik bloh). Gru tachay bôh panuaik nao, bloh sua: "Bôh panuaik ni laik bär?" Sêh laik: "nao". Gru laik: "Djauk yô", bloh gru hräk Ali (bôh panuaik ha sa tra gaik kung sêh baik bloh mông dalau) ngöck papan juk hông sua: "Bôh panuaik ni puaik laik yau bär?" Sêh laik: "Ali". Gru hräk sang ngöck papan juk gaik hông sua sêh laik hagék ni.

Bloh mai gru ha bäng tachay sang, ha bäng tachay nao, ha bäng tra gaik tachay Ali, hông iau sêh puaik laik bôh panuaik nôn. Gru sua pawik padär yau nôn beah täl sêh thau krün bôh panuaik tống klau bôh nôn.

KUMNU 2

Pato Bôh Panuaik Baik Dalâm Saphôu Baik
(pađâr phũn srăm 10)

2.1 Pato rup hõng bôh panuaik baik.

Gru pađâr sêh tõng bih iauk rup takuh dalâm saphôu hõng khan: "Ni rup takuh; laik takuh". Sêh laik: "takuh". Gru laik: "Rani iauk bôh panuaik gah ngõk pabih dok mapêng rup. Bôh panuaik nõn puaik laik takuh; laik takuh". Sêh laik: "Takuh". Gru sua: "Bôh panuaik dok mapêng rup puaik laik yau bär?" Sêh laik: "Takuh".

2.2 Doah bôh panuaik ngõk banah saphôu.

Gru pađâr sêh doah hõng tachay takuh dalâm saphôu nhu. Gru nao mai doah iauk nõk sêh doah bôh panuaik nõn djauk ha ô. Gru pađâr sêh doah bôh panuaik nõn moh labik karay gaik dalâm banah hõng gauk nõn. Gru nao mai doah iauk sêh doah bôh bôh panuaik djauk.

2.3 Iauk bôh panuaik baik ngõk papan juk.

Gru hräk takuh ngõk papan juk,

pađâr bôh akhär yau bôh akhär dalâm saphôu baik. Gru laik: "Rani gru hräk takuh ngõk papan juk. Iauk, bôh panuaik takuh ni yau takuh dalâm saphôu hũ ray; laik takuh". Sêh laik: "Takuh".

Gru hräk sang ngõk papan juk gaik (sang bôh panuaik kung sêh hu baik bloh). Gru tachay sang, bloh sua: "Bôh panuaik ni puaik laik yau bär?" Sêh laik: "Sang". Gru laik: "Djauk yò", bloh gru hräk lamo (bôh panuaik ha sa tra gaik kung sêh baik bloh) ngõk papan juk hõng sua: "Bôh panuaik ni puaik laik yau bär?" Sêh laik: "lamo". Gru hräk takuh ngõk papan juk ha bäng tra gaik hõng sua: "Ni hagék?"

Gru ha bäng tachay lamo, ha bäng tachay takuh, ha bäng tra gaik tachay sang, bloh iau nõk sêh karay karay puaik bôh panuaik nõn. Gru ngäk yau nõn ðeah täl sêh krũn bôh panuaik tõng klau bôh nõn.

KUMNU 3

Pato Chađeh Bôh Panuaik

(pađär phün sräm 14)

3.1 Pabha bôh panuaik baik móng pato bôh panuaik bahau.

Gru hräk bôh panuaik rao ngöck papan juk hõng sua: "Bôh panuaik ni laik yau bär?" Sêh laik: "rao". Gru kapök bôh roh r hõng laik: "Ha chađeh dok ni laik ao; laik ao". Sêh laik: "ao". Bloh gru hräk ao mala rao ngöck papan juk yau ni:

rao

ao

Gru tachay bôh panuaik ao hõng sua: "Ni laik yau bär?" Sêh tõng bih gauk laik: "ao". Gru tachay bôh panuaik rao ha bãng gaik hõng sua sêh laik yau bär. Bloh gru tachay ao ha bãng gaik hõng sua laik yau bär. Gru chih dawang pak mata tom dār bôh panuaik tõng hadôm kung hräk ngöck papan juk nõn yau ni:

rao

ao

3.2 Patom ha chađeh bahau hõng ha chađeh baik bloh.

Gru hräk ao ngöck papan juk hõng sua: "Bôh panuaik ni laik yau bär?" Sêh laik: "ao". Bloh gru hräk rao mala ao yau ni:

ao

rao

Gru tachay rao hõng sua ni laik yau bär?

Gru hräk uh sia ao yau ni:

ao uh

rao

Gru tachay uh hõng sua laik yau bär.

Gru hräk ruh mala uh yau ni:

ao uh

rao ruh

Gru tachay ruh hõng sua ni laik yau bär? Yah sêh chalõi drah djauk ô, gru khan: "Bôh panuaik ni laik ruh; laik ruh". Bloh gru pađär sêh laik gaik bôh panuaik tõng hadôm yau gêt hräk awäl laik ao, rao ...

Gru hrăk ay ngöck papan juk sia uh
yau ni:

ao uh ay
rao ruh

Gru tachay ay hōng sua bōh panuaik nōn
laik yau bār.

Bloh gru hrăk ray mala ay yau ni:

ao uh ay
rao ruh ray

Gru tachay ray hōng sua ni laik yau bār?
Yah sêh chalóí drah djauk ô, gru puai
laik dalau, pađăr sêh laik tui. Bloh
gru pađăr sêh laik ha bāng tra gaik bōh
panuaik tōng hadôm yau gêt hrăk, awăl
laik ao, rao, uh, ruh, ay, ray. Bloh
gru tachay pađăr sêh puai yau ni wók
gaik: (tui dalau haday), ao, uh, ay,
rao, ruh, ray. Haday mōng gru tachay
bōh panuaik ni ha bāng, bōh panuaik nōn
ha bāng tui tai taku bray ka sêh laik
tui. Bloh gru chih dawang pak mata tom
dăr bōh panuaik ngöck papan juk yau ni:

ao	uh	ay
rao	ruh	ray

3.3 Hrăk bōh panuaik bahau mōng ngöck
mōng la gauk lăm găn ha sa mapiah
sêh thau laik chađeh bahau dalăm
bōh panuaik tōng bih nōn yau gauk.

Gru hrăk rao ngöck papan juk bloh
sua: "Ni laik yau bār?" Sêh laik:

"rao". Gru hrăk ruh mala rao yau ni:

rao
ruh

Gru tachay ruh hōng sua laik yau bār.

Gru hrăk ray mala ruh yau ni:

rao
ruh
ray

Gru tachay ray hōng sua laik yau bār.

Bloh gru pađăr sêh puai bōh
panuaik tōng bih ngöck papan juk mōng
ngöck trūn tăl la. Bloh gru kapók bih
chađeh bōh panuaik yau ao, uh, ay, hōng
laik: "Akhăr gah nauk ni yau gauk.
Ngăn akhăr ni răk; laik răk". Bloh gru
pađăr sêh laik klau bōh panuaik nōn
mōng ngöck trūn. Bloh gru chih dawang
pak mata tom dăr bōh panuaik yau ni:

rao
ruh
ray

3.4 Padüt chadeh bahau hõng chadeh
baik bloh.

Gru hräk rao ngõk papan juk hõng
sua: "Laik yau bär ni?" Sêh laik: "rao".
Bloh gru hräk kao mala rao yau ni:

rao

kao

Gru tachay kao hõng sua laik yau bär.
Gru hräk chao mala kao yau ni:

rao

kao

chao

Gru tachay chao hõng sua laik yau bär.
Bloh gru bray sêh padär bõh panuaik
chao, kao, rao tui gru tachay.

Gru hräk ruh sia rao yau ni:

rao ruh

kao

chao

Gru tachay ruh hõng sua laik yau bär.
Gru hräk kuh mala ruh yau ni:

rao ruh

kao kuh

chao

Gru tachay kuh hõng sua laik yau bär.

Gru hräk chuh mala kuh yau ni:

rao ruh

kao kuh

chao chuh

Gru tachay chuh hõng sua laik yau bär.
Gru hräk ray sia ruh yau ni:

rao ruh ray

kao kuh

chao chuh

Gru tachay ray hõng sua laik yau bär.
Gru hräk kay mala ray yau ni:

rao ruh ray

kao kuh kay

chao chuh

Gru tachay kay hõng sua laik yau bär.
Bloh gru hräk chay mala kay yau ni:

rao ruh ray

kao kuh kay

chao chuh chay

Gru tachay chay hõng sua laik yau bär.
Bloh gru bray ka sêh padär hadõm bõh
panuaik chay, kay, ray tui gru tachay.
Bloh nõn gru tachay hõng sêh tõng bih
puaik hadõm bõh panuaik mõng ngõk trũn
yau ni: rao, kao, chao, ruh, kuh, chuh,

ray, kay, chay.

Bloh gru tachay pađār sêh puaik yau ni wók gaik: (tui dalau haday) - rao, ruh, ray, kao, kuh, kay, chao, chuh, chay. Haday mông gru tachay bôh panuaik ni ha bãng, bôh panuaik nòn ha bãng tui tai takú bray ka sêh laik tui.

Bloh nòn gru chih dawang pak mata tom dār bih hadôm bôh panuaik nòn yau ni:

rao	ruh	ray
kao	kuh	kay
chao	chuh	chay

3.5 Patom bôh panuaik bahau hông bôh panuaik baik bloh.

Gru hräk bôh panuaik may ngök papan juk hông sua laik yau bär. Gru hräk đik mala may yau ni:

may
đik

Gru tachay bôh panuaik đik hông sua laik yau bär.

Gru hräk lamo mala đik yau ni:

may
đik
lamo

Gru tachay lamo hông sua laik yau bär ni.

Gru hräk ngäk yau ni ðeah täl hu bôh panuaik ha patui yau ni:

may
đik
lamo
sang
đuaik
takuh

Gru pađār sêh iauk mông ngök täl la. Brük nòn djauk ngäk yau ni:
(1) tachay bôh panuaik, yaok lakao bôh panuaik bloh yaok labik lakao nòn gaik.
(2) Tachay bôh panuaik hagêk tui tai takú ka sêh laik tui.

Pato Bôh Panuaik Dalăm Phũn

(pađăr phũn srăm 25)

4.1 Pato bôh panuaik bahau.

Gru hrăk phũn ni ngỗk papan juk:

Ali pachi lamo bloh.

Bloh gru laik: "Ni laik, Ali pachi lamo bloh". (Gru puaik phũn nõn bray ka sêh păng, bloh pađăr sêh tống bih gawk puaik tui.) Gru tachay bloh, bloh laik: "Ni laik bloh; laik bloh". Gru hrăk bloh mala bôh panuaik bloh dalăm phũn yau ni:

Ali pachi lamo bloh.

bloh

Gru tachay bloh kung dok mông la hống sua: "Bôh panuaik ni laik yau bẳr?" Sêh laik "Bloh". Gru oak bloh gah la nõn klak. Gru tachay phũn Ali pachi lamo bloh, pađăr sêh puaik phũn nõn.

Gru hrăk La bống takuh bloh. mala phũn dok ngỗk papan juk bloh yau ni:

Ali pachi lamo bloh.

La bống takuh bloh.

Gru tachay phũn la hống laik: "Puaik phũn ni". (pađăr sêh tống bih gawk

puaik). Gru iau sêh puaik ha rang ha bẳng.

Gru hrăk May rao sang bloh. mala phũn tống doa nõn yau ni gawk:

Ali pachi lamo bloh.

La bống takuh bloh.

May rao sang bloh.

Gru tachay phũn gah la hống pađăr sêh puaik. Gru iau sêh puaik phũn nõn ha rang ha bẳng ha rang ha bẳng. Bloh gru kapỏk bih bôh panuaik luai ha bôh bloh. Bloh sua: "Bôh panuaik ni laik yau bẳr?" Sêh laik "bloh". Gru laik: "Djauk yỏ; bôh panuaik bloh iauk yau ni rẻl bẳng."

4.2 Pađăt bôh panuaik bahau hống bôh panuaik klauk.

Gru hrăk May rao sang ô. mala phũn ngỗk papan juk hống laik: "Puaik phũn ni." Sêh puaik. Bloh gru tachay phũn May rao sang bloh. hống laik: "Puaik ni." Sêh puaik. Bloh gru iau sêh ha rang tagỏk tachay bôh panuaik bloh. Gru tachay May rao sang ô. hống sua: "Ni laik yau bẳr?" Sêh laik: "May rao sang ô". Gru iau sêh ha rang tagỏk tachay bôh panuaik ô. Yah laik hu phũn

yau ni gaik, gru ngăk yau gauk nao
gaik.

Bloh gru roah phũn hlay ha sa
pađăr sêh puaik. Gru ngăk yau ni beah
tăl sêh tống bih gauk thau krùn bôh
panuaik bahau hống bôh panuaik klauk.

KUMNU 5

Baik Takal

(Pađar phũn srãm 13)

5.1 Sêh iauk takal rup êng.

Gru laik: "Day tống bih gauk iauk takal di banah nòn rup êng. Yah rang hlay khĩn ka gru đống, gru đống pato." Gru gabak nao mai đống sêh.

5.2 Phũn sua.

Haday mòng sêh iauk takal bloh, gru sua laik: "Day hlay doah bôh hống puaik bôh panuaik (manùng) kung chalói phũn sua ni? Ali nao ngæk gæk?" Gru roah sêh ha rang doah hống puaik phũn nòn. Yah mada pa-ar baik, gru djauk pađar sêh tachay hống puaik phũn ngøk pa-ar baik. (Djauk hlay gru sua pađar sêh chalói phũn sua nòn soh, iauk saphòu ô.)

Sêh chalói phũn sua di sa bloh, gru sua yau nòn ðeah tãl phốt:

Hay chang Ali?

Ni may hay?

May đik gæk?

5.3 Doah chađeh phũn dälãm phũn.

Gru sua: "Day hlay doah bôh hống thau puaik chađeh phũn kung laik: may Ali"? Gru roah sêh ha rang doah bôh chađeh phũn nòn hống puaik.

Gru bray sêh doah hống puaik chađeh phũn nao galk pađar chađeh phũn ni:

chuh takuh

may chang

đuaik nao sang

may đik

5.4 Puaik tống bih gauk.

Yah pađar pa-ar baik, gru tachay phũn ni may Ali. hống laik: "Puaik phũn ni tui gru." Gru puaik bloh sêh puaik tui. Gru pato yau nòn ðeah tãl sêh tống bih gauk puaik lageh yau mayai. Gru pađar sêh tống bih gauk puaik tui gru, ha pađar sêh ha rang puaik tui. Gru ngæk yau nòn ðeah tãl sêh thau puaik rël phũn dälãm phũn srãm. (Yah pađar pa-ar baik ô, gru khan sêh iauk phũn dälãm saphòu hống puaik tui gru).

KUMNU 6

Pato Hrăk Akhăr Bahau.
(Pađăr phũn srăm ll)

6.1 Gru hrăk akhăr bahau ngők papan juk.

Gru chih talay klau ngők papan juk
yau ni:

=====

Gru hrăk akhăr m ngők papan juk
yau ni:

m

Gru tachay akhăr ŋ ngők papan juk
hõng sua laik: "Ni akhăr gěk?" Yah
sêh kanăl ô, khan ka sêh hõng pađăr
sêh laik tui. Bloh gru khan laik:
"Akhăr mők hrăk dalăm bõh panuaik yau
mata, may, lamo, mô, mek. Day laik
bõh panuaik tõng bih ni tui gru hõng
bõh ngăt akhăr ngők papan juk." Bloh
gru chih akhăr m ngők papan juk ha
băng tra gaik, pađò payõl chih yau bār
pađò hrăk. Gru laik: "Hrăk bõh akhăr
mők dray tők chih talay panak mông

talay kũh nao talay la. Chih talay gai
jrũ pagăm mông talay panak pêng gah
hanuuk mala talay kũh hasit. Chih
talay gai jrũ di doa pagăm mông gai jrũ
di sa djauk gauk." Gru laik gaik:
"Iauk ha bãng gaik. Chih talay panak,
bloh pagăm talay gai jrũ ha sa, bloh
pagăm gai jrũ ha sa gaik." Gru mayai
klau pak bãng.

6.2 Srăm chih akhăr bahau mông tachay
lăm ngĩn.

Gru laik: "Rani dray srăm hrăk bõh
akhăr bahau lăm ngĩn. Day tõng bih
gauk laik hõng hrăk tui gru, bloh hrăk
nha djauk." Gru palěk lakuk mai ka
sêh hõng mayai pato sêh lăm guan hrăk
laik: "Dray tők chih talay panak. Chih
gai jrũ pagăm mông talay panak, bloh
chih gai jrũ di doa pagăm mông gai jrũ
di sa djauk gauk." Bloh gru ngāk yau
nõn pak lamũ bãng. Bloh gru roah sêh
ha rang tagõk chih, bray ka sêh tõng
bih gaik dok srăm. Gru iauk sêh gok
laik nhu ngāk djauk.

6.3 Srăm chih bôh akhâr bahau ngöck töt sêh móng tachay.

Gru khan sêh hräk akhâr m ngöck töt sêh lăm guan gêt khan móng ngäk akhâr nòn yau bär ha bäng tra gaik. Gru pađär sêh chih akhâr nòn lamủ năm bäng gaik lăm guan gru nao mai iauk sêh chih yau bär.

6.4 Srăm chih bôh akhâr bahau lăm saphou hräk sêh.

Gru laik: "Rani dray chih bôh akhâr m lăm saphou hräk. Mök saphou hräk mai bloh pöh chëk ngöck töt. Păn büt nha seam bloh dok la nha tapäk." Gru gabak iauk sêh dok la hống păn büt nha djauk. Bloh gru laik: "Rani hräk bôh akhâr m". Gru doah iauk sêh hlay kung hräk djauk. Bloh gru pađär sêh chih bôh akhâr bauk doa klau talay hống gabak gok laik sêh hlay khin pađär döng.

6.5 Sêh hräk bôh akhâr bahau daläm bôh panuaik.

Haday móng sêh hräk bôh akhâr m bloh gru laik: "Rani dray hräk bôh panuaik ha bôh kung mada pađär bôh

akhâr mök." Gru hräk mi ngöck papan juk yau ni: - - - - -

mi

Gru tachay mi hống sua: "Bôh panuaik ni puaik yau bär?" Haday móng sêh laik bloh, gru pangät sêh hống iauk bôh panuaik nòn. Bloh gru laik: "Rani hräk mi lăm saphou hräk." Gru pađär sêh hräk bôh panuaik nòn doa, klau bäng. Gru nao tom dăr iauk hống döng sêh hlay kung thau hräk djauk ô.

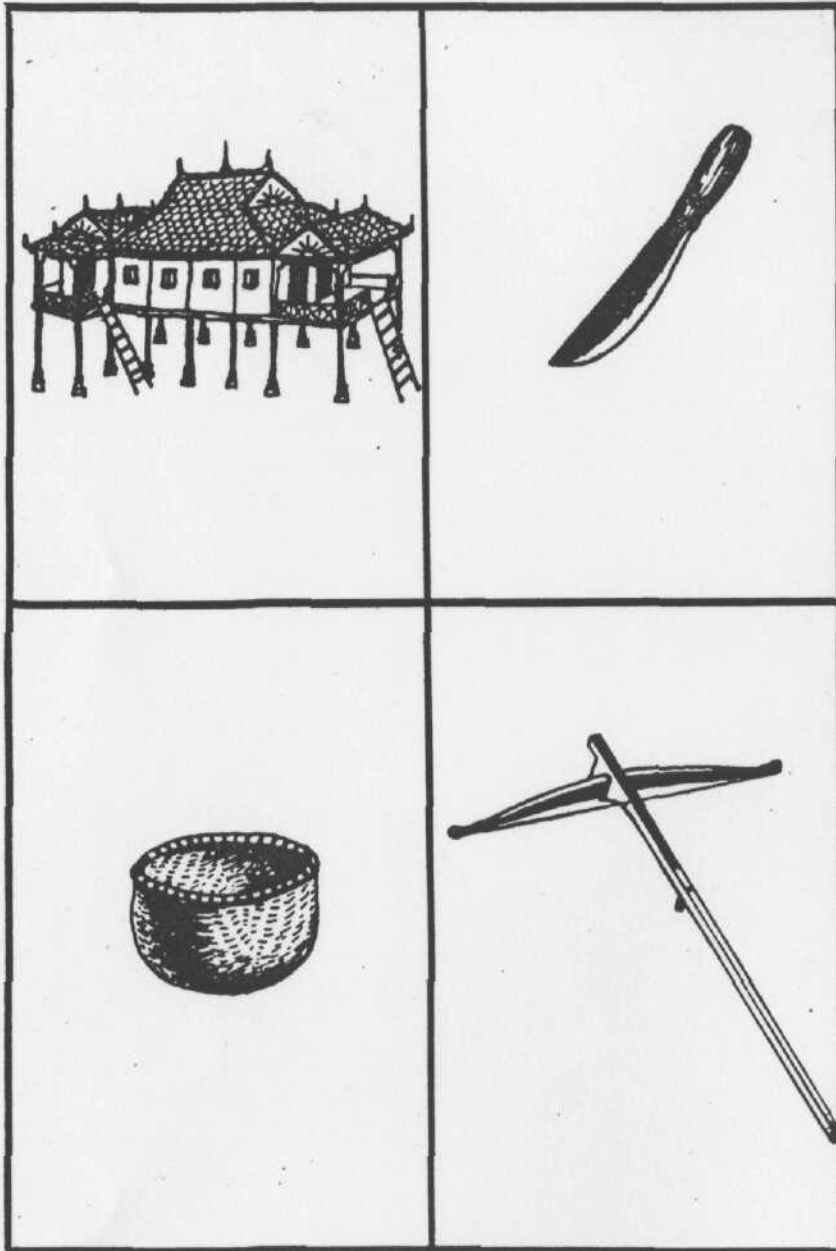
6.6 Sêh hräk akhâr bahau daläm phün.

Gru laik: "Dray hräk ha phün kung mada mi lăm nòn. Iauk gru hräk yau ni." Gru hräk ni mi. ngöck papan juk yau ni: - - - - -

ni mi.

Bloh gru sua: "Phün ni laik yau bär?" Sêh chaloi: "ni mi." Gru pangät sêh hống iauk phün nòn hống laik: "Rani hräk ni mi. lăm saphou hräk. Juai wär chëk tanüt padöh haday phün nòn."

Lăm guan sêh hräk gru nao tom dăr döng sêh. Gru bray ka sêh srăm hräk bauk doa klau talay phün ni.

1. Dalau pato baik.
 - a. Gru tachay ngõk pa-ar baik hõng laik: "Iauk moh ni, mada dawang pak dawang, dalãm dawang ha sa ha sa mada rup."
 - b. Gru tachay rup 1 hõng sua: "Hay thau krùn laik hagêk lãm dawang ni?"
 - c. Gru tachay rup 2 hõng sua: "Hay thau krùn laik hagêk lãm dawang ni?"
 - d. Gru tachay rup 3 hõng sua: "Hay thau krùn laik hagêk lãm dawang ni?"
 - e. Gru tachay rup 4 hõng sua: "Hay thau krùn laik hagêk lãm dawang ni?"
 - g. Rani gru iau sêh karay karay mai tachay gêk gêk gah la ni:
 - 1) kanhan sang 6) gãr thõng
 - 2) pabung sang 7) babah bai
 - 3) pabãng 8) tok bai
 - 4) góng sang 9) ganuk hanúng
 - 5) sãr thõng 10) tađeh hanúng
2. Pato rup ngõk kađuh saphòu gah nauk.
 - a. Gru pãn saphòu pahún sêh hõng

pađār sêh iauk bôh rup gah nauk.
Gru tachay rup hông laik: "Ni rup
nuk neh lakay đik kabao hông ai
kamay nhu đoa la-i."

b. Gru sua phũn sua gah la ni hông
iau sêh karay karay mai tachay
nha djauk labik.

- 1) Moh hlay kôk kabao?
- 2) Moh hlay hla ku kabao?
- 3) Moh hlay le kabao?
- 4) Moh hlay le nuk neh lakay?
- 5) Moh hlay tangón ai kamay nhu?
- 6) Moh hlay la-i?
- 7) Moh hlay takê kabao?

Haday móng sêh tachay bloh gru
pãn saphôu wôk bloh tachay nha
djauk labik ha bãng tra gaik,
ngãk yau nòn bray ka sêh iauk bôh
tông bih gauk.

c. Gru laik: "Rup ni dok gah nauk
kađuh saphôu baik. Dray krũn gah
nauk saphôu kayoa nhu mada rup."
Gru pađār saphôu hông laik: "Iauk,
dok gah kuk ni mada rup ô. Bian
hlay dray khĩn pađār saphôu dray,
đray djauk pađār doah rup bloh
pađār bray kôk kabao nao gah ngôk

hông le kabao nao gah la." Gru
pađo tachay kôk hông le kabao
pađo mayai.

3. Pađār saphôu.

a. Pãn saphôu pahũn sêh hông bray
sêh pãn saphôu djauk tui gru.
Gru nao tom đār iauk sêh pãn
saphôu djauk.

b. Rani gru pato sêh pòh saphôu yau
bār hông laik: "Pòh saphôu tông
bih gauk ha bãng ha hla ha bãng
ha hla beah tãl banah kung mada
rup yau pa-ar baik." Gru gabak
tom đār iauk sêh pòh doah banah
djauk. Bloh gru pađār sêh doah
hông tachay sang dalãm saphôu
nhu. Bian hlay sêh doah bôh
sang bih gauk yó, gru pađār nhu
doah hông tachay thông. Bloh
pađār nhu doah hông tachay bai
hông haday pabih doah hanũng
tapông.

c. Gru bray ka sêh iauk rup karay
gaik lãm saphôu nòn. Haday móng
sêh iauk rup hasit mai gru patom
saphôu mapiah.

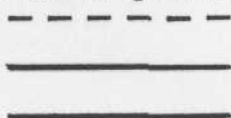
4. Hrāk - Pato talay dǒng tapāk tah.

(tui kumru 6)

a. Gru chih talay dǒng ngǒk papan juk.

(kumnu 6.1)

Gru chih klau jalan tapāk yau ni:

Bloh gru laik: "Rani dray srām hrāk. Hray ni dray srām chih talay dǒng tapāk tah mapiah hrāk. Day bih gauh iauk gru chih talay ngǒk papan juk." Gru chih talay dǒng mǒng jalan ngǒk tǎl jalan la yau ni:

Gru tachay talay nǒn hǒng laik:

"Iauk moh ni, gru chih talay dǒng tapāk mǒng talay ngǒk mai truh talay kuh mai tǎl talay gah la pabih ni. Yah khīn hrāk djauk, dray djauk chih mǒng ngǒk trūn tǎl la. Iauk gru chih ha bǎng tra gaik."

b. Sēh srām chih talay dǒng tapāk tah mǒng tachay lām ngīn. (kumnu 6.2)

c. Sēh srām chih talay dǒng tapāk tah mǒng tachay ngǒk tǒc sēh. (kumnu 6.3)

d. Gru pato sēh pǎn saphǒu, pato dok la hǒng pato pǎn bǔt. Gru laik: "Rani day mǒk saphǒu hrāk mai pǒh chēk ngǒk tǒc." Gru nao tom dǎr iauk sēh chēk saphǒu di nauk patapāk. Bloh gru laik: "Rani dray srām hrāk mǒng bǔt. Yah dray hrāk dray djauk dok la nha tapāk hǒng palēk le tǒng doa gah trūn. Day tǒng bih dok tapāk yau nǒn hǒng iauk gru pato pǎn bǔt. Iauk, gru mǒk bǔt chēk lām tangǒn kung gru pađār hoak lasay. Yah laik day pađār tangǒn gah hanuúk hoak lasay, day chēk bǔt lām tangǒn hanuúk. Yah laik day pađār tangǒn gah iu hoak lasay, day djauk chēk bǔt lām tangǒn nǒn. Chēk lām tangǒn hoak lasay, bloh pǎn jēk sār bǔt, yau nǒn gru hu pađār bǔt djauk. Rani bih day chēk bǔt lām tangǒn kung pađār hoak lasay hǒng pǎn jēk sār bǔt yau gru." Bloh gru

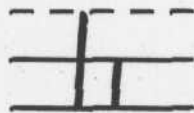
nao tom dǎr iauk sêh pǎn bŭt djauk
hǒng dǒng sêh hlay kung thau pǎn
ô.

e. Sêh chih talay dǒng tapǎk tah lăm
saphôu nhu. (kumnu 6.4)

5. Pato chih talay dǒng tapǎk panak.

a. Gru chih talay dǒng panak ngǒk
papan juk. (kumnu 6.1)

Gru chih talay panak mǒng talay
kũh trũn nao tǎl talay la sia
talay dǒng tapǎk tah ngǒk papan
juk yau ni:

Bloh gru laik: "Iauk, gru chih
talay panak danauk talay tah.
Dray chih talay dǒng mǒng talay
kũh trũn nao tǎl talay la. Bih
day iauk gru chih ha bǎng tra
gaik."

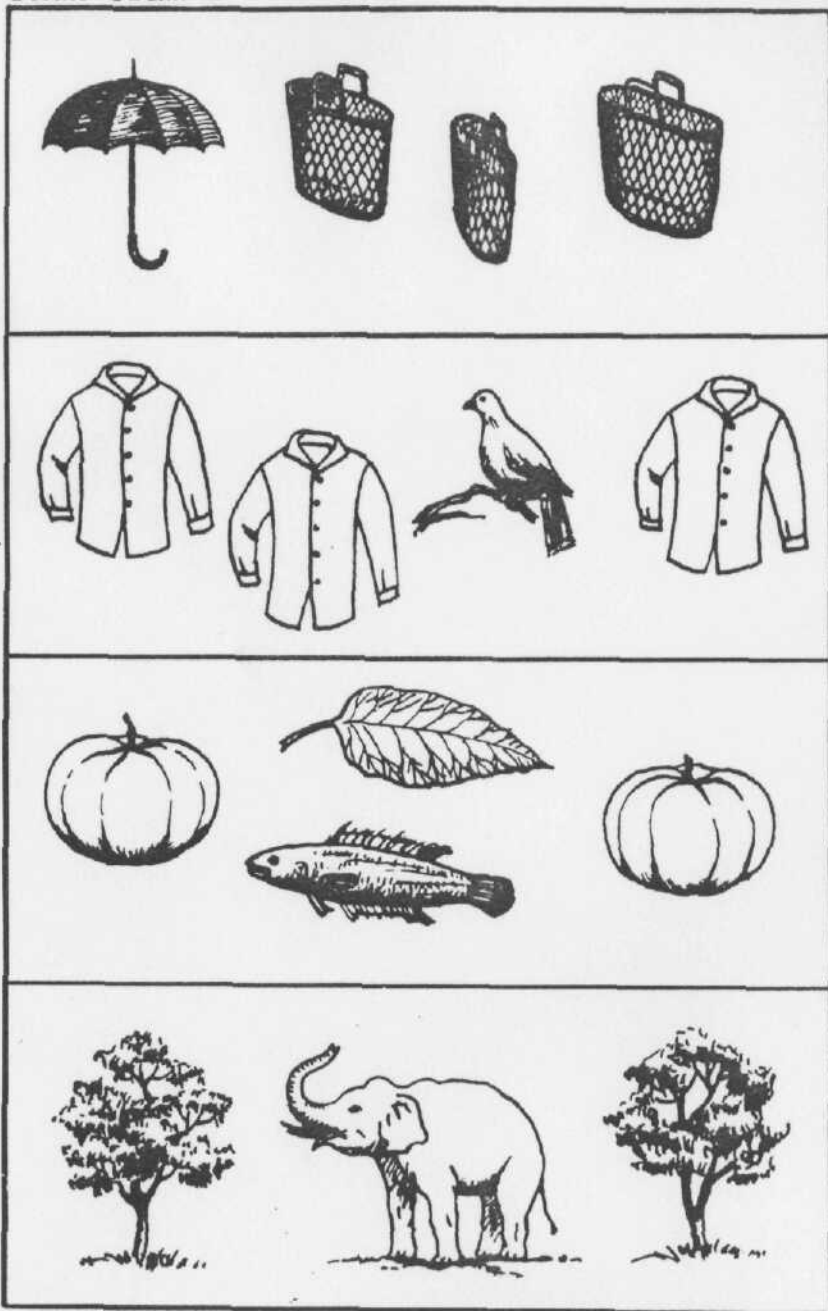
b. Sêh srǎm chih talay dǒng tapǎk
panak lăm ngĩn. (kumnu 6.2)

c. Sêh srǎm chih talay dǒng tapǎk
panak mǒng tachay ngǒk tǒc sêh.
(kumnu 6.3)

d. Sêh srǎm chih talay dǒng tapǎk
panak lăm saphôu hrǎk nhu.
(kumnu 6.4)

Gru padǎr sêh mǒng brũk dok la
tapǎk hǒng pǎn bŭt gaik.

e. Sêh srǎm chih talay dǒng tah
hǒng talay dǒng panak lăm saphôu
nhu. Gru padǎr sêh chih talay
dǒng tah hǒng talay dǒng panak
lô talay bauk jalan manung.

1. Dalau pato baik.
- a. Gru tachay rup dalăm talay di sa ngõk pa-ar baik hõng sua: "Day hlay thau tachay rup hlay chhung di rang?" Gru roah ha rang sêh mai tachay rup nõn. Gru sua: "Rup yau gawk tõng klau ni hagêk?" Sêh laik: "bai gep".
- b. Gru tachay talay di doa hõng sua sêh yau mông talay di sa.
- c. Gru tachay rup lăm talay klau bloh laik: "Rup dalăm talay ni mada rup doa yau gawk hõng rup doa tra gaik chhung di gawk. Day hlay thau tachay rup ha sa chhung di rang?" Gru roah sêh ha rang mai tachay rup nõn. Bloh gru sua: "Day hlay thau tachay rup chhung di rang ha sa tra gaik?" Gru roah sêh ha rang tra gaik mai tachay rup nõn. Gru sua laik: "Rup doa yau gawk ni hagêk?" Sêh laik: "Bêh. ploi."
- d. Gru tachay rup dalăm talay gah la pabih bloh sua yau mông talay di sa.

e. Gru păn saphòu pahùn sêh hõng sua krùn gah hlay gah nauk saphòu yau bǎr. Bloh gru padǎr sêh pòh saphòu doah banah yau gawk pa-ar baik. Gru dõng sêh pòh doah banah djauk.

Bloh gru padǎr sêh tachay rup chung di rang dālām talay di sa. Bian hlay sêh thau krùn rup nòn bih gawk yó, gru padǎr sêh doah tachay rup chung di rang dālām talay karay gaik.

2. Hrāk. Pato chih talay kawõng.

(kumnu 6)

a. Gru chih klau talay ngõk papan juk. (kumnu 6.1)

Gru laik: "Hray ni dray srām chih talay kawõng mapiah hrāk. Day bih gawk iauk gru chih talay kawõng ngõk papan juk." Gru chih talay kawõng mòng talay kùh tǎl talay la yau ni.

 c

Gru tachay talay hõng laik: "Iauk ni, gru tõk mòng büt gah hanuük

mala talay kùh hasit chih talay kawõng bray tah ðay juai nao gah iu nao gok talay kùh. Bloh chih talay nòn wõng mai gah la, jêk talay la nao gah hanuük. Chih talay nòn nao tangõk hasit.

Iauk gru chih ha bǎng tra gaik."

b. Sêh srām chih talay kawõng lām ngin. (kumnu 6.2)

c. Sêh srām chih talay kawõng mòng tachay ngõk tõe sêh. (kumnu 6.3)

d. Sêh chih talay kawõng lām saphòu hrāk. (Gru padǎr sêh mòng brük pòh saphòu hõng dok la tapāk dray). (kumnu 6.4)

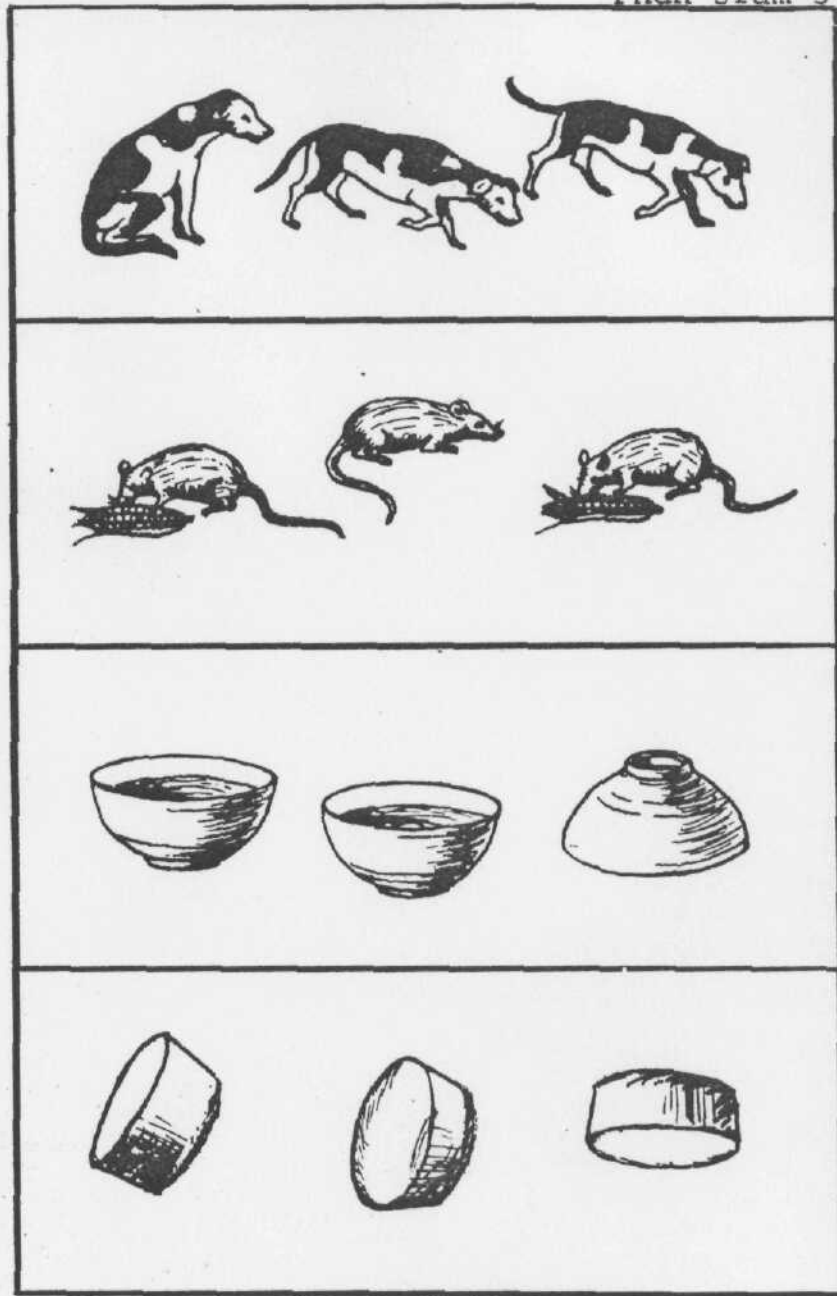
e. Padǎr chih talay dõng.

Padǎr sêh chih talay dõng tah hõng talay kawõng ha talay yau ni:

 |c|c|c

Padǎr sêh chih talay dõng panak hõng talay kawõng ha talay yau ni:

 |C|C|C

1. Dalau pato baik.
- a. Gru tachay rup sau dalãm talay ngöck pa-ar baik hõng sua: "Gêk ni?" Sêh laik: "Sau". Gru tachay sau gah iu hõng sua: "Sau ni ngäk gêk?" Sêh laik: "Dok la". Gru tachay sau pãk kũh hõng sua: "Sau ni ngäk gêk?" Sêh laik: "Đuaik". Gru tachay sau gah hanuũk hõng sua: "Sau ni ngäk gêk?" Sêh laik: "Đuaik".
- Gru sua laik: "Hay thau tachay sau ngäk karay mông sau doa dray?" Gru roah sêh ha rang mai tachay.
- b. Gru tachay talay rup takuh hõng sua: "Hagêk ni?" Sêh laik: "Takuh". Gru tachay takuh gah iu hõng sua: "Takuh ni ngäk gêk?" Sêh laik: "Bông tangõi". Gru tachay takuh pãk kũh hõng sua: "Takuh ni ngäk gêk?" Sêh laik: "Dok soh". Gru tachay takuh gah hanuũk hõng sua: "Takuh ni ngäk gêk?" Sêh laik: "Bông tangõi". Gru sua laik:

"Hay thau tachay takuh ngāk karay mông takuh doa dray?" Gru roah sêh ha rang mai tachay.

- c. Gru tachay talay rup panhĩn hõng sua: "Gêk ni?" Sêh laik: "Panhĩn". Gru laik: "Iauk panhĩn ha bõh chhung di panhĩn doa bõh. Hay thau, mai tachay panhĩn nõn." Gru roah sêh ha rang mai tachay.

Gru tachay panhĩn pagoak hõng sua: "Yau bār jiang laik panhĩn ni chhung mông panhĩn doa bõh gaik?" Sêh laik: "Panhĩn pagoak."

- d. Gru tachay talay rup kapeah bloh sua yau mông ngõk.
e. Gru pabha saphòu ka sêh hõng dõng nhu pòh doah banah djauk. Bloh gru padār sêh tachay rup chhung di rang dalām talay tõng hadõm nõn.

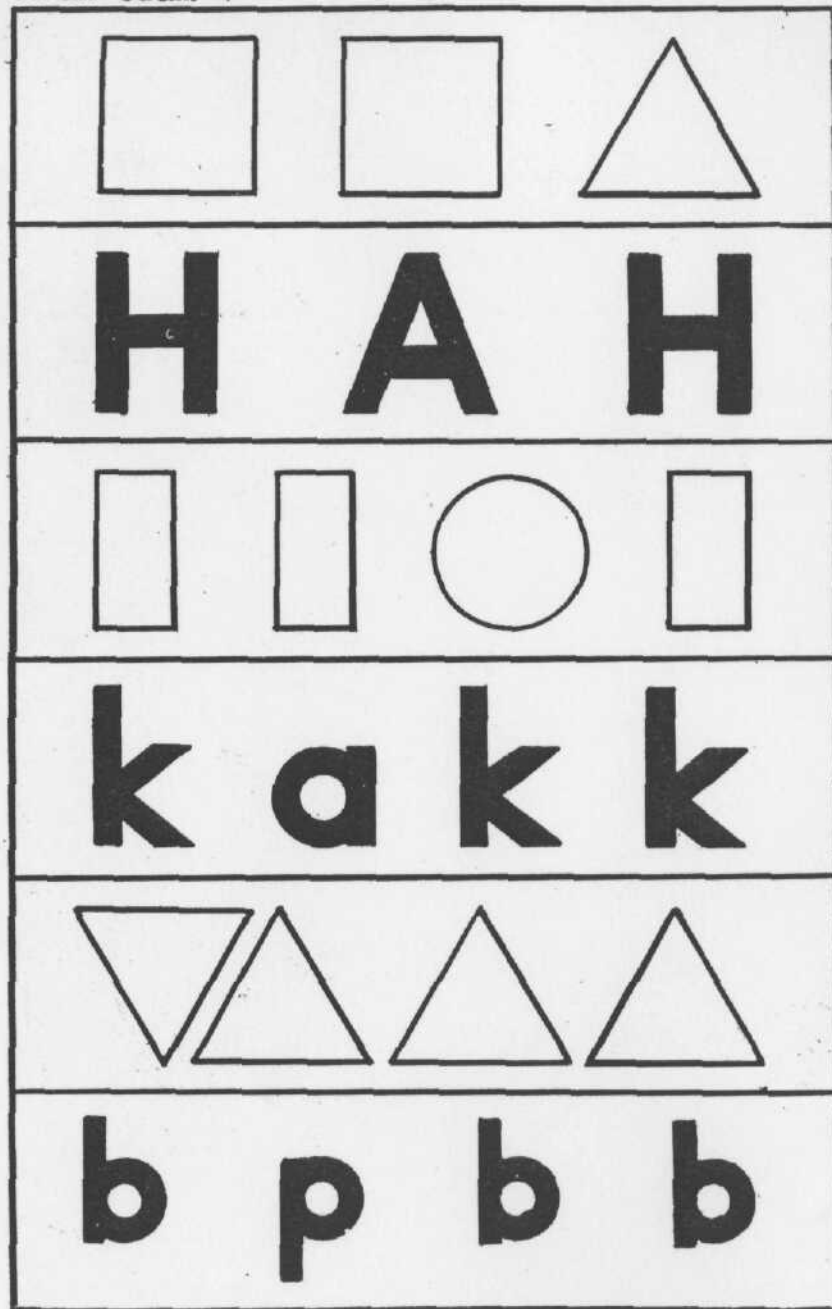
Hrāk. Pato talay gai jrú. (kumnu 6)
Gru chih klau talay tapāk yau dalau. (6.1)

- a. Gru laik: "Hray ni dray srām chih talay gai jrú. Day bih gauk iauk gru chih gai jrú ngõk papan juk." Gru chih talay gai jrú mông jalan kũh wõng mai bloh trũn tãl jalan la yau ni.

Gru tachay talay gai jrú nõn hõng laik: "Iauk moh ni, gru tõk mông bũt pêng gah iu mala talay kũh hasĩt chih wõng nao tagõk tangõk gah hanuũk ðeah gok talay kũh. Bloh chih wõng gah la. Mala talay kũh hasĩt chih talay tapāk mai tãl talay la. Sêk ni chheah gai jrú. Yah khĩn hrāk djauk, dray djauk chih mông dalau haday mông ngõk trũn. Iauk gru chih ha bång tra gaik."

- b. Sêh srām chih talay gai jrú mông tachay lãm ngĩn. (6.2)
c. Sêh srām chih talay gai jrú mông tachay ngõk tõi sêh. (6.3)
d. Sêh chih talay gai jrú lãm saphòu hrāk. (6.4)
e. Padār hrāk talay kawõng.

Gru padār sêh chih ha jalan talay kawõng hõng talay gai jrú. Hrāk talay kawõng ha sa, bloh hrāk talay gai jrú ha sa yau ni:

1. Dalau pato baik.
 - a. Gru tachay rup dalăm talay di sa ngöck pa-ar baik hõng sua: "Hay thau tachay rup chhung di rang?" Gru roah sêh ha rang mai tachay rup nõn.
 Gru tachay rup klau kiang hõng sua: "Rup ni chhung mông rup doa tra gaik yau bär?" Yah sêh thau ô gru tachay rup klau kiang hõng laik: "Rup ni gah ngöck hluak; rup doa tra gaik samu."
 - b. Gru tachay rup dalăm talay di doa bloh ngăk yau mông ngöck. (Gru djauk ngăt iau rup hu kên akhâr ô kayoa sêh ka baik akhâr ô.) Yah laik sêh thau ô, gru khan laik: "Takai rup păk kũh nao tom gauk gah ngöck, takai rup doa tra gaik hu tom gauk gah ngöck ô."
 - c. Gru tachay rup dalăm talay di klau hõng sua sêh yau mông ngöck. Yah laik sêh thau ô, gru khan laik: "Rup ha sa nõn wĩl; klau rup karay tra gaik mada mata

tapāk."

d. Gru tachay rup dalām talay di pak hōng sua sēh yau mōng ngōk. Yah laik sēh thau ô, gru khan laik "Rup ha sa nòn bia hōng majék wīl; klau rup tra gaik glong hōng tapāk."

e. Gru tachay rup dalām talay di lamù hōng sua yau mōng ngōk. Yah laik sēh thau ô, gru khan laik: "Rup ha sa patauk kōk, rup klau rup tra gaik ba kōk tagōk tangōk."

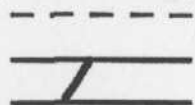
g. Gru tachay rup dalām talay di nām hōng sua yau mōng ngōk. Yah laik sēh thau ô, gru khan laik: "Rup ha sa patauk kōk; rup klau rup tra gaik ba kōk tagōk tangōk."

2. Pato chih talay srék. (kumnu 6)

a. Gru chih talay srék ngōk papan juk yau ni: (6.1)

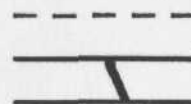
Gru laik: "Hray ni dray srām chih talay srék mapiah hrāk. Day bih gauk iauk gru chih talay srék ngōk papan juk." Gru chih talay srék mōng talay la tǎl talay kùh yau ni:

Gru tachay talay hōng laik:

"Iauk moh ni, gru tōk mōng talay la pēng gah iu, chih talay srék nao tangōk tǎl gok talay kùh. Iauk gru chih ha bǎng tra gaik."

Gru chih talay srék mōng talay kùh tǎl talay la yau ni:

Gru laik: "Iauk moh ni, gru tōk mōng talay kùh pēng gah iu. Chih talay srék trùn tala beah gok talay la. Iauk gru chih ha bǎng tra gaik."

b. Sēh srām chih talay srék lām ngīn. (6.2)

c. Sēh srām chih talay srék ngōk tōc sēh. (6.3)

d. Sēh srām chih talay srék lām saphòu hrāk. (6.4)

e. Padār hrāk talay gai jru: Hrāk talay srék doa talay hōng talay gai jru ha sa bauk ha talay yau ni:

Ali

nao

Ali nao.

Ali
li
i

nao
ao

PHŨN SRĀM 5

1. Pato bōh panuaik baik Ali pađār pa-ar baik (tui kumnu baik 1).
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik Ali. (1.1)
Gru laik: "Ni lakay Chām ha rang. Ngăn lakay nōn Ali. Bōh panuaik ni laik Ali."
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik karay gaik ngōk pa-ar baik.(1.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan juk.(1.3)
2. Pato bōh panuaik baik nao pađār pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik nao. (1.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik karay gaik ngōk pa-ar baik.(1.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan juk. (1.3)
3. Haday mōng pato rup baik hōng bōh panuaik baik tōng doa bōh gru padūt bōh panuaik baik Ali hōng bōh

panuaik baik nao. Gru tachay khan ka sêh laik: "Lăm panuaik ha bôh mada bôh roh glong hõng panuaik ha bôh tra gaik mada ta bôh roh panak; bôh panuaik ha bôh mada tanüt gah ngöök, ha bôh tra gaik mada tanüt yau nõn ô."

4. Pato ha chađeh bôh panuaik baik Ali. Pato chađeh i. (tui kumnu baik 3)

(1)

Ali
li
i

 (2)

i
li

5. Pato ha chađeh bôh panuaik baik nao. Pato chađeh ao. (tui kumnu baik 3)

(1)

nao
ao

 (2)

ao
nao

(5) Ali, nao, ao

6. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. Gru pato rang hlay kung iauk truh ô. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

Yah laik nuk sêh pãng jiang ô, gru djauk ngäk ha bãng bray nuk sêh iauk.

- (1) Ali ngäk gæk?
(2) Hay nao?

7. Sêh baik lăm saphóu nhu.

a. Bray saphóu ka sêh pađär nhu pòh doah phũn sräm yaü pa-ar baik.

b. Pađär bôh panuaik baik Ali hõng

nao ngöök banah saphóu.

c. Sêh puaik takal lăm saphóu.

d. Sêh iauk bih bôh panuaik daläm dawang gah la banah saphóu.

e. Patom saphóu mapiah.

8. Sräm hräk. (tui kumnu baik 6)

a. Gru hräk bôh akhär bahau i ngöök papan juk. (6.1)

 i
 i

Gru laik: "Bôh akhär i pađär lăm bôh panuaik yau Ali, ni, bih, iu, hõng sik. Hräk bôh akhär i dray chih talay döng tapäk panak móng talay kuh trũn mai talay la. Móng ngöök talay kuh, ngöök talay tapäk nõn, tüt tanüt ha sa.

b. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm ngĩn. (6.2)

c. Sêh hräk bôh akhär bahau móng tachay ngöök tõe sêh. (6.3)

d. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm saphóu hräk ha ngöök papan juk sêh. (6.4)

9. Sêh hräk akhär baik bloh yau ni:

 i i i i i
 i i i i i

Phũn srãm 6

ni Ali.

Ali nao.

Ali li i	i ao li lao	nao ao	ao i nao ni
----------------	----------------------	-----------	----------------------

12

PHŨN SRÃM 6

1. Pato ha chađeh bõh panuaik lãk.

(tui kumnu baik 3)

- (1)

Ali
li
i

 (2)

i	ao
li	lao

 (3)

li
lao

2. Pato ha chađeh bõh panuaik nõk.

(tui kumnu baik 3)

- (1)

nao
ao

 (2)

ao	i
nao	ni

 (3)

nao
ni

3. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. Gru pato rang klay kung iauk truh 6. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

- (1) Ni hay?
(2) Ali ngãk gêk?

4. Sêh baik lãm saphõu nhu.

a. Bray saphõu ka sêh pađar nhu põh doah phũn srãm yau pa-ar baik.

b. Sêh puaik takal lãm saphõu.

c. Sêh iauk bih bõh panuaik dalãm dawang gah la banah saphõu.

d. Patom saphõu mapiah.

5. Srām hrāk. (tui kumnu baik 6)
 a. Gru hrāk bōh akhār bahau l ngōk papan juk. (6.1)

Gru laik: "Bōh akhār lāk pađār lām bōh panuaik yau Ali, lō, lah, lamo, hōng la. Hrāk bōh akhār lāk dray .chih talay dōng tapāk tah mōng talay ngōk truh talay kuh ðeah nao tāl talay la.

- b. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau lām ngīn. (6.2)
 c. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau mōng tachay ngōk tōc sēh. (6.3)
 d. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau lām saphōu hrāk ha ngōk papan juk sēh. (6.4)

6. Srām hrāk bōh panuaik ha bōh.
 a. Gru hrāk bōh panuaik Ali ngōk papan juk. (6.1)

Gru laik: "Hrāk akhār gah nauk dray chih talay srēk tah doa talay mōng talay la bray kōk

hōng kōk tom gauk di talay ngōk. Takai gah la pēng bray nhu tah di gauk. Mala talay kuh hasit chih talay gān gām talay srēk tōng doa gah."

- b. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau mōng tachay ngōk tōc sēh. (6.3)
 c. Sēh hrāk bōh panuaik Ali lām saphōu hrāk ha ngōk papan juk sēh. (6.4)

7. Sēh srām hrāk talay baik bloh yau ni:

sang

ni sang.

Ali nao sang.

ni sang Ali.

Ali nao sang ni.

sang
ang

ang ang ang
sang lang nang

1. Pato bōh panuaik baik sang pađār pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik karay gaik ngōk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan juk. (1.3)
Bloh hrāk bōh panuaik Ali hōng nao pađūt gauk.

2. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: ang. (tui kumnu baik 3)
 - (1)

sang
ang

 (2)

ang	ang	ang
sang	lang	nang
 - (3)

sang
lang
nang

 chađeh ang (4)

lang	nang
lao	nao
 - (5) Ali, ao, ni

3. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 - a. Sēh iauk takal rup êng. Gru pato rang hlay kung iauk truh 6. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Ali nao hlay?

- (2) Sang ni sang hay?
 (3) Ali nao sang hlay?
- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 (1) sang Ali
 (2) nao sang ni
 (3) ni sang
- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 (1) Gru puaik.
 (2) Tống bih ha sêh ha rang puaik
 yau gru. Sêh puaik lô bãng
 beah tãl yau rang mayai.
4. Sêh baik lăm saphou nhu.
 a. Bray saphou ka sêh padăr nhu pòh
 doah phũn srãm yau pa-ar baik.
 b. Padăr bôh panuaik baik sang ngöck
 banah saphou.
 c. Sêh puaik takal lăm saphou.
 d. Sêh iauk bih bôh panuaik dälãm
 dawang gah la banah saphou.
 e. Patom saphou mapiah.
5. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
 a. Gru hräk bôh akhär bahau n ngöck
 papan juk. (6.1)

n

Gru laik: "Bôh akhär nök padăr
 lăm bôh panuaik yau ni, nôn, nao,

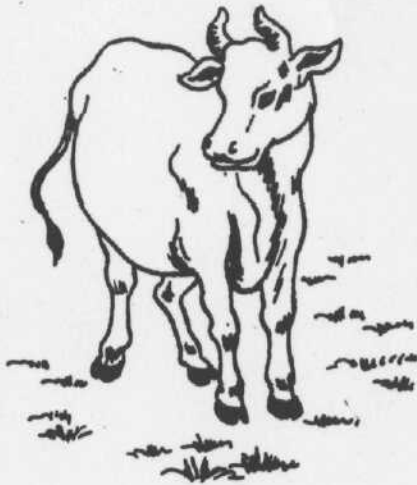
- nong, hõng nas. Hräk bôh akhär
nök dray chih talay dòng panak
 mông talay küh nao talay la. Tök
 mala talay küh hasit pêng gah iu
 talay panak, chih talay gai jru
 pagãm mông talay panak."
- b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lăm
 ngin. (6.2)
- c. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau
 mông tachay ngöck tõe sêh. (6.3)
- d. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lăm
 saphou hräk ha ngöck papan juk sêh.
 (6.4)
- e. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm bôh
 panuaik. (6.5)

ni

- g. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

ni Ali

lamo

ni lamo.

ni lamo Ali.

Ali nao sang.

lamo nao sang.

lamo
mo
o

o i ao
mo mi mao

1. Pato bōh panuaik baik lamo pađār pa-ar baik. (tui kumnu 1)
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik karay gaik ngōk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan juk. (1.3)
Bloh hrāk bōh panuaik sang hōng nao pađūt. gauk.

2. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: mōk. (tui kumnu baik 3)
 - (1)

lamo
mo
o

 (2)

o	i	ao
mo	mi	mao

 - (3)

mo
mi
mao

 ngān mōk (4)

mi	mao
li	lao
ni	nao

 - (5) nao, sang, ao

3. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 - a. Sēh iauk takal rup ēng. Gru pato rang hlay kung iauk truh o. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Ni lamo hay?

- (2) Ali nao hlay?
 (3) Lamo nao hlay?
- c. Doah chadeh phün. (5.3)
 (1) lamo Ali (3) Ali nao
 (2) lamo nao (4) nao sang
- d. Puaik takal tōng bih gauk. (5.4)
 (1) Gru puaik.
 (2) Tōng bih ha sēh ha rang puaik
 yau gru. Sēh puaik lô bāng
 tāl yau rang mayai.
4. Sēh baik lām saphōu nhu.
 a. Bray saphōu ka sēh padār nhu pōh
 doah phün srām yau pa-ar baik.
 b. Padār bōh panuaik baik lamo ngōk
 banah saphōu.
 c. Sēh puaik takal lām saphōu.
 d. Sēh iauk bih bōh panuaik dālām
 dawang gah la banah saphōu.
 e. Patom saphōu mapiah.
5. Srām hrāk. (tui kumnu baik 6)
 a. Gru hrāk bōh akhār bahau m ngōk
 papan juk. (6.1)

m

Gru laik: "Bōh akhār mōk padār
 lām bōh panuaik yau mata, may,
lamo, mō, hōng mek. Hrāk bōh
 akhār mōk dray chih talay dōng

- panak mōng talay küh nao talay
 la. Chih talay gai jrd pagām
 mōng talay panak pēng gah hanuuk
 mala talay küh hasit. Chih gai
 jrd di doa pagām mōng gai jrd di
 sa djauk gauk."
- b. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau lām
 ngin. (6.2)
- c. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau
 mōng tachay ngōk tōc sēh. (6.3)
- d. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau lām
 saphōu hrāk ha ngōk papan juk sēh.
 (6.4)
- e. Sēh hrāk bōh akhār bahau lām bōh
 panuaik. (6.5)

mi

ni lamo Ali.

lamo ni nao sang.

lamo nao sang Ali.

Ali nao sang.

lamo
mo
o

o	o	o
mo	lo	no

15

1. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: o.
(tui kumnu baik 3)

(1) lamo
mo
o

(2) o	o	o
mo	lo	no

(3) mo
lo
no

ngăn o

(4) mo	lo	no
mi	li	ni
mang	lang	nang

2. Baik takal; pađar pa--ar baik. (tui kumnu baik 5)
- a. Sēh iauk takal rup ēng. Gru pato rang hlay kung iauk truh o.
(5.1)
- b. Phũn sua. (5.2)
- (1) Ali nao hlay?
(2) lamo nao hlay?
(3) lamo ni ngāk gēk?
- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
- (1) sang Ali (3) lamo nao sang
(2) ni lamo (4) lamo ni
- d. Puaik takal tōng bih gauk. (5.4)
- (1) Gru puaik.
(2) Tōng bih ha sēh ha rang puaik yau gru. Sēh puaik lō bāng tāl yau rang mayai.

3. Sêh baik lăm saphôu nhu.
- a. Bray saphôu ka sêh pađâr nhu pôh doah phũn srãm yau pa-ar baik.
 - b. Sêh puaik takal lăm saphôu.
 - c. Sêh iauk bih bôh panuaik dalãm dawang gah la banah saphôu.
 - d. Patom saphôu mapiah.

4. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
- a. Gru hräk bôh akhär bahau o ngöck papan juk. (6.1)

o

Gru laik: "Bôh akhär o pađâr lăm bôh panuaik yau lamo, lo, pok, bôh, hõng op. Hräk bôh akhär o dray chih talay wõng bray nhu gok talay küh hõng talay la. Chih nao gaik ðeah tom göl talay nõn wök."

- b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lăm ngin. (6.2)
- c. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau mông tachay ngöck tõe sêh. (6.3)
- d. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lăm saphôu hräk ha ngöck papan juk sêh. (6.4)

- e. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm bôh panuaik. (6.5)

mo

- g. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm phũn. (6.6)

ni fo.

takuh

ni takuh.

takuh dik sang.

Ali dik lamo.

lamo nao sang.

Ali dik lamo nao sang.

takuh
kuh
uh

uh uh uh uh
kuh luh nuh muh

1. Pato bôh panuaik baik takuh pađar pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hōng bôh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngōk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngōk papan juk. (1.3)
Bloh hrāk bôh panuaik nao hōng lamo pađūt gauk.

2. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: uh. (tui kumnu baik 3)
 - (1) takuh
kuh
uh
 - (2) uh uh uh uh
kuh luh nuh muh
 - (3) kuh
luh
nuh
muh
 - chađeh uh
 - (4) luh nuh muh
lao nao mao
li ni mi
 - (5) ni, sang, lamo

3. Pato bôh panuaik ha bôh dalām phũn. (tui kumnu baik 4)
 - a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
Ali đik lamo.
đik
takuh đik sang.

4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
- Sêh iauk takal rup êng. Gru pato rang hlay kung iauk truh o. (5.1)
 - Phũn sua. (5.2)
 - Takuh ðik gêk?
 - Ali ðik lamo nao hlay?
 - Ali ðik hagêk?
 - Doah chaðeh phũn. (5.3)
 - ðik sang
 - ðik lamo nao
 - Ali ðik
 - takuh ðik
 - Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 - Gru puaik.
 - Tống bih ha sêh ha rang puaik yau gru. Sêh puaik lô bãng beah tãl yau rang mayai.
5. Sêh baik lăm saphôu nhu.
- Bray saphôu ka sêh padār nhu pòh doah phũn srãm yau pa-ar baik.
 - padār bôh panuaik baik takuh ngôk banah saphôu.
 - Sêh puaik takal lăm saphôu.
 - Sêh iauk bih bôh panuaik dalãm dawang gah la banah saphôu.
 - Patom saphôu mapiah.
6. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
- Gru hräk bôh akhär bahau ao ngôk

papan juk. (6.1)

ao

- Gru laik: "Bôh akhär ao padār lăm bôh panuaik yau nao, lao, hông ao. Hräk bôh akhär gah nauk dray chih talay gai jrú mông talay küh nao talay la. Matuh gai jrú pêng gah iu pagãm talay kawông sit. Mapiah ploh hasit bloh chih akhär o."
- Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lăm ngin. (6.2)
 - Sêh srãm hräk bôh akhär bahau mông tachay ngôk tõe sêh. (6.3)
 - Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lăm saphôu hräk. (6.4)
 - Sêh hräk bôh akhär bahau lăm bôh panuaik. (6.5)

nao

- Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Ali nao.

- Gru puaik bôh panuaik manung padār sêh hräk rup êng:

Ali, ni, lao

chuh

Ali nao chuh.

Ali chang chuh takuh.

takuh đuaik.

Ali chuh takuh.

lamo đuaik nao.

chuh
uh

uh ao ang o
chuh chao chang cho

1. Pato bôh panuaik baik chuh pađăr pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngõk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk papanjuk. (1.3)

Bloh hrāk bôh panuaik lamo hõng takuh pađūt gauk.

2. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: chăk. (tui kumnu baik 3)

(1)

chuh
uh

 (2)

uh	ao	ang	o
chuh	chao	chang	cho

(3)

chuh
chao
chang
cho

 ngăn chăk (4)

chuh	chao	chang
muh	mao	mang
luh	lao	lang

(5) nao, đik, lamo, takuh

3. Pato bôh panuaik ha bôh dalām phũn. (tui kumnu baik 4)

- a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
 - takuh đuaik.
 - đuaik
 - lamo đuaik.
 - lamo đuaik nao.

- b. Padūt bōh panuaik bahau hōng bōh panuaik baik bloh. (4.2)
takuh đuaik.
takuh đik sang.
4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
a. Sēh iauk takal rup êng. Gru pato rang hlay kung iauk truh ô. (5.1)
b. Phūn sua. (5.2)
(1) Ali nao hlay?
(2) Ali chuh gēk?
(3) Ali chang ngāk gēk?
(4) Takuh ngāk gēk?
c. Doah chađeh phūn. (5.3)
(1) chang chuh
(2) đuaik nao
(3) takuh đuaik
(4) chuh takuh
(5) nao chuh
d. Puaik takal. tōng bih gauk. (5.4)
(1) Gru puaik.
(2) Tōng bih ha sēh ha rang puaik yau gru. Sēh puaik lô tēng beah tāl yau rang mayai.
5. Sēh baik lām saphou nhu.
a. Bray saphou ka sēh padār nhu pōh doah phūn srām yau pa-ar baik.
b. Padār bōh panuaik baik chuh ngōk banah saphou.
- c. Sēh puaik takal lām saphou.
d. Sēh iauk bih bōh panuaik dālām dawang gah la banah saphou.
e. Patom saphou mapiah.
6. Srām hrāk. (tui kumnu baik 6)
Gru puaik bōh panuaik manung padār sēh hrāk rup êng:
Ali nao.
mi
mo

Phŭn srăm 12

Ali nao chuh.

Ali nao chuh takuh.

takuh đuaik nao.

Ali đik lamo nao sang.

lamo đuaik nao sang.

takuh
kuh
uh

uh	ao	ang	i
kuh	kao	kang	ki

18

1. Pato ha chađeh bôh panuaik: kăk.
(tui kumnu baik 3)

(1) takuh
kuh
uh

(2) uh	ao	ang	i
kuh	kao	kang	ki

(3) kuh
kao
kang
ki

(4) kuh	kao	ki
chuh	chao	chi
nuh	nao	ni

ngăn kăk

(5) chang, đuaik, đik, chuh

2. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. Gru
pato rang hlay kung iauk truh ô.
(5.1)

b. Phŭn sua. (5.2)

(1) Ali nao chuh gêk?

(2) Lamo đuaik nao hlay?

(3) Ali đik hagêk?

(4) Takuh ngăk gêk?

c. Doah chađeh phŭn. (5.3)

(1) chuh takuh

(2) lamo đuaik

(3) đik lamo nao

(4) đuaik nao

(5) takuh đuaik

- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 (1) Gru puaik.
 (2) Tống bih ha sêh ha rang
 puaik yau gru. Sêh puaik lô
 bãng beah tãl yau rang mayai.

3. Sêh baik lăm saphôu nhu.

- a. Bray saphôu ka sêh pađār nhu pòh
 doah phũn srãm yau pa-ar baik.
 b. Sêh puaik takal lăm saphôu.
 c. Sêh iauk bih bôh panuaik dälãm
 dawang gah la banah saphôu.
 d. Patom saphôu mapiah.

4. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)

- a. Gru hräk bôh akhär bahau ch
 ngöck papan juk. (6.1)

ch

Gru laik: "Bôh akhär chäk pađār
 lăm bôh panuaik yau chuh, cho,
chang, chih, hõng chata. Hräk
 bôh akhär chäk dray cnih talay
 kawõng mông talay küh mai talay
 la. Mapiah ploh hasit bloh chih
 akhär bahau. Hräk bôh akhär
 bahau ni dray chih talay dõng
 tah mông talay ngöck mai talay
 la. Chih gai jrũ ha bẽk gah
 hanuũk gãm hõng talay tah mala

talay küh hasit."

- b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau
 mông tachay ngöck tõi sêh. (6.3)
 c. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lăm
 saphôu hräk ha ngöck papan juk
 sêh. (6.4)
 d. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm
 bôh panuaik. (6.5)

chao

- e. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm
 phũn. (6.6)

cho nao.

Phŭn srām 13

may

ni may Ali.

Ali nao chuh takuh.

takuh duaik nao.

Ali duaik nao sang.

may chang Ali.

may dik sang.

Ali dik sang.

may
ay

ay ay ay ay
may kay chay lay

1. Pato bōh panuaik baik may pađār pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik karay gaik ngōk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papanjuk. (1.3)

Bloh hrāk bōh panuaik đik hōng chuh pađūt gauk.

2. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: ay. (tui kumnu baik 3)

(1) may
ay

(2) ay ay ay ay
may kay chay lay

(3) may
kay
chay chadeh ay
lay

(4) may kay lay
mang kang lang
muh kuh luh

(5) chuh, chang, ni, duaik

3. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 - a. Sēh iauk takal rup ēng. Gru pato rang hlay kung iauk truh ō. (5.1)

- b. Phũn sua. (5.2)
- (1) Ali nao ngāk gēk?
 - (2) May đik gēk?
 - (3) Hay chang Ali?
 - (4) Ni may hay?
- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
- (1) may Ali (3) may chang
 - (2) chuh takuh (4) may đik
- d. Puaik takal tǝng bih gauk. (5.4)
- (1) Gru puaik.
 - (2) Sēh puaik tui gru yau rang mayai.
4. Sēh baik lām saphóu nhu.
- a. Bray saphóu ka sēh pađār nhu pòh doah phũn srām yau pa-ar baik.
 - b. Pađār bōh panuaik baik may ngōk banah saphóu.
 - c. Sēh puaik takal lām saphóu.
 - d. Sēh iauk bih bōh panuaik dālām dawang gah la banah saphóu.
 - e. Patom saphóu mapiah.
5. Srām hrāk. (tui kumnu baik 6)
- a. Gru hrāk bōh akhār bahau uh ngōk papan juk. (6.1)

uh

Gru laik: "Bōh akhār uh pađār lām bōh panuaik yau chuh, takuh,

- hǝng duh. Hrāk bōh akhār gah nauk dray chih talay gai jru pađang ha bēk; tǝk chih pēng gah iu trũn mǝng talay kũh tǝl talay la wǝng nao gah hanuuk. Chih talay panak dǝng mǝng talay kũh trũn naò talay la, gok jung gai jru gah hanuuk mangōk talay la hasit. Mapiah ploh hasit bloh chih bōh akhār h kung dray baik bloh."
- b. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau mǝng tachay ngōk tǝc sēh. (6.3)
 - c. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau lām saphóu hrāk. (6.4)
 - d. Sēh hrāk bōh akhār bahau lām bōh panuaik. (6.5)

chuh

- e. Sēh hrāk ha phũn. (6.6)

Ali chuh.

rao

may Ali rao sang.

Ali rao sang ray.

Ông Ali rao lamo.

Ali nao rao lamo ray.

rao
ao

ao uh ay
rao ruh ray

1. Pato bõh panuaik baik rao pađār pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik karay gaik ngõk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papanjuk. (1.3)
Bloh hrāk bõh panuaik đuaik hõng may pađūt gauk.

2. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: rāk. (tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>rao</td></tr><tr><td>ao</td></tr></table>	rao	ao	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>ao</td><td>uh</td><td>ay</td></tr><tr><td>rao</td><td>ruh</td><td>ray</td></tr></table>	ao	uh	ay	rao	ruh	ray				
rao													
ao													
ao	uh	ay											
rao	ruh	ray											
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>rao</td></tr><tr><td>ruh</td></tr><tr><td>ray</td></tr></table> ngãn <u>rāk</u>	rao	ruh	ray	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>rao</td><td>ruh</td><td>ray</td></tr><tr><td>kao</td><td>kuh</td><td>kay</td></tr><tr><td>chao</td><td>chuh</td><td>chay</td></tr></table>	rao	ruh	ray	kao	kuh	kay	chao	chuh	chay
rao													
ruh													
ray													
rao	ruh	ray											
kao	kuh	kay											
chao	chuh	chay											

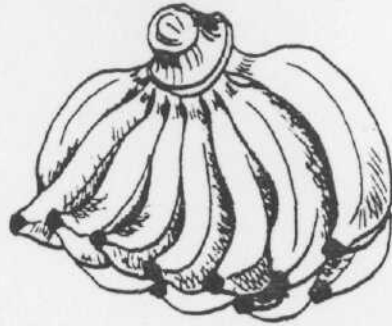
- (5) may, lamo, sang, đik, takuh, đuaik

3. Pato bõh panuaik ha bõh dalām phũn. (tui kumnu baik 4)
 - a. Pato bõh panuaik bahau. (4.1)
Ông nao sang.
Ông
Ông chang Ali.

- b. Pato bôh panuaik ha bôh
gaik dalãm phũn. (4.1)
Ali chang may ray.
ray
may rao sang ray.
4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
a. Sêh iauk takal rup êng. Gru
pato rang hlay kung iauk truh
ô. (5.1)
b. Phũn sua. (5.2)
(1) May Ali ngāk brūk gêk?
(2) Ông Ali rao gêk?
(3) Hay nao rao lamo ray?
c. Doah chađeh phũn. (5.3)
(1) rao sang ray
(2) Ali nao rao
(3) Ông Ali
(4) rao lamo ray
d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
(1) Gru puaik.
(2) Tống bih ha sêh ha rang
puaik yau gru. Sêh puaik
lô hăng đeah tãl yau rang
mayai.
5. Sêh baik lãm saphôu nhu.
a. Bray saphôu ka sêh padăr nhu pòh
doah phũn srãm yau pa-ar baik.

- b. Padăr bôh panuaik baik rao
ngôk banah saphôu.
c. Sêh puaik takal lãm saphôu.
d. Sêh iauk bih bôh panuaik dalãm
dawang gah la banah saphôu.
e. Patom saphôu mapiah.
6. Srãm hrāk. (tui kumnu baik 6)
Gru puaik, phũn manung hông sêh hrāk
rup êng yau ni:
Ali chuh.
lo nao chuh.

Phũn srăm 15

patay

may đơng patay.

Ali đơng patay ray.

Ông chang đơng patay.

takuh nao đơng patay.

Ali đũaik nao chuh takuh.

patay
tay
ay

ay ao uh
tay tao tuh

21

1. Pato bôh panuaik baik patay pađăr pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngôk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papan juk. (1.3)
Bloh hrăk bôh panuaik rao hông đik pađăt gauk.
2. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: tăk. (tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>patay</td></tr><tr><td>tay</td></tr><tr><td>ay</td></tr></table>	patay	tay	ay	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>ay ao uh</td></tr><tr><td>tay tao tuh</td></tr></table>	ay ao uh	tay tao tuh	
patay							
tay							
ay							
ay ao uh							
tay tao tuh							
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>tay</td></tr><tr><td>tao</td></tr><tr><td>tuh</td></tr></table>	tay	tao	tuh	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>tay tao tuh</td></tr><tr><td>may mao muh</td></tr><tr><td>ray rao ruh</td></tr></table>	tay tao tuh	may mao muh	ray rao ruh
tay							
tao							
tuh							
tay tao tuh							
may mao muh							
ray rao ruh							

ngăn tăk

(5) chang, ni, đũaik, đik, rao
3. Pato bôh panuaik ha bôh đalăm phũn. (tui kumnu baik 4)
 - a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
Ali đơng patay.
đơng
Ông đơng patay.
takuh đơng patay.

- b. Pađüt bôh panuaik bahau hông
bôh panuaik baik bloh. (4.2)
Ali hông patay.
Ali đik sang.
4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
- a. Sêh iauk takal rup êng. Gru
pato rang hlay kung iauk truh
ô. (5.1)
- b. Phũn sua. (5.2)
- (1) Ông chang ngăk gêk?
(2) Ali đuaik nao hlay?
(3) may bđng gêk?
- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
- (1) takuh nao bđng
(2) patay ray
(3) may bđng
(4) đuaik nao chuh
- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
- (1) Gru puaik.
(2) Tống bih ha sêh ha rang
puaik yau gru. Sêh puaik
lô bđng beah tăl yau rang
mayai.
5. Sêh baik lăm saphôu nhu.
- a. Bray saphôu ka sêh pađăr nhu
pôh doah phũn srăm yau pa-ar
baik.
- b. Pađăr bôh panuaik baik patay
ngôk banah saphôu.
- c. Sêh puaik takal lăm saphôu.

- d. Sêh iauk bih bôh panuaik dălăm
dawang gah la banah saphôu.
- e. Patom saphôu mapiah.

6. Srăm hrăk. (tui kumnu baik 6)

- a. Gru hrăk bôh akhăr bahau k
ngôk papan juk. (6.1)

|

k

Gru laik: "Bôh akhăr kăk pađăr
lăm bôh panuaik yau takuh, kan,
kau, takik, hông koh. Hrăk bôh
akhăr kăk dray chih talay tah.
Mangôk talay la hasit pagăm
talay srêk panak nao tangôk
gah hanuđk beah tăl talay
kuh. Găm hông gôl talay srêk
di sa chih talay srêk ha sa tra
gaik trũn mai gah hanuđk tăl
talay la."

- b. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau
mông tachay ngôk tôc sêh. (6.3)
- c. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau
lăm saphôu hrăk ha ngôk papan
juk sêh. (6.4)
- d. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm
bôh panuaik. (6.5)

|

ka

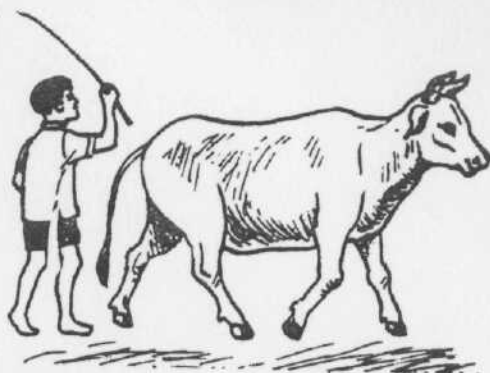
7. Sêh srăm hrăk yau ni:

|

khkh

Phŭn srăm 16

tong

Ông rong lamo.

Ali dik lamo nao chuh takuh.

may chang Ali.

Ali nao sang.

lamo nao sang ô.

Ông tong lamo.

lamo đuaik nao sang.

tong
ong
o

o	a	i
ong	ang	ing
tong	sang	ring

22

- Pato bôh panuaik baik tong pađăr pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - Pato rup hông bôh panuaik baik.
 - Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngôk pa-ar baik. (1.2)
 - Puaik bôh panuaik baik ngôk papanjuk. (1.3)

Bloh hrăk bôh panuaik sang hông patay pađăt gauk.

- Pato ha chađeh bôh panuaik baik: -ng.

(1) tong
ong
o

(2) o a i
ong ang ing
tong sang ring

(3) tong
sang
ring

(4) tong ring
to ri

(5) rong, bông, patay, lamo, đik

- Pato bôh panuaik ha bôh dălăm phŭn.
 - Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Ali nao sang ô.
Ông chuh takuh ô.
 - Pađăt phŭn gauk. (4.2)

Ali nao sang.
Ali nao sang ô.

4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
- Sêh iauk takal rup êng. Gru pato rang hlay kung iauk truh ô. (5.1)
 - Phũn sua. (5.2)
 - Hay chang Ali?
 - lamo đũaik nao hlay?
 - Ông rong gêk?
 - lamo nao hlay ô?
 - Doah chadeh phũn. (5.3)
 - Ông tong
 - chang Ali
 - rong lamo
 - nao sang ô
 - Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 - Gru puaik.
 - Sêh puaik tui gru yau rang mayai.
5. Sêh baik lăm saphôu nhu.
- Bray saphôu ka sêh padăr nhu pôn doah phũn srăm yau pa-ar baik.
 - Padăr bôh panuaik baik tong ngôk banah saphôu.
 - Sêh puaik takal lăm saphôu.
 - Sêh iauk bih bôh panuaik đạlăm dawang gah la banah saphôu.
 - Patom saphôu mapiah.
6. Srăm hrăk. (tui kumnu baik 6)
- Gru hrăk bôh akhăr bahau ay ngôk

papan juk. (6.1)

ay

Gru laik: "Dray hrăk bôh akhăr a kung baik bloh gah nauk. Mapiah ploh hasit bloh hrăk bôh akhăr bahau. Hrăk bôh akhăr bahau ni dray tók mông talay kũh chih talay srêk trũn mai gah hanuuk tãl talay la. Mông talay kũh chih talay srêk ha sa tra gaik trũn nao pêng gah iu beah tom talay srêk di sa dok moh jung. Chih talay nõn nao gaik mala talay la."

- Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau mông tachay ngôk tók sêh. (6.3)
- Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau lăm saphôu hrăk ha ngôk papan juk sêh.
- Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm bôh panuaik. (6.5)

may

- Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm phũn. (6.6)

may nao.

da

Ali nong patay nao sang.

may chang Ali.

may bŏng patay.

Ông bŏng patay ô.

Ông nong da.

Ali bŏng ralo da.

may bŏng ralo da ray.

da
a

a a a a
da cha ma ta

1. Pato bŏh panuaik baik da pađăr pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hŏng bŏh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bŏh panuaik baik di labik karay gaik ngŏk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bŏh panuaik baik ngŏk papan juk. (1.3)
Bloh hrăk bŏh panuaik rao hŏng bŏng pađŭt gauk.

2. Pato ha chađeh bŏh panuaik baik: a. (tui kumnu baik 3)

(1) da
a

(2) a a a a
da cha ma ta

(3) da
cha
ma
ta

chađeh a

(4) cha ma ta
chi mi ti
cho mo to

- (5) rao, ray, patay, bŏng, ô, nong

3. Pato bŏh panuaik ha bŏh dalăm phũn. (tui kumnu baik 4)

- a. Pato bŏh panuaik bahau. (4.1)

Ali bŏng ralo da.

ralo

Ông bŏng ralo da.

Ali bŏng ralo takuh ô.

4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
- Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - Phũn sua: (5.2)
 - Hay bõng patay ô?
 - Ông nong gêk?
 - Ali nong gêk?
 - May bõng gêk ray?
 - Doah chađeh phũn. (5.3)
 - nong patay nao
 - ralo da ray
 - chang Ali
 - bõng patay ô
 - Ông nong
 - Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
5. Sêh baik lăm saphõu nhu.
- Bray saphõu ka sêh padār nhu põh doah phũn srãm yau pa-ar baik.
 - Padār bõh panuaik baik da ngõk banah saphõu.
 - Sêh puaik takal lăm saphõu.
 - Sêh iauk bih bõh panuaik dalãm dawang gah la banah saphõu.
 - Patom saphõu mapiah.

6. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
- Gru hräk bõh akhär bahau ng ngõk papan juk. (6.1) -----

ng

Gru laik: "Bõh akhär ngõk padār lăm bõh panuaik yau sang, chang,

- nong, riang, hõng rong. Hräk bõh akhär ngõk dray chih bõh akhär nõk ka; bloh chih talay kawõng mông talay kũh tãl talay la. Dok pêng gah hanuuk chih talay dõng mông talay kũh bray gok jung gah ngõk hõng jung gah la talay kawõng. Chih talay tapãk nõn nao gaik beah tãl mala talay la. Chih wõng talay nõn nao yau gai jrũ tah."
- Sêh srãm hräk bõh akhär bahau mông tachay ngõk tõi sêh. (6.3)
 - Sêh srãm hräk bõh akhär bahau lăm saphõu hräk ha ngõk papan juk sêh. (6.4)
 - Sêh hräk bõh akhär bahau lăm bõh panuaik. (6.5) -----
 - Sêh hräk bõh akhär bahau lăm phũn. (6.6)

nong

may chang

da

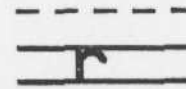
sang

patay

takuh

lamo

1. Pađär pa-ar baik, bray sêh tachay mông rup tãl bôh panuaik rup ha sa ha sa.
2.
 - a. Bray saphôu ka sêh pađär nhu pôh doah phũn srãm yau pa-ar baik.
 - b. Pađär sêh tachay mông rup tãl bôh panuaik rup lãm saphôu.
 - c. Bray sêh puaik bih bôh panuaik dalãm dawang lãm phũn srãm 12 hông 16 ha bãng gaik.
 - d. Patom saphôu mapiah.
3. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
 - a. Gru hräk bôh akhär bahau r ngök papan juk. (6.1)

Gru laik: "Bôh akhär räk pađär lãm bôh panuaik yau rao, ray, rang, ro, hông ralo. Hräk bôh akhär räk dray chih talay dông panak mông talay kũh mai talay la. Mala talay kũh hasit chih talay kông nao gok talay panak. Chih wông nao tãl talay kũh,

nao pêng gah hanuuk, bloh trün
tala hasit.

- b. Sêh sräm hräk bôh akhär bahau
mông tachay ngöck töc sêh. (6.3)
- c. Sêh sräm hräk bôh akhär bahau
lăm saphôu hräk ha ngöck papan
juk sêh. (6.4)
- d. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm
bôh panuaik. (6.5)

rao

- e. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm
phün. (6.6)

may rao lamo.

Phũn srăm 19

dang

Ông rong dang.

may rao dang.

Ông bớng dang.

may bớng dang ray.

Ali bớng dang ô.

Ali đik lamo nao chuh ra.

dang
ang

ang uh ay
dang duh day

25

PHŨN SRĂM 19

1. Pato bôh panuaik baik dang pađăr pa-ar baik. (tui kumnu baik 1)
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (1.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngõk pa-ar baik. (1.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk papan juk. (1.3)
Bloh hrăk bôh panuaik tong hống đă pađūt gauk.

2. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: đăk. (tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"><tr><td>dang</td></tr><tr><td>ang</td></tr></table>	dang	ang	(2) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"><tr><td>ang</td><td>uh</td><td>ay</td></tr><tr><td>dang</td><td>duh</td><td>day</td></tr></table>	ang	uh	ay	dang	duh	day	
dang										
ang										
ang	uh	ay								
dang	duh	day								
(3) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"><tr><td>dang</td></tr><tr><td>duh</td></tr><tr><td>day</td></tr></table>	dang	duh	day	ngăn <u>đăk</u>						
dang										
duh										
day										
(4) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"><tr><td>dang</td><td>duh</td><td>day</td></tr><tr><td>lang</td><td>luh</td><td>lay</td></tr><tr><td>nang</td><td>nuh</td><td>nay</td></tr></table>	dang	duh	day	lang	luh	lay	nang	nuh	nay	
dang	duh	day								
lang	luh	lay								
nang	nuh	nay								

- (5) rao, ra, Ông, ray, ô, rong

3. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Ali ngăk gêk ô?
 - (2) Hay rao dang?
 - (3) Ông bớng gêk?
 - (4) Ali đik lamo nao hlay?

- c. Doah chadeh phũn. (5.3)
- (1) bõng dang ray
 - (2) may rao
 - (3) dang ô
 - (4) rong dang
 - (5) nao chuh ra
- d. Puaik takal tõng bih gauk. (5.4)
4. Sêh baik lăm saphõu nhu.
- a. Bray saphõu ka sêh padār nhu põh doah phũn srãm yau pa-ar baik.
 - b. Padār bõh panuaik baik dang nõgk banah saphõu.
 - c. Sêh puaik takal lăm saphõu.
 - d. Sêh iauk bih bõh panuaik dälãm dawang gah la banah saphõu.
 - e. Patom saphõu mapiah.
5. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
- a. Gru hräk bõh akhär bahau t nõgk papan juk. (6.1)

- - - - -
 |
 - - - - -

Gru laik: "Bõh akhär täk padār lăm bõh panuaik yau takuh, tong, tah, tai, hõng takik. Hräk bõh

akhär täk dray chih talay dõng tapäk tah nõng talay nõgk nao talay la. Mangõk talay kũh chih talay tapäk panak gãn talay dõng tah."

- b. Sêh srãm hräk bõh akhär bahau nõng tachay nõgk tõc sêh. (6.3)
- c. Sêh srãm hräk bõh akhär bahau lăm saphõu hräk ha nõgk papan juk sêh. (6.4)
- d. Sêh hräk bõh akhär bahau lăm bõh panuaik. (6.5)

- - - - -
 |
 - - - - -
 |
 - - - - -

- e. Sêh hräk bõh akhär bahau lăm phũn. (6.6)

- - - - -
 |
 - - - - -
 |
 - - - - -

may chang cho nao
bớng patay.

Ông Ali tong la.

cho chang chuh takuh.

Ông rong da di sang.

day nao rao dang.

cho nong ra nao sang.

Ali đik lamo nao chuh
takuh.

Ali đuaik ro.

1. Pato bớh panuaik ha bớh đalăm phũn.
(tui kumnu baik 1)

Ali bớng patay di sang.
di

Ông rong da di sang.

May rao lamo di sang.

2. Pato phũn tah hrăk doa talay.

a. Gru hrăk phũn tah ha phũn doa
talay ngỗk papan juk yau ni:

Ali chang đik lamo nao
chuh takuh.

b. Gru laik: "Djauk hlay mada phũn
tah đay dray hrăk ha talay hu
ô, yau nỏn dray djauk hrăk doa
talay. Ngỗk talay doa dray
hrăk mớng la hỡng truh nao gah
iu talay sa."

c. Gru hrăk phũn tah ha phũn tra
gaik ngỗk papan juk mớng la
phũn tah đalau yau ni:

Ali chang đik lamo nao
chuh takuh.

Day Ali nao bớng patay
di sang ô.

d. Gru laik: "Haday mớng dray hrăk
phũn tah ha phũn doa talay, yah
dray hrăk phũn karay gaik, dray

djauk hräk möng chamróp pabih
samu hōng gōl phūn sa."

e. Gru hōng sēh puaik phūn nōn heah
tāl jung.

3. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

a. Sēh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phūn sua: (5.2)

(1) Hay nao rao dang?

(2) Hay tong la?

(3) Ông rong gēk di sang?

(4) May chang cho nao ngāk gēk?

c. Doah chađeh phūn. (5.3)

(1) chuh takuh

(2) Ông rong da

(3) tong la

(4) đuaik ro

(5) da di sang

(6) day nao rao

4. Sēh baik lām saphōu nhu.

a. Bray saphōu ka sēh padār nhu
pōh doah phūn srām yau pa-ar
baik.

b. Sēh puaik takal lām saphōu.

c. Patom saphōu mapiah.

5. Srām hräk.

Gru puaik phūn manūng hōng sēh hräk
rup êng yau ni:

Ali tong la.

may rong Ali.

Ông rong lamo di sang. Ali rong

da di sang. Ông khĩn đơng ralo da.

Ông chang cho rao da.

Ali rao da ro. Ali khĩn nao chuh

la.

Ông đơng ralo da. May đơng ralo

da ray. Ali đơng ralo da ô. Ali đũaik

nao chuh la.

may	mang
May	Mang

1. Păn saphôu pahũn ka sêh hõng padăr
nhu doah banah djauk.

2. Pato akhăr bangur Môk. (tui kumnu
baik 3)

(2)

may	mang
May	Mang

(3)

May
Mang

 ngăn Môk

(5) ô, dang, da, ray, lamo, di, ralo

3. Pato akhăr bangur.

a. Gru hrăk phũn klau ni ngõk papan
juk yau ni:

May rao sang.

Ali nao sang.

Ông chang Ali nong da.

b. Gru laik: "Guan hlay dray hrăk
phũn djauk hrăk akhăr bangur gah
gõl phũn hõng dray djauk chëk
tanũt ha sa gah jung phũn nõn."

4. Pato phũn rũng ha sa.

a. Gru hrăk phũn manũng ngõk papan
juk yau ni:

May rao sang. Ali rao sang

ô. Ali đik lamo nao chuh
takuh.

b. Gru laik: "Yah dray mada phũn ha
sa ha lô nao gaik mayai mông
rũng ha sa, dray djauk hrăk yau
ni. Phũn manũng, madô laik
dalăm phũn rũng ha sa. Talay

tống bih dray hrăk samu kők gawk,
madô laik kők talay di sa dray
tamú dălăm jeang rang."

c. Gru hrăk phũn rúng karay gaik
ngők papan juk yau ni:

May rao sang. Ali nao sang

ô. Ali đik lamo nao chuh
takuh.

Ông chang may rao sang. Ông 7.
nao bống patay di sang. May
bống patay ray.

d. Gru laik: "Yah laik dray hrăk
phũn rúng karay gaik dray hrăk
kők phũn rúng nỏn mống la samu
hống kők di sa, madô laik talay
karay gaik truh mai gah iu kők
tống bih.

5. Pato bôh panuaik ha bôh dălăm phũn.
(tui kumnu baik 4)

a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Ali khĩn chuh la.

khĩn

May khĩn bống patay.

Ông khĩn rong dang.

May khĩn rao sang ô.

6. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Hay bống ralo da ô?

(2) Ông khĩn bống gêk?

(3) Ông chang hay rao da?

(4) Ali đuaik nao ngăk gêk?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) bống ralo da ô (4) chang cho rao

(2) rong da di (5) Ông rong lamo

(3) rao da ro (6) Ông khĩn bống

d. Puaik takal tống bih gawk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dălăm dawang gah la banah.

7. Srăm hrăk. (tui kumnu baik 6)

a. Gru hrăk bôh akhăr bahau đ ngők
papan juk. (6.1)

đ

Gru laik: "Bôh akhăr đay padăr lăm
bôh panuaik yau đay, di, dang, da,
hống dok. Hrăk bôh akhăr đăk dray
chih talay kawống mống talay kũh
nao talay la. Dok pêng gah hanuik
chih talay đổng tah mống talay
ngők mai talay la gok jung gah ngők
hống jung gah la talay kawống."

b. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau mống
tachay ngők tồc sêh. (6.3)

c. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau lăm
saphôu hrăk ha ngők papan juk sêh.
(6.4)

d. Sêh hrăk bôh akhăr bahau đay
lăm bôh panuaik. (6.5)

đay

e. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm phũn.
(6.6)

đay rong dang.

pla

Ông pla patay di sang. Ali pla patay ray.

Day Ali khĩn pla patay ray. May khĩn ka day pla patay ô.

Day tởng patay di sang. Day pla patay ô.

pla
a

a ao ay
pla plao play

day di dang
Day Di Dang

1. Păn saphỏu ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik pla padăr saphỏu sêh. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hỏng bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngỏk banah. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngỏk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk bôh panuaik ralo hỏng patay padữt gauk.
3. Pato ha chadeh bôh panuaik baik: plăk. (tui kumnu baik 3)
 - (1)

pla
a

 (2)

a	ao	ay
pla	plao	play
 - (3)

pla
plao
play

 ngăn plăk (4)

pla	plao	play
la	lao	lay
ka	kao	kay
 - (5) nong, rao, tong, cho, khĩn, ra
4. Pato akhăr bangur Dăk. (tui kumnu baik 3)
 - (2)

day	di	dang
Day	Di	Dang

 (3)

Day
Di
Dang
 - (4)

Day	Di	Dang
May	Mi	Mang

 ngăn Dăk

5. Pato bôh panuaik ha bôh dalãm phũn.
(tui kumnu baik 4)

May khĩn ka Ali nao ô.

ka

Ông khĩn ka may bống patay ô.

6. Baik takal. (tui kumnu 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Day bống gêk di sang?

(2) Hay khĩn pla patay ray?

(3) May khĩn ka day Ali ngāk gêk ô?

(4) Ông pla gêk di sang?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) Day Ali khĩn

(2) pla patay ray

(3) khĩn ka day

(4) ông pla patay

(5) Day bống patay

(6) pla patay ô.

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

7. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalãm dawang gah la banah.

8. Srãm hrāk. (tui kumnu baik 6)

a. Gru hrāk bôh akhār bangur bahau

M ngōk papan juk. (6.1)

M

Gru laik: "Bôh akhār bangur Mok
padār lăm bôh panuaik yau May,
Mong, Mok, Mek, hōng Mak. Hrāk

bôh akhār bangur Mok dray chih
talay đong tah doa talay đoh di
gauk hasit mông talay ngōk mai
talay la. Tōk chih talay srêk
panak mông kōk talay tapāk tah
pêng gah iu tãl mai pāk kũh ploh
talay đong tah, tống doa. Mông
nón nao chih talay srêk panak
tagōk tangōk nao gok kōk talay
đong gah hanuuk."

b. Sêh srãm hrāk bôh akhār bahau
mông tachay ngōk tōc sêh. (6.3)

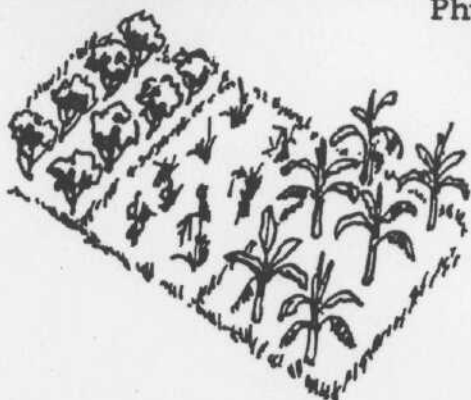
c. Sêh srãm hrāk bôh akhār bahau lăm
saphou hrāk ha ngōk papan juk
sêh. (6.4)

d. Sêh hrāk bôh akhār bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

May

e. Sêh hrāk bôh akhār bahau lăm
phũn. (6.6)

May chang day Ali.

puh

Ông pla patay di sang. Ông pla patay di puh ray. Ali nao pla patay di puh.

Day khĩn nao puh. Day dik lamo nao puh. Di puh day chuh takuh hu. Day khĩn chuh ra ray. Day chuh ra hu ô.

puh
uh

uh ing ao
puh ping pao

1. Pãn saphõu ka sêh pađār nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik puh pađār saphõu sêh. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik karay gaik ngõk banah. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan juk. (2.3)
Bloh hrāk bõh panuaik pla hõng chuh pađūt gauk.
3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: pāk. (tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>puh</td></tr><tr><td>uh</td></tr></table>	puh	uh	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>uh</td><td>ing</td><td>ao</td></tr><tr><td>puh</td><td>ping</td><td>pao</td></tr></table>	uh	ing	ao	puh	ping	pao	
puh										
uh										
uh	ing	ao								
puh	ping	pao								
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>puh</td></tr><tr><td>ping</td></tr><tr><td>pao</td></tr></table>	puh	ping	pao	ngãn <u>pāk</u>						
puh										
ping										
pao										
(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>puh</td><td>ping</td><td>pao</td></tr><tr><td>đuh</td><td>ding</td><td>đao</td></tr><tr><td>ruh</td><td>ring</td><td>rao</td></tr></table>		puh	ping	pao	đuh	ding	đao	ruh	ring	rao
puh	ping	pao								
đuh	ding	đao								
ruh	ring	rao								
- (5) ni, takuh, la, ro, day, dang
4. Pato bõh panuaik ha bõh dālãm phũn. (tui kumnu baik 4)
 - a. Pato bõh panuaik bahau. (4.1)
May hu ao.
hu
Ông hu ao ray.
Ông chuh ra hu ô.
Ali chuh ra hu.

- b. Padūt bôh panuaik bahau hōng
bôh panuaik baik bloh. (4.2)
 Ông pla patay hu.
 Ông pla patay ô.

5. Baik takal. (tui kumnu 5)
a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
b. Phũn sua. (5.2)
 (1) Day chuh gêk hu ô?
 (2) Ông ngāk gêk di puh?
 (3) Day khĩn chuh gêk?
 (4) Day đik gêk nao puh?
c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 (1) ra hu ô
 (2) patay di sang.
 (3) nao plà patay
 (4) chuh takuh hu
 (5) khĩn nao puh
 (6) khĩn chuh ra
d. Puaik takal tōng bih gauk. (5.4)
e. Sêh puaik tōng bih bôh panuaik
 dalãm dawang gah la banah.

6. Srãm hrāk. (tui kumnu baik 6)
a. Gru hrāk bôh akhār bahau p ngōk
 papan juk. (6.1)

p

Gru laik: "Bôh akhār pāk padār
lãm bôh panuaik yau puh, pla,
pah, pak, hōng pêng. Hrāk bôh

akhār pāk dray chih talay dōng
tah mōng talay kuh trũn nao gah
la talay la. Chih talay kawōng
pagām pêng hanuuk talay dōng tah
mōng la talay kuh hōng mōng ngōk
talay la hasit."

- b. Sêh srãm hrāk bôh akhār bahau
 mōng tachay ngōk tōc sêh. (6.3)
c. Sêh srãm hrāk bôh akhār bahau
 lãm saphou hrāk ha ngōk papan
 juk sêh. (6.4)
d. Sêh hrāk bôh akhār bahau lãm bôh
 panuaik. (6.5)

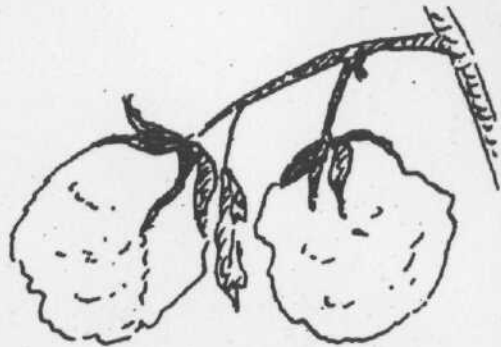
puh

- e. Sêh hrāk bôh akhār bahau lãm
 phũn. (6.6)

Ali nao puh.

7. Sêh srãm hrāk yau ni:

pd pd pd

kapah

Ông pla kapah tah di sang. Ali
dik lamo nao pla kapah hõng ông.
Lamo lah, khĩn nao tah ô. Ali tong
lamọ. Lamo đuaik ro nao puh.
Di puh Ali pla kapah hõng ông.

kapah
pah
ah

ah ah ah
pah tah lah

lamo la
Lamo La

1. Pãn saphou pahũn ka sêh hõng padār
nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik kapah padār
saphou sêh. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik
karay gaik ngõk banah. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan
juk. (2.3)
Bloh hrāk bõh panuaik puh hõng
khĩn padūt gauk.
3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: ah.
(tui kumnu baik 3)

(1) kapah pah ah	(2) ah ah ah pah tah lah
(3) pah tah lah	(4) pah tah lah pang tang lang puh tuh luh

(5) ralo, chang, da, đuaik, đik, puh
4. Pato akhār bangur Lāk. (tui kumnu
baik 3)

(2) lamo la Lamo La	(3) Lamo La ngãn <u>Lāk</u>
------------------------	--------------------------------

5. Pato bôh panuaik ha bôh dälâm phün.
(tui kumnu baik 4)

Ông hõng Ali nao sang.
hõng

Lamo hõng da nao tah ô.
May bõng dang hõng patay.

6. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phün sua. (5.2)

- (1) Hay tong lamo?
- (2) Ông pla kapah moh hlay?
- (3) Lamo lah khin ngäk gæk ô?
- (4) Ali dik lamo nao hlay?

c. Doah chađeh phün. (5.3)

- (1) nao pla kapah
- (2) tah di sang.
- (3) Lamo lah
- (4) Lamo đuaik ro
- (5) kapah hõng ông
- (6) tong lamo

d. Puaik takal tõng bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tõng bih bôh panuaik
dälâm dawang gah la banah.

7. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)

a. Gru hräk bôh akhär bangur bahau
D ngök papan juk. (6.1)

D

Gru laik: "Bôh akhär bangur Däk
padär lãm bôh panuaik yau Day,
Di, Dok, Da, hõng Dang. Hräk bôh
akhär bangur Däk dray chih talay
dõng tah mông talay ngök mai täl
talay la. Chih talay kawõng
prung gãm hõng jung talay tah gah
ngök hõng jung gah la."

b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau
mông tachay ngök tõi sêh. (6.3)

c. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm
saphou hräk ha ngök papan juk
sêh. (6.4)

d. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh
panuaik. (6.5)

Day

e. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm phün.
(6.6)

Day chuh ra.

g. Sêh srãm hräk yau ni:

DdDd

papah

May papah ao di sang. May papah
ao, bloh may rao sang.

Ông Ali rong lamo. Cho dik lamo
nao chuh ra. Cho chuh ra, bloh dik
lamo nao sang. Lamo khĩn nao sang
đ. Ali pachi lamo nao sang.

papah
pah

pah tay chi
papah patay pachi

cho chuh
Cho Chuh

1. Păn saphou pahũn ka sêh hõng padār
nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik papah padār
saphou sêh. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik
karay gaik ngõk banah. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan
juk. (2.3)
Bloh hrāk bõh panuaik patay hõng
chang padūt gauk.

3. Pato ha chadeh bõh panuaik baik: pa.
(tui kumnu baik 3)

(1) papah
pah

(2) pah tay chi
papah patay pachi

(3) papah
patay pa-
pachi

(4) papah
kapah

(5) ra, rang, đik, may, dang, takuh

4. Pato akhār bangur Chāk. (tui kumnu
baik 3)

(2) cho chuh
Cho Chuh

(3) Cho
Chuh

May chang Ali nong patay. May
papah ao di sang.

Ali laik: "May, cho khĩn đơng
patay."

May laik: "Chang may papah ao
bloh."

May papah ao, bloh Ali đơng patay.

May đơng patay ray.

pla	patay
Pla	Patay

rang	ra	rao
Rang	Ra	Rao

1. Păn saphou pahũn ka sêh pađar nhu
doah banah djauk.

2. Pato bôh akhâr bangur bahau: Răk.
(tui kumnu baik 3)

(2)	rang rao ro Rang Rao Ro	(3)	Rang Rao Ra	ngăn <u>Răk</u>
-----	----------------------------	-----	-------------------	-----------------

(4)	Rang Rao Ro Pang Pao Po Chang Chao Cho
-----	--

3. Pato bôh akhâr bangur bahau: Păk.
(tui kumnu baik 3)

(2)	pla patay Pla Patay	(3)	Pla Patay	ngăn <u>Păk</u>
-----	------------------------	-----	--------------	-----------------

4. Pato tanũt dagay takuh:

a. Gru hrăk phũn kung djauk pađar
tanũt dagay takuh ngôk papan juk
yau ni:

"Lamo đuaik nao."

b. Gru Laik: "Yah laik dray khĩn
hrăk phũn kung hay mayai, dray
djauk hrăk tanũt doa jêk gauk yau
dagay takuh mông ngôk talay,
tanũt pôh gah gôl phũn hông tanũt
karôk gah jung phũn mayai."

c. Gru hrăk chađeh phũn (nũ khan)
dalau chađeh phũn kung rang

mayai ngöök papan juk:

Ali laik: "Lamo ðuaik nao."

- d. Gru laik: "Yah mada chaðeh phñn dalau chaðeh phñn kung rang mayai, dray djauk hräk tanüt doa möng ngöök möng la gauk haday phñn nữ khan nõn."

5. Pato bõh panuaik ha bõh ðalãm phñn: (tui kumnu baik 4.1)

Ali laik: "May nao sang."

laik:

Ông laik: "Day ðik lamo."

Day laik: "Lamo ðuaik nao."

6. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

- a. Sèh iauk takal rup êng. (5.1)

- b. Phñn sua: (5.2)

(1) Ali laik gèk?

(2) May chang Ali ngäk gèk?

(3) May laik gèk?

(4) Ali bõng gèk?

- c. Doah chaðeh phñn. (5.3)

(1) Ali nong patay

(2) papah ao bloh

(3) ao ði sang

(4) bõng patay ray

(5) May laik:

(6) cho khñn bõng

- d. Puaik takal tõng bih gauk. (5.4)

- e. Sèh puaik tõng bih bõh panuaik ðalãm dawang gah la banah.

7. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)

- a. Gru hräk bõh akhär bangur bahau Päk ngöök papan juk. (6.1)

P

Gru laik: "Bõh akhär bangur Päk paðär lãm bõh panuaik yau Puh, Pla, Pasa, Pak, hõng Play. Hräk bõh akhär bangur Päk dray chih talay ðõng tah möng talay ngöök mai talay la. Chih talay kawõng möng jung talay ðõng gah ngöök mai gãm hõng talay ðõng päk küh pèng gah hanuük."

- b. Sèh srãm hräk bõh akhär bahau möng tachay ngöök tõc sèh. (6.3)
- c. Sèh srãm hräk bõh akhär bahau lãm saphõu hräk ha ngöök papan juk sèh. (6.4)
- d. Sèh hräk bõh akhär bahau lãm bõh panuaik. (6.5)

Pla

- e. Sèh hräk bõh akhär bahau lãm phñn. (6.6)

Pla patay ði puh

Play Ali hu puh lỏ. Ông pla
 kapah di puh. Puh ni hu kapah lỏ.

Play Ali hu karong ray. Karong
 ni hu dang lỏ. Ali rong dang di
 karong.

Play ni hu puh patay ray. Puh
 patay hu patay lỏ ỏ.

kapah
 pah

pah rong ray ti
 kapah karong karay kati

kapah karong
 Kapah Karong

1. Păn saphỏu pahủn ka sẻh padẻr nhu
 doah banah djauk.

2. Pato ha chadẻh bỏh panuaik: ka-.
 (tui kumnu baik 3)

(1) kapah (2) pah rong ray ti
 pah kapah karong karay kati

(3) kapah (4) kapah karong kati
 karong papah parong pati
 karay chadẻh ka-
 kati

(5) đuaik, chang, rong, rang, ra,
 play, pachi

3. Pato akhẻr bangur Kẻk. (tui kumnu
 baik 3)

(2) kapah karong (3) Kapah
 Kapah Karong ngẻn Kẻk

4. Pato bỏh panuaik ha bỏh đalẻm phủn.
 (tui kumnu baik 4)

a. Pato bỏh panuaik bahau. (4.1)
 Ông hu puh lỏ.

lỏ

Ali đỏng patay lỏ.

La khủn đỏng takuh lỏ.

Puh hu kapah lỏ.

b. Padūt bôh panuaik bahau hông
bôh panuaik baik bloh. (4.2)

Ali bông patay lô.

Ali bông patay ô.

5. Baik takal. (tui kumnu baik 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Ali ngăk gêk di karong?

(2) Puh patay hu gêk?

(3) Ali rong dang moh hlay?

(4) Play Ali hu gêk lô?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) hu karong ray

(2) pla kapah

(3) Ali rong dang

(4) hu puh lô

(5) patay lô ô

(6) Play ni

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalâm dawang gah la banah.

6. Srăm hrăk. (tui kumnu baik 6)

a. Gru hrăk bôh akhăr bangur bahau
R ngôk papan juk. (6.1)

R

Gru laik: "Bôh akhăr bangur Răk
padăr lăm bôh panuaik yau Rang,

Rong, Ra, Ralo, hông Roak. Hrăk
bôh akhăr bangur Răk dray chih
yau akhăr bangur Păk, bloh găm
hông talay kawông talay kũh chih
talay srêk mai talay la gah
hanuuk."

b. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau
mông tachay ngôk tởc sêh. (6.3)

c. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau
lăm saphôu hrăk ha ngôk papan
juk sêh. (6.4)

d. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

Ra

e. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm
phũn. (6.6)

Ra nao ro.

7. Sêh srăm hrăk yau ni:

R R R
Rr Rr Rr

bu

May laik hōng Ali: "Cho đōng bu ni, bloh nao puh pla patay hōng ông."
 Puh patay tah di sang ô. Ali đōng bu, bloh nao puh. Ông pla patay lô lô.

Pla patay, bloh ông hōng Ali nao đōng dang di sang. Day đōng bu, đōng dang hu ô.

bu
u

u u u
bu chu tu

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik bu padār saphôu sêh. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hōng bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngōk banah. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngōk papanjuk. (2.3)
 Bloh hrāk bôh panuaik puh hōng da padūt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: u. (tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>bu</td></tr><tr><td>u</td></tr></table>	bu	u	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>u</td><td>u</td><td>u</td></tr><tr><td>bu</td><td>chu</td><td>tu</td></tr></table>	u	u	u	bu	chu	tu	
bu										
u										
u	u	u								
bu	chu	tu								
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>bu</td></tr><tr><td>chu</td></tr><tr><td>tu</td></tr></table> ngăn <u>u</u>	bu	chu	tu	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>chu</td><td>tu</td></tr><tr><td>cho</td><td>to</td></tr><tr><td>chah</td><td>tah</td></tr></table>	chu	tu	cho	to	chah	tah
bu										
chu										
tu										
chu	tu									
cho	to									
chah	tah									
- (5) ô, tah, pachi, puh, patay, hōng
4. Baik takal (tui kumnu baik 5)
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Ông pla gêk lô lô?

- (2) Puh patay dok moh hlay?
 (3) Hay bông bu?
 (4) Cho bông bu, bloh nao hlay?
- c. Doah chadeh phün. (5.3)
 (1) patay hõng õng
 (2) bông bu ni bloh
 (3) tah di sang õ
 (4) patay lô lô
 (5) May laik hõng
 (6) dang hu õ
- d. Puaik takal tõng bih gauh. (5.4)
 e. Sêh puaik tõng bih bõh panuaik
 dälãm dawang gah la banah.

5. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
 a. Gru hräk bõh akhär bangur bahau
K ngõk papan juk. (6.1)

K

Gru laik: "Bõh akhär bangur Käk
 padär lãm bõh panuaik yau Karong,
Kapah, Koh, Kõk, hõng Kra. Hräk
 bõh akhär bangur Käk dray chih
 talay dõng tah mông talay ngõk
 mai talay la. Gãm talay dõng tah
 gah la talay küh hasit chih talay
 sræk nao talay ngõk gah hanuuk.
 Chih talay sræk ha sa tra gaik

mông talay küh gãm hõng talay
 sræk di sa mai talay la."

- b. Sêh srãm hräk bõh akhär bahau
 mông tachay ngõk tõc sêh. (6.3)
 c. Sêh srãm hräk bõh akhär bahau
 lãm saphõu hräk ha ngõk papan
 juk sêh. (6.4)
 d. Sêh hräk bõh akhär bahau lãm bõh
 panuaik. (6.5)

Karong

- e. Sêh hräk bõh akhär bahau lãm
 phün. (6.6)

Karong ni hu dang.

- g. Sêh srãm hräk yau ni:

KkKk

May papah gêk di sang?

May papah ao di sang.

Gêk đũaik ro?

Lamo đũaik rọ.

Ali khĩn pachi gêk?

Ali khĩn pachi lamo.

Gêk đơng takuh?

La đơng takuh.

May chang Ali chuh gêk?

May chang Ali chuh ra.

a	u	o	i
ah	uh	oh	ih
tah	kuh	moh	chih

1. Păn saphóu pahũn ka sêh padār nhu doah banah djauk.

2. Pato ha chadêh bôh panuaik: -h

(2)	a	u	o	i	(3)	tah	ngăn
	ah	uh	oh	ih		kuh	<u>hăk</u>
	tah	kuh	moh	chih		moh	
						chih	

(4)	tah	kuh	moh
	tang	kung	mong
	ta	ku	mo

(5) đik, chang, đũaik, da, ra, ao, papah

3. Pato bôh panuaik ha bôh dălăm phũn.
(4.1)

a. Ali nao chuh gêk?
gêk?

Takuh đik gêk?

May rao gêk?

b. Gru laik: "Yah dray khĩn hrăk phũn sua dray djauk hrăk tanũt sua gah jung. Tanũt sua bray dray thau phũn ni phũn sua."

c. Gêk đik sang?

Gêk ?

Gêk đơng patay?

Gêk nao puh?

4. Baik takal (5.1)
- Sêh iauk takal rup êng.
 - Gru roah sêh ha bãng ha rang puaik phũn sua hõng phũn chalõi.
 - Doah chadeh phũn. (5.3)
 - ao di sang
 - khĩn pachi gêk
 - La bõng
 - Gêk đũaik
 - papah gêk
 - pachi lamo
 - Puaik phũn sua hõng phũn chalõi tõng bih gauk. (5.4)
 - Sêh puaik tõng bih bõh panuaik dalađm dawang gah la banah.
5. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
- Gru hräk tanũt sua ? ngõk papan juk. (6.1)

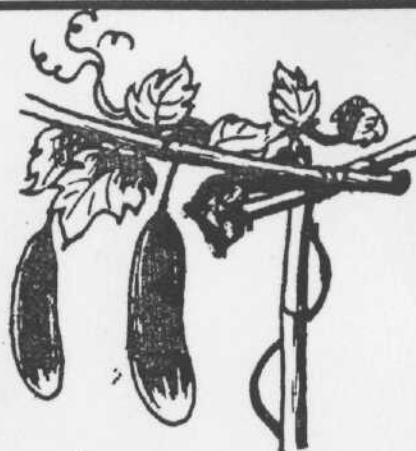
?

Gru laik: "Yah laik dray hräk phũn sua dray djauk hräk tanũt sua gah jung. Hräk tanũt sua dray tõi chih mông la talay ngõk hasĩt, kõng nao gah hanuũk gãm talay ngõk bloh tui wang wõk mai tãl talay.kũh, bloh trũn

- tala hasĩt. Mông la talay nõn tũt tanũt ha sa."
- Sêh srãm hräk tanũt sua mông tachay ngõk tõi sêh. (6.3)
 - Sêh srãm hräk tanũt sua lãm saphõu hräk ha ngõk papan juk sêh. (6.4)
 - Sêh hräk phũn sua ha phũn padãr tanũt sua: (6.6)

May chang Ali ray?

phũn dak

Ni phũn dak. Ông Ali pla patay,
pla kapah, bloh pla dak. May hõng Ali
nao pla dak di puh hõng ông.

Day Ali ðong bu di sang. Day hu
nao puh dak ô.

phũn dak
dak
ak

ak ak ak
dak rak pak

ni nao nong
Ni Nao Nong

1. Păn saphõu pahũn ka sêh pađăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik phũn dak.
(tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk
papan juk. (2.3)
Bloh hrăk bõh panuaik đang hõng
bu pađũt gauk.
3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: ak
(tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>phũn dak</td></tr><tr><td> dak</td></tr><tr><td> ak</td></tr></table>	phũn dak	dak	ak	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>ak ak ak</td></tr><tr><td>dak rak pak</td></tr></table>	ak ak ak	dak rak pak	
phũn dak							
dak							
ak							
ak ak ak							
dak rak pak							
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>dak</td></tr><tr><td>rak</td></tr><tr><td>pak</td></tr></table> chađeh <u>ak</u>	dak	rak	pak	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>dak rak pak</td></tr><tr><td>day ray pay</td></tr><tr><td>đuh ruh puh</td></tr></table>	dak rak pak	day ray pay	đuh ruh puh
dak							
rak							
pak							
dak rak pak							
day ray pay							
đuh ruh puh							

(5) day, papah, lah, da, ray, pla, gêk
4. Pato akhăr bangur: Nõk. (tui kumnu
baik 3)

(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>ni nao nong</td></tr><tr><td>Ni Nao Nong</td></tr></table>	ni nao nong	Ni Nao Nong	(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>Ni</td></tr><tr><td>Nao ngăn <u>Nõk</u></td></tr><tr><td>Nong</td></tr></table>	Ni	Nao ngăn <u>Nõk</u>	Nong
ni nao nong						
Ni Nao Nong						
Ni						
Nao ngăn <u>Nõk</u>						
Nong						

(4)

Ni Nao Nong
Li Lao Long
Ri Rao Rong

5. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
- b. Phũn sua: (5.2)
- (1) May hõng Ali nao hlay?
- (2) Day Ali bõng bu moh hlay?
- (3) Ông Ali pla gêk?
- (4) Hay hu nao puh dak ô?
- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
- (1) bõng bu di sang
- (2) May hõng Ali
- (3) nao puh dak ô
- (4) pla dak di puh
- (5) pla kapah, bloh
- (6) Ni phũn
- d. Puaik takal tõng bih gauh. (5.4)
- e. Sêh puaik tõng bih bõh panuaik
dalãm dawang gah la banah.
6. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
- a. Gru hräk bõh akhär bangur bahau
N ngõk papan juk. (6.1)

N

Gru laik: "Bõh akhär bangur Ndk
pađar lãm bõh panuaik yau Nuk,
Ni, Nong, Nao, hõng Nas. Hräk
bõh akhär bangur Ndk dray chih

talay dõng tah doa talay đoh di
gauh. Bloh chih talay sræk gãm
hõng jung talay dõng gah ngõk gah
iu trũn tãl jung talay dõng gah
la gah hanuuk."

- b. Sêh srãm hräk bõh akhär bahau
mõng tachay ngõk tõi sêh. (6.3)
- c. Sêh srãm hräk bõh akhär bahau lãm
saphõu hräk ha ngõk papan juk sêh.
(6.4)
- d. Sêh hräk bõh akhär bahau lãm bõh
panuaik. (6.5)

Ni

- e. Sêh hräk bõh akhär bahau lãm
phũn. (6.6)

Ni lamo Ali

- g. Sêh srãm hräk yau ni:.

NnNn

Phũn srăm 31

sah

Ông hống Ali pla dak, bloh nao sang bớng patay.

Ông khĩn hu to. Ali laik : "Chang cho sah to bloh."

Ali sah to.

Ông laik : "Ali, rao lamo nao."

Ali nao rao lamo. Ali sah lamo ray.

sah
ah

ah i ong
sah si song

37

1. Păn saphóu pahũn ka sêh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik sah. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngók papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk bôh panuaik tah hống sang padūt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: săk: (kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>sah</td></tr><tr><td>ah</td></tr></table>	sah	ah	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>ah i ong</td></tr><tr><td>sah si song</td></tr></table>	ah i ong	sah si song		
sah							
ah							
ah i ong							
sah si song							
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>sah</td></tr><tr><td>si</td></tr><tr><td>song</td></tr></table> ngăn <u>săk</u>	sah	si	song	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>sah si song</td></tr><tr><td>lah li long</td></tr><tr><td>mah mi mong</td></tr></table>	sah si song	lah li long	mah mi mong
sah							
si							
song							
sah si song							
lah li long							
mah mi mong							
- (5) pachi, kapah, dang, to, rao
4. Baik takal. (kumnu baik 5)
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Ông khĩn hu gêk?

- (2) Hay sah to?
 (3) Ali sah gêk ray?
 (4) Habian ông hông Ali nao sang?
- c. Doah chadeh phũn. (5.3)
 (1) khĩn hu to
 (2) nao sang bông
 (3) cho sah to
 (4) pla dak, bloh
 (5) sah lamo ray
 (6) rao lamo nao
- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
 dalãm dawang gah la banah.
5. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
 a. Gru hräk bôh akhär bahau s ngöck
 papan juk. (6.1)

s

Gru laik: "Bôh akhär säk padär
 lãm bôh panuaik yau sah, sang,
sau, sik, hông pasa. Hräk bôh
 akhär säk dray tök mông la talay
 kuh hasit chih wông mông gah
 hanuuk tagök tangök hasit bloh
 mai gah iu. Mông gah iu mala
 talay kuh hasit chih wông mai
 gah hanuuk wök trũn mai majëk

- täl talay la wông nao gah iu bloh
 ðik tangök hasit gaik."
- b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau
 mông tachay ngöck töc sêh. (6.3)
 c. Sêh srãm hräk lãm saphou hräk.
 (6.4)
 d. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh
 panuaik. (6.5)

sang

- e. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Ali nao sang.

chuk

May chuk ao tah nao papah ao.

Ông chuk ao panak nao pla dak di puh.

Ali laik : "May papah ao lô, cho hu gêk chuk?"

May laik: "Chuk ao patih, cho nao puh hu ô."

Ali khĩn nao puh, bloh đuaik nao chuk ao karay.

chuk.
uk

uk uk uk
chuk tuk suk

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik chuk. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk papanjuk. (2.3)

Bloh hrăk bôh panuaik chuh hõng dak padũt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: uk. (tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>chuk</td></tr><tr><td>uk</td></tr></table>	chuk	uk	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>uk uk uk</td></tr><tr><td>chuk tuk suk</td></tr></table>	uk uk uk	chuk tuk suk		
chuk							
uk							
uk uk uk							
chuk tuk suk							
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>chuk</td></tr><tr><td>tuk</td></tr><tr><td>suk</td></tr></table> chađeh <u>uk</u>	chuk	tuk	suk	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>chuk tuk suk</td></tr><tr><td>chao tao sao</td></tr><tr><td>chah tah sah</td></tr></table>	chuk tuk suk	chao tao sao	chah tah sah
chuk							
tuk							
suk							
chuk tuk suk							
chao tao sao							
chah tah sah							
- (5) sah, panak, patih, karay, chuh, đik, chang, gêk
4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)

- (1) May papah ao hadôm?
- (2) Ali khĩn nao puh, bloh ngăk gêk?
- (3) May chuk ao tah nao hlay?
- (4) Ông chuk gêk?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

- (1) chuk ao panak
- (2) chuk ao karay
- (3) papah ao lô
- (4) hu gêk chuk?
- (5) chuk ao tah
- (6) ao patih

d. Puaik takal tống bih gawk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
đalăm dawang gah la banah.

5. Srăm hrăk. (tui kumnu baik 6)

a. Gru hrăk bôh akhăr bangur bahau
Ch ngôk papan juk. (6.1)

Ch

Gru laik: "Bôh akhăr bangur
Chăk pađăr lăm bôh panuaik yau
Chuk, Chuh, Cho, Chang, hống
Chai. Hrăk bôh akhăr bangur
Chăk dray chih talay kawông
prung mông talay ngôk đeah tăl

talay la. Mapiah ploh hasit
bloh chih akhăr hăk."

b. Sêh srăm hrăk lăm saphôu hrăk.
(6.4)

c. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

Chuk

d. Sêh hrăk ha phũn. (6.6)

Chuk ao karay.

e. Sêh srăm hrăk yau ni:

CcCc

Takuh đũaik mớng puh nao karong.
Ali nao chuh takuh di karong. Ali kuk
chuh takuh. Takuh đũaik nao.

Ali nao sang laik hõng may: "Ch
khĩn chuh takuh. Takuh đũaik nao ro.

Ao Ali pasah lô. May laik: "Cho
chuk ao karay, bloh đớng patay ni."

u	a	o	i
uk	ak	ok	ik
chuk	dak	dok	kik

tong	takuh	tah
Tong	Takuh	Tah

ao
Ao

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.

2. Pato ha chadêh bôh panuăik: -k
(tui kumnu baik 3)

(2)	u	a	o	i	(3)	chuk
	uk	ak	ok	ik		dak
	chuk	dak	dok	kik		dok
						kik

ngăn kăk

(4)	chuk	dak	dok	kik
	chung	dang	đong	king
	chuh	dah	đoh	kih

(5) sah, panak, pasah, kuk, đũaik,
laik

3. Pato akhăr bangur A. (kumnu baik 3)

(2)	ao	ngăn <u>A</u>
	Ao	

4. Pato akhăr bangur Tăk. (kumnu baik 3)

(2)	tong	takuh	tah	(3)	Tong
	Tong	Takuh	Tah		Takuh
					Tah

ngăn

Tăk

(4)	Tong	Tah
	Nong	Nah
	Long	Lah

5. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
 Lamo đuaik mông sang nao puh.
 mông
 Ali nong dang mông karong.
 Takuh đuaik mông puh đik sang.
6. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 b. Phũn sua: (5.2)
 (1) Ao Ali yau bār?
 (2) Ali kuk ngāk gēk?
 (3) Cho chuk ao karay, bloh ngāk gēk?
 (4) Takuh đuaik mông hlay?
 c. Doah chadeh phũn. (5.3)
 (1) kuk chuh
 (2) laik hōng may
 (3) pasah lô
 (4) đuaik mông puh
 (5) chuk ao karay
 (6) takuh di karong
 d. Puaik takal tōng bih gauh. (5.4)
 e. Sêh puaik tōng bih bôh panuaik
 dalãm dawang gah la banah.
7. Srām hrāk. (tui kumnu baik 6)
 a. Gru hrāk bôh akhār bangur bahau
A ngōk papan juk. (6.1)

A

Gru laik: "Bôh akhār bangur A

padār lām bôh panuaik yau Ao,
Ali, Arāp, Akhār hōng Awāl.
 Hrāk bôh akhār bangur A dray
 chih talay srēk tah doa talay
 mông talay la bray kōk hōng kōk
 tom gauh talay ngōk. Takai pēng
 gah la bray nhu tah di gauh.
 Mala talay kũh hasit chih talay
 gān, gām talay srēk tōng doa
 gah."

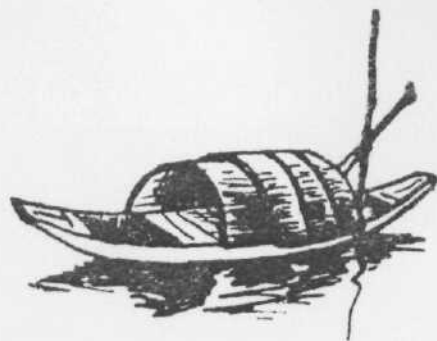
- b. Sêh hrāk bôh akhār bahau lām bôh
 panuaik. (6.4)

Ao

- c. Sêh hrāk ha phũn. (6.6)

Ao ni patih.

ge

Ông Ali hu ge. Ông dik ge di karong. Karong tah mớng sang ô. Di karong hu ge lô. Ali khĩn dik ge ray. Ông bray Ali dik ge.

May laik: "Ali, chuk ao karay nao. May khĩn bray ao ni pasah ô."

ge
e

e ao o uk
ge gao go guk

1. Pãn saphỏu pahũn ka sẻh padẻr nhu doah banah djauk.
2. Pato bẻh panuaik baik ge. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hẻng bẻh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bẻh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bẻh panuaik baik ngẻk papanjuk. (2.3)
Bloh hrẻk bẻh panuaik da hẻng ni padửt gauk.
3. Pato ha chẻđeh bẻh panuaik baik: gẻk. (tui kumnu baik 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>ge</td></tr> <tr><td>e</td></tr> </table>	ge	e	(2) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>e ao o uk</td></tr> <tr><td>ge gao go guk</td></tr> </table>	e ao o uk	ge gao go guk			
ge								
e								
e ao o uk								
ge gao go guk								
(3) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>ge</td></tr> <tr><td>gao</td></tr> <tr><td>go</td></tr> <tr><td>guk</td></tr> </table>	ge	gao	go	guk	(4) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>gao go guk</td></tr> <tr><td>nao no nuk</td></tr> <tr><td>pao po puk</td></tr> </table>	gao go guk	nao no nuk	pao po puk
ge								
gao								
go								
guk								
gao go guk								
nao no nuk								
pao po puk								

ngẻn gẻk
- (5) dak, sah, to, khĩn, kuk, pasah
4. Pato bẻh panuaik bahau. (4.1)
May bray ao ka Ali.
bray

Ông bray day Ali nao puh.
Ông bray takuh đik sang ô.

5. Baik takal. (kumnu 5)
- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
- b. Phũn sua: (5.2)
- (1) Ông bray Ali ngāk gêk?
(2) Ông đik ge moh hlay?
(3) May khĩn bray gêk ô?
(4) Di karong hu gêk?
- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
- (1) ge di karong
(2) chuk ao karay
(3) tah mông sang
(4) bray Ali đik
(5) hu ge lô
(6) ao ni pasah ô
- d. Puaik takal tống bih gauh. (5.4)
- e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
đalãm dawang gah la banah.

6. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
- a. Gru hräk bôh akhär bangur bahau
T ngöck papan juk. (6.1)

T

Gru laik: "Bôh akhär bangur Täk
pađär lãm bôh panuaik yau Takuh,

- Tai, Tah, To hống Tong. Hräk bôh
akhär bangur Täk dray chih talay
dông tah mông talay ngöck mai
talay la. Patui talay ngöck chih
talay panak gãn talay dông tah."
- b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau
mông tachay ngöck töc sêh. (6.3)
- c. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau
lãm saphou hräk. (6.4)
- d. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh
panuaik. (6.5)

Takuh

- e. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm
phũn. (6.6)

Takuh dok di puh.

- g. Sêh srãm hräk yau ni:

TTTTT

gao

mek

Ni mek Ali. Mek Ali chuk ao tah
nao rao dang di karong. Dok di sang
mek chuk ao tah ray.

Mek Ali hu nưk pak rang. Ali hu
day kamay. Mek laik hōng day Ali: "Nưk
bōng bu, bloh nao karong hōng Ali."

mek
me
e

e	e	e
me	ge	le
mek	gek	lek

41

1. Pān saphōu pahũn ka sēh hōng pađār
nhu doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik baik mek pađār
saphōu sēh. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan
juk. (2.3)
Bloh hrāk bōh panuaik ge hōng
may pađūt gauk.

3. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: e.
(tui kumnu baik 3)

(1) mek
me
e

(2) e e e
me ge le
mek gek lek

(3) me
ge chađeh e
le

(4) me ge le
mi gi li
mo go lo

- (5) pak, dok, kamay, panak, kuk, bray,
dak

4. Pato bôh panuaik bahau.
 Mek hu nuk pak rang.
 nuk
 Da hu nuk ray.
 Ông Ali hu nuk kamay.
 Mek bray nuk bông patay.

5. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 b. Phũn sua: (5.2)
 (1) Nuk bông bu, bloh nao hlay?
 (2) Mek Ali rao gêk?
 (3) Mek Ali hu nuk hadôm rang?
 (4) Hay bông bu?
 c. Doah chadêh phũn: (5.3)
 (1) hu day kamay
 (2) Dok di sang
 (3) nuk pak rang
 (4) ao tah ray
 (5) laik hông day
 (6) nuk bông bu

6. Srãm hräk. (tui kumnu baik 6)
 a. Gru hräk bôh akhär bahau e ngöök
 papan juk. (6.1)

 e

Gru laik: "Bôh akhär e padär

lãm bôh panuaik yau mek, le, ge,
te, hông he. Hräk bôh akhär e
 dray chih talay kawông mông talay
 küh mai talay la, bloh mông kök
 talay kawông gah ngök chih talay
 panak gän nao gãm talay kawông
 gah iu."

- b. Sêh srãm hräk mông tachay ngök
 tõe sêh. (6.3)
 c. Sêh srãm hräk lãm saphou hräk.
 (6.4)
 d. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh
 panuaik. (6.5)

 mek

- e. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

 Mek Ali nao sang.

- g. Sêh srãm hräk yau ni:

 cecece

bôh bao

Mek Ali khĩn đơng bu bôh bao.

Bôh bao dok lăm karong. Mek rao bôh bao di karong. Mek Ali ba bôh bao mớng karong nao sang.

Ali laik : "May khĩn đơng bu bôh bao ray."

Day laik : "May hu đơng bu bôh bao ô, ông đơng bih."

bôh bao
bao
ao

ao ih a
bao bih ba

bao ba bih
Bao Ba Bih

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik bôh bao. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngõk banah. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk bôh panuaik nao hõng puh padũt gauk.

3. Pato ha chadeh bôh panuaik baik: băk. (kumnu 3)

(1) bôh bao
bao
ao

(2) ao ih a
bao bih ba

(3) bao
bih ngăn
ba băk

(4) bao bih ba
gao gih ga
sao sih sa

- (5) patih, karay, pasah, nuk, kamay, bray, mông

4. Pato akhăr bangur Băk: (kumnu 3)

(2) bao ba bih
Bao Ba Bih

(3) Bao ngăn
Ba Băk
Bih

(4) Bao Ba Bih
 Nao Na Nih
 Rao Ra Rih

5. Pato bôh panuaik ha bôh dalãm phũn.
 (kumnu 4)

a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Ali rong dang lăm karong.
 lăm

Ông rao lamo lăm karong.

Day bống bu lăm sang.

b. Pađũt bôh panuaik bahau hống bôh
 panuaik baik bloh. (4.2)

Day bống bu lăm sang.

Day bống bu di sang.

6. Baik takal. (kumnu 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

- (1) May khĩn bống gêk?
- (2) Hay hu bống bu bôh bao ô?
- (3) Bôh bao dok moh hlay?
- (4) Mek Ali khĩn bống gêk?

c. Doah chađeh phũn: (5.3)

- (1) dok lăm karong
- (2) mống karong nao
- (3) bôh bao ray
- (4) ba bôh bao
- (5) Mek Ali khĩn
- (6) ông bống bih

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
 dalãm dawang gah la banah.

7. Srãm hräk. (kumnu 6)

a. Gru hräk bôh akhär bahau b ngök
 papan juk. (6.1)

b

Gru laik: "Bôh akhär bāk pađär lăm
 bôh panuaik yau bôh, bao, bai, ba,
 hống bih. Hräk bôh akhär bāk dray
 chih talay dống tah mống talay
 ngök mai talay la. Chih talay
 kawöng pagãm pêng hanuük talay
 dống tah pāk küh hống pāk la."

b. Sêh srãm hräk mống tachay ngök
 tõe sêh. (6.3)

c. Sêh srãm hräk lăm saphou hräk. (6.4)

d. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm bôh
 panuaik. (6.5)

ba

e. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Ali ba day nao puh.

tasi

Ni tasi Ali. May Ali dok di puh khĩn hu tasi. Ali ba tasi mớng sang nao Bray ka may dok di puh.

Ông dok di sang laik hống Ali:

"Ông nong patay pak tasi ni nao pasa."

Ali laik: "Patay pak tasi ni takik lô, takuh đờng patay lăm puh bih."

tasi
si

si	pa	kik
tasi	tapa	takik

43

1. Păn saphou pahũn ka sêh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik tasi padār saphou sêh. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngók papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk bôh panuaik patih hống sik padūt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: ta- (kumnu 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>tasi</td></tr> <tr><td>si</td></tr> </table>	tasi	si	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>si</td><td>pa</td><td>kik</td></tr> <tr><td>tasi</td><td>tapa</td><td>takik</td></tr> </table>	si	pa	kik	tasi	tapa	takik
tasi									
si									
si	pa	kik							
tasi	tapa	takik							
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>tasi</td></tr> <tr><td>tapa</td></tr> <tr><td>takik</td></tr> </table>	tasi	tapa	takik	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>tasi</td><td>takik</td></tr> <tr><td>pasi</td><td>pakik</td></tr> </table>	tasi	takik	pasi	pakik	
tasi									
tapa									
takik									
tasi	takik								
pasi	pakik								
- (5) dak, đuaik, gêk, kapah, pasa, nuk
4. Baik takal. (kumnu 5)
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Ông nong gêk nao pasa?

- (2) Takuh bõng gêk?
 (3) Ali ba gêk mông sang?
 (4) Gêk takik lô?
- c. Doah chađeh phũn: (5.3)
 (1) ba tasi mông sang
 (2) dok di sang
 (3) ni takik lô
 (4) khĩn hu tasi
 (5) patay pak tasi
 (6) bray ka may
- d. Puaik takal tõng bih gauk. (5.4)
- e. Sêh puaik tõng bih bõh panuaik
 đalãm dawang gah la banah.
5. Srãm hräk. (kumnu 6)
- a. Gru hräk bõh akhär bangur bahau
B ngõk papan juk. (6.1)

B

Gru laik: "Bõh akhär bangur Bäk
 pađär lãm bõh panuaik yau Bõh,
Bao, Bai, Bih, hõng Bu. Hräk
 bõh akhär bangur Bäk dray chih
 talay ðõng tah mông talay ngõk
 mai talay la. Chih talay kawõng
 ðoa talay mangõk mala pagãm
 talay ðõng tah gah hanuuk."

- b. Sêh srãm hräk mông tachay ngõk
 tõe sêh. (6.3)
- c. Sêh srãm hräk lãm saphõu hräk.
 (6.4)
- d. Sêh hräk bõh akhär bahau lãm
 bõh panuaik (6.5)

Ba

- e. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Ba day nao.

- g. Sêh srãm hräk yau ni:

BPRBPR

sau

Sau ni tano. Sang Ali hu sau ô.
 Ali ðơng bu bôh bao, nưk sau tui sau
 tano nao sang. Ali tong nưk sau, nưk
 sau ðuaik nao ro.

Sau tano ni ðuaik tui rang nao
 puh. Sau dok chang ðơng takuh lãm
 puh kapah.

sau
au

au au au
sau bau gau

sau sang sik
Sau Sang Sik

1. Pãn saphôu pahũn ka sêh pađar nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik sau. (kumnu 2)
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk
papan juk. (2.3)
Bloh hræk bôh panuaik nao hõng
sang pađüt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik:
au. (kumnu 3)

(1) sau
au

(2) au au au
sau bau gau

(3) sau
bau
gau chađeh au

(4) sau bau gau
sao bao gao
se be ge

(5) ðik, takik, tano, ra, tong, sah,
nưk

4. Pato akhãr bangur Sãk. (kumnu 3)

(2) sau sang sik
Sau Sang Sik

(3) Sau
Sang ngãn Sãk
Sik

(4) Sau Sang Sik
Bau Bang Bik
Rau Rang Rik

5. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

La tui takuh.

tui

Nuk nao tui mek.

Day tui ông nao puh.

Nuk kabao tui mek kabao.

6. Baik takal. (kumnu 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Nuk sau tui gêk nao sang?

(2) Ali bông gêk?

(3) Sang Ali hu sau ô?

(4) Gêk đuaik tui rang nao puh?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) tui sau tano

(2) nuk sau tui

(3) đuaik tui rang

(4) bu bôh bao

(5) tong nuk sau

(6) chang bông takuh

d. Puaik takal tông bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tông bih bôh panuaik

dalâm dawang gah la banah.

7. Srãm hräk. (kumnu 6)

a. Gru hräk bôh akhär bangur bahau

S ngök papan juk. (6.1)

S

Gru laik: "Bôh akhär bangur Säk
padär lăm bôh panuaik yau Sau,
Sah, Sruh, Seam, hông Sik. Hräk
bôh akhär bangur Säk dray tök
mala talay ngök hasit wông mông
gah hanuük tagök tangök bloh mai
gah iu. Mông gah iu mala talay
ngök hasit chih wông mai gah
hanuük wök trün mai mala talay
küh wông nao gah iu wök tui talay
la, bloh dik tangök hasit wök."

b. Sêh srãm hräk mông tachay ngök
töc sêh. (6.3)

c. Sêh srãm hräk lăm saphou hräk.
(6.4)

d. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

Sau

e. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Sau nao puh pafay.

g. Sêh srãm hräk yau ni:

SsSsSs

Ni Mah.

Mah day kamay Ali. Ông tui Ali ba mek kabao nao puh kapah. Mah khĩn tui ông nao puh ray. Mek ba nưk kamay đik ge nao puh karay.

Mek kabao hõng nưk kabao nao bõng tah di puh. Ông laik: "Kabao nao bõng tah lô. Cho tui kabao nao."

1. Păn saphõu pahũn ka sêh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato akhār bangur lăm ngãn manus.
 - a. Gru hrāk ngãn Mah lăm phũn ngõk papan juk:
Ông bray Mah bõng patay.
 - b. Gru laik: "Rêl bãng dray hrāk ngãn manus ha ngãn pũk, dray djauk hrāk akhār bangur gah gõl ngãn nõn."
 - c. Gru hrāk ngãn ngõk papan juk:
Mah
Ali
3. Baik padār bõh panuaik manung:
tui, lăm, bray, mông, ge, phũn dak, kabao, tasi
4. Baik takal. (kumnu 5)
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Ông tui Ali ngāk gêk?
 - (2) Nưk kabao nao bõng moh hlay?
 - (3) Hay day kamay Ali?
 - (4) Mek ba nưk kamay nao hlay?
 - c. Doah chadeh phũn: (5.3)
 - (1) day kamay Ali

Day laik: "Cho nao puh."

- (2) b'ong tah l'6
- (3) nao puh kapah
- (4) nuk kamay dik ge
- (5) Mah khin tui
- (6) ba mek kabao

d. Puaik takal t'ong bih gauk.
(5.4)

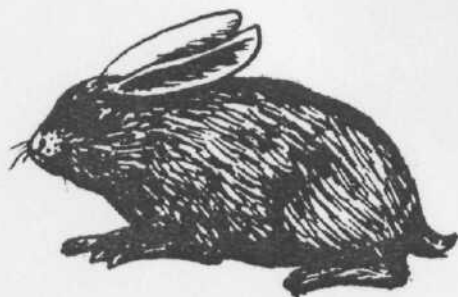
5. Sr'am hr'ak. (kumnu 6)

a. Gru hr'ak tan'ut dagay takuh
ng'ok papan juk. (6.1)

 - -

Gru laik: "Yah laik dray
hr'ak ph'un kung hay mayai dray
djauk hr'ak tan'ut dagay takuh
m'ong ng'ok talay, tan'ut poh gah
g'ol ph'un hong tan'ut kar'ok gah
jung ph'un mayai. Dray hr'ak
tan'ut doa j'ek gauk yau dagay
takuh. Dalau ph'un rang mayai
dray hr'ak tan'ut doa m'ong ng'ok
m'ong la gauk."

b. S'eh hr'ak tan'ut doa hong tan'ut
dagay takuh lam ph'un rang mayai:
(6.6)

tapai

Tapai dok di puh. Ông nao chuh tapai. Tãl ông mai Ali laik: "Ông chuh tapai hu. Ông khĩn đơng ralo tapai lờ."

Mek ba tapai nao sik, rao di karong, bloh ba mai ka may bai. Ông laik hõng Mah: "Cho ba tai tapai mai ka ông đơng."

tapai
pai
ai

ai ai ai ai
pai mai bai tai

1. Pãn saphỏu pahũn ka sẻh padẻr nhu doah banah đjauk.
2. Pato bẻh panuaik baik tapai.
(kumnu 2)
 - a. Pato rup hẻng bẻh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bẻh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bẻh panuaik baik ngẻk papanjuk. (2.3)
Bloh hrẻk bẻh panuaik tasi hẻng đay padẻt gauk.

3. Pato ha chaẻh bẻh panuaik baik: ai.
(kumnu 3)

(1) tapai
pai
ai

(2) ai ai ai ai
pai mai bai tai

(3) pai
mai
bai
tai

chaẻh ai

(4) pai tai mai
pay tay may
pao tao mao

- (5) sik, dok, ralo, pasa, sau

4. Pato bôh panuaik bahau lăm phũn.

a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Tapai đũaik tãl puh.

tãl

Ông ba kabao nao tãl karong.

Tãl mai sang, ông bống bu.

Tãl nao karong, Mah khĩn đik ge.

b. Padũt hõng bôh panuaik baik

bloh. (4.2)

Tapai đũaik tãl puh.

Tapai đũaik mõng puh.

5. Baik takal. (Kumnu 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Mek ba tapai nao ngăk gêk
di karong.

(2) Ông nao ngăk gêk?

(3) Ông khĩn bống gêk?

(4) Tapai dok moh hlay?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) chuh tapai hu

(2) ba tai tapai mai

(3) rao di karong

(4) bống ralo tapai

(5) ba tapai nao sik

(6) dok di puh

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang gah la banah.

6. Srăm hrăk. (Kumnu 6)

a. Gru hrăk bôh panuaik lô ngõk
papan juk. (6.1)

lô

Gru laik: "Hrăk bôh panuaik lô
dray hrăk bôh akhăr lăk hõng o.
Madô laik ngõk bôh akhăr o dray
chêk muak."

b. Sêh srăm hrăk bôh panuaik lô lăm
saphou hrăk. (6.4)

c. Sêh hrăk bôh panuaik lô lăm phũn.
(6.6)

Takuh dok di puh lô.

trah

Lăm karong hu kan lô lô. Ali nao trah kan di karong. Mah khĩn nao trah kan ray.

Ali laik : "Day chang ai trah kan, bioh ba kan nao sang bray ka mek."

trah
ah

ah ay a uh
trah tray tra truh

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik trah. (tui kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik ngõk banah. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk bôh panuaik tano hõng rao padūt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: trăk. (kumnu 3)

(1) trah ah	(2) ah ay a uh trah tray tra trah
(3) trah tray tra truh	(4) trah trang truh plah plang pluh

chađeh tr-
- (5) cho, bloh, play, gëk, lăm, tăl, ai

4. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
Lăm karong hu kan lô.
kan
Ali khin bông kan.
Mah ba kan móng karong nao sang.

5. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
b. Phũn sua. (5.2)
(1) Ali nao ngăk gêk di karong?
(2) Mah khin nao ngăk gêk?
(3) Lăm karong hu gêk?
(4) Day chang ai trah kan, bloh
ba nao hlay?
c. Doah chadeh phũn. (5.3)
(1) lăm karong hu
(2) trah kan di karong
(3) Day chang ai
(4) trah kan ray.
(5) kan lô lô
(6) bray ka mek
d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang gah la banah.

6. Sêh srăm hrăk yau ni:

SgaBbo

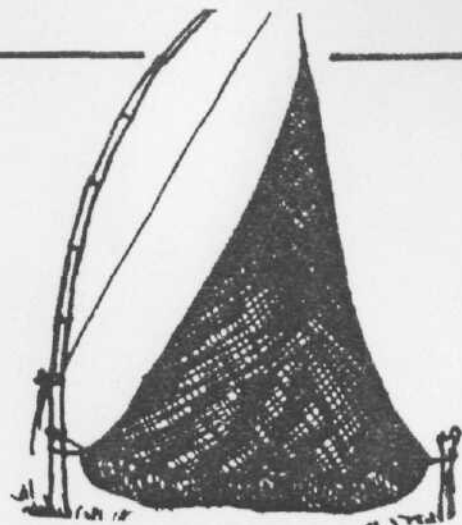
7. Gru puaik hống sêh hrăk bôh panuaik
ni rup êng:

Ali, puh, sang, trah, patay

8. Gru puaik hống sêh hrăk rup êng:

Takuh nao puh patay.

Ali dok di sang.

jal

Ông Ali ba jal nao trah kan. Ông
đik ge nao tah mớng sang ô. Ông trah
jal pak mong lăm karong. Ông trah hu
dang lô lô, hu kan lô ô.

Ai Ali chang ba kan hống dang mớng
karong nao sang. Tăi sang ai bray kan
ka mek bai.

jal
al

al ong uk
jal jong juk

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik jal. (tui
kumnu baik 2)
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngök papan
juk. (2.3)
Bloh hrăk tai hống puh padăt
gauk.
3. Pato ha chăđeh bôh panuaik baik:
jäk. (kumnu 3)

(1) jal al	(2) al ong uk jal jong juk
(3) jal jong ngăn <u>jäk</u> juk	(4) jong juk bong buk chong chuk

(5) dak, to, bray, bôh, mong, kan, bai
4. Baik takal. (tui kumnu baik 5)
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Ông đik ge nao hlay?

- (2) Hay chang ba kan hõng dang?
 (3) Ông Ali ba jal nao ngæk gæk?
 (4) Ông trah jal hadôm mong?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

- (1) kan lô ô
 (2) tah mông sang
 (3) Tãl sang
 (4) nao trah kan
 (5) Ai Ali chang
 (6) trah jal pak mong

d. Puaik takal tống bih gawk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
 dalãm dawang gah la banah.

5. Srãm hräk. (kumnu 6)

a. Gru hräk bôh akhär bahau j ngök
 papan juk. (6.1)

 j

Gru laik: "Bôh akhär jäk padär
 lãm bôh panuaik yau jal, jan, jak,
jalan, hõng juk. Hräk bôh akhär
jäk dray chih talay tapäk mông
 talay küh mai truh talay la beah
 tãl mala talay la. Chih wõng
 talay nõn nao yau gai jrũ tah.
 Mông ngök talay küh, ngök talay

gai jrũ tah nõn, tũt tanũt ha sa."

b. Sêh srãm hräk mông tachay ngök
 tõe sêh. (6.3)

c. Sêh srãm hräk lãm saphou hräk.
 (6.4)

d. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh
 panuaik. (6.5)

 jal

e. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

 Ali ba jal nao trah kan.

6. Sêh srãm hräk yau ni:

 jgjjg

7. Sêh hräk takal panak panak rup êng.

ara

Ali nao ðoh ara dok moh karong.
Ara ni dok ðong nưk dang lăm karong.
Ali khĩn atong ara ni. Tāl ðoh Ali mai,
ara ðuaik nao.

Ali ðoh kabao dok ðong padai bih lô
lô. Ali ðuaik ro nao ba kabao nao sang.
Ali khĩn bray ka ông ðoh ô.

ara
ra

ra	sau	tong
ara	asau	atong

49

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik ara. (kumnu 2)
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk
papan juk. (2.3)
Bloh hrăk ra hõng Ali padūt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: a-.
(kumnu 3)

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>ara</td></tr> <tr><td>ra</td></tr> </table>	ara	ra	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr><td>ra</td><td>sau</td><td>tong</td></tr> <tr><td>ara</td><td>asau</td><td>atong</td></tr> </table>	ra	sau	tong	ara	asau	atong
ara									
ra									
ra	sau	tong							
ara	asau	atong							

(3)

ara
asau
atong

 ngăn a-

(4)

asau
tasau

(5) sah, ratak, patih, mông, padai,
kabao

(6) Gru laik: "Bôh panuaik yau ni djauk
gauk, madô laik chăam
play manung chěk a
gah nauk tók hu tah."
4. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
Rani ðoh takuh lăm puh.
ðoh

Ông bôh kabao bông padai.
Lamo bôh day Ali ô.
Mek bôh nuk sau đuaik.

8. Sêh hrăk takal panak panak rup êng.

5. Baik takal. (kumnu 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Tăl bôh Ali mai ara ngăk gêk?

(2) Ali khĩn atong hagêk?

(3) Ali bôh kabao dok bông gêk?

(4) Ali nao bôh gêk?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) bông nuk dang

(2) Ali bôh kabao

(3) khĩn bray ka ông

(4) tăl bôh Ali

(5) ara dok moh karong

(6) bông padai bih

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik

dalăm dawang gah la banah.

6. Sêh srăm hrăk yau ni:

PRBDS

7. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:

Mah day kamay Ali.

Mek kabao nao tah.

chĩm wāk

Ali chĕk dāk lām puh. Chĩm wāk nao pāk dāk. Ali toh chĩm wāk mǝng dāk ba đuaik mai sang.

Ông laik: "Cho rong chĩm wāk ni nao. Kau khĩn đong bōh wāk. Cho chĕk wāk lām bai ni rong nao."

chĩm wāk
wāk
āk

āk āk āk āk
wāk pāk dāk bāk

1. Păn saphou pahun ka sĕh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik baik chĩm wāk.
(kumnu 2)
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bōh panuaik bĕik di labik karay gaik ngōk banah. (2.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papanjuk. (2.3)
Bloh hrāk dak hōng mek padūt gauk.
3. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: āk. (kumnu 3)

(1) chĩm wāk wāk āk	(2) āk āk āk āk wāk pāk dāk bāk
(3) wāk pāk dāk bāk	(4) pāk dāk bāk pak dak bak puh dah buh

chađeh āk
- (5) tai, tasi, takik, kau, tui, mǝng, bōh, toh
4. Pato bōh panuaik bahau. (4.1)
May chĕk patay lām sang.
chĕk

Ông chěk jal lăm karong.

Ali khin chěk ara lăm bai.

5. Baik takal. (kumnu 5)

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Ông laik gêk?

(2) Gêk nao pāk dāk?

(3) Ali chěk dāk moh hlay?

(4) Ali toh gêk?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) nao pāk dāk

(2) chĩm wāk nao

(3) đuaik mai sang

(4) rong chĩm wāk

(5) chěk dāk lăm puh

(6) toh chĩm wāk

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang gah la banah.

6. Srām hrāk. (Kumnu 6)

a. Gru hrāk bôh akhār bahau āk
ngõk papan juk. (6.1)

āk

Gru laik : "Bôh akhār āk padār
lăm bôh panuaik, yau wāk, dāk,
pāk hõng hrāk. Hrāk bôh akhār

gah nauk dray hrāk bôh akhār a
yau dalau. Gah ngõk talay kũh
dray chih talay yau reang ge.
Mapiah ploh hasit bloh hrāk bôh
akhār kāk.

b. Sêh srām hrāk móng tachay ngõk
tõc sêh. (6.3)

c. Sêh srām hrāk lăm saphou hrāk.
(6.4)

d. Sêh hrāk bôh akhār bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

dāk

e. Sêh hrāk ha phũn. (6.6)

Ra nao pāk dāk.

7. Gru puaik phũn manung hõng sêh hrāk
rup êng yau ni:

Sau ni tano.

Sau nao puh patay.

8. Sêh hrāk takal panak panak rup êng.

hong

Ali ðòh hong p̄r lô lô moh ni. Ali
tong hong mớng gai. Hong p̄r nao tah.
Ali ðuaik tui hong. Hong p̄r ro lô.

Ali tong hu hong ray. Ali bā hong
mai bray chĩm wāk ðong. Ali laik: "Wāk
ni ðong hong ray. Wāk ni ka bôh ô."

hong
ong

ong ãk ai ay
hong hăk hai hay

hong hai hay
Hong Hai Hay

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padār nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik hong.
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngõk papan
juk. (2.3)

· Bloh hrăk tong hõng rang padũt
gauk.
3. Pato ha chadeh bôh panuaik baik:
hăk. (kumnu 3)

(1) hong
ong

(2) ong ãk ai ay
hong hăk hai hay

(3) hong
hăk
hai
hay

ngăn
hăk

(4) hong hăk hai hay
song săk sai say
tong tăk tai tay

(5) dăk, dak, hõng, hong, gai, bôh, bôh

4. Pato akhăr bangur Hăk. (kumnu 3)

(2) hong hai hay
Hong Hai Hay

(3) Hong
Hai
Hay

ngăn
Hăk

(4) Hong Hai Hay
Rong Rai Ray
Kong Kai Kay

5. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Hong pãr nao tah.

pãr

Ra pãr tah ô.

Da pãr ô.

6. Baik takal

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Gêk bông hong?

(2) Ali tong hong móng gêk?

(3) Ali đũaik tui gêk?

(4) Wãk ka gêk ô?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) đũaik tui hong

(2) tong hong móng gai

(3) ba hong mai

(4) chĩm wãk bông

(5) ka bôh ô

(6) hong pãr ro lô

d. Puaik takal tống bih gawk. (5.4)

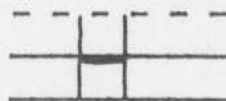
e. Sêh iauk tống bih bôh panuaik

dalãm dawang.

7. Srãm hrãk

a. Gru hrãk bôh akhãr bangur H ngöck

papan juk. (6.1)

Gru laik: "Bôh'akhãr bangur bahau

Hãk padãr lãm bôh panuaik yau

Hong, Hay, Hök, Hu, hõng Ha.

Hrãk bôh akhãr bangur Hãk dray

chih talay đoh di gawk hasit

móng talay ngöck mai talay la.

Tui talay kũh chih talay gãn gãm

talay đong tah tống doa gah."

b. Sêh srãm hrãk móng tachay ngöck
töc sêh. (6.3)

c. Sêh srãm hrãk lãm saphôu hrãk
(6.4)

d. Sêh hrãk bôh akhãr bahau lãm bôh
panuaik. (6.5)

Hong

e. Sêh hrãk ha phũn. (6.6)

Hong dok di play Ali lô lô.

g. Sêh srãm hrãk yau ni:

HMNA

labang klūc

☉ Play Ali hu labang klūc pak labik.

Mư Ali mai mớng puh nao rao le lăm
labang klūc. Ali ba lamo nao rao lăm
labang klūc.

Mư Ali laik: "Ro nao. Nưk ba jal
ka kau, lăm labang klūc ni hu kan lô lô."

Bloh Ali ba lamo nao chěk di sang.
Ali ba jal nao ka mư trah. Mư Ali trah
hu kan lô lô.

labang klūc
labang
bang

bang mo kay bik
labang lamo lakay labik

1. Păn saphou pahun ka sêh padâr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik labang klüc.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngöck papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk takuh hông papah padüt gauk.

3. Pato ha chadêh bôh panuaik baik:
la- (kumnu 3)

(1)

labang klüc
labang
bang

 (2)

bang mo kay bik
labang lamo lakay labik

(3)

labang
lamo
lakay
labik

 chadêh la- (4)

labang lamo
tabang tamo

4. Pato bôh panuaik ha bôh dalâm phũn.
 - a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
Mủ mai mông karong.
Mủ

Mủ nao puh pla kapah.

Mah khĩn nao pasa hông mủ.

May khĩn ka mủ Ali trah kan.

- b. Padüt bôh panuaik bahau hông bôh panuaik baik bloh. (4.2)

Mủ mai mông karong.

Mek mai mông karong.

Mah khĩn nao pasa hông mủ

Mah khĩn nao pasa hông mek.

5. Baik takal.

- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

- b. Phũn sua. (5.2)

(1) Mủ Ali trah hu gêk?

(2) Play Ali hu gêk?

(3) Lăm labang klüc hu gêk?

(4) Mủ nao rao le lăm gêk?

- c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) lăm labang klüc

(2) pak labik

(3) nao chêk di sang

(4) rao le lăm

(5) ba jal ka kau

(6) ka mủ trah

- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

- e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalâm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Gru hrăk bôh panuaik lăm ngöök
papan juk. (6.1)

lăm

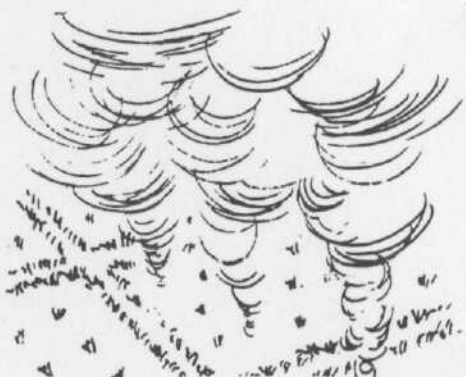
Gru laik: Hrăk bôh panuaik lăm
dray hrăk bôh akhăr lăk hōng
bôh akhăr a hōng bôh akhăr
mök. Mangök akhăr a chih
talay yau drong ge.

b. Sêh hrăk bôh panuaik lăm lăm
saphôu hrăk. (6.4)

c. Sêh hrăk ha phün. (6.6)

Alirao te lăm karong.

d. Gru puaik hōng sêh hrăk yau ni:
Mek papan ao di karong.
Sau chang takuh lăm puh kapah.

sauk

Ai Ali dok rao lamo moh sang. Tāl
iauk nao gah puh kapah ai ðoh sauk lô
lô. Ai ðuaik nao iauk sauk.

Nao täl puh kapah ai ðoh mư hõng
Ali dok chuh puh.

sauk
auk

auk	auk	auk
sauk	hauk	gauk

nau	tau	sauk	tauk
nao	tao	saok	taok

1. Păn saphou pahũn ka sêh padār nhu
doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik sauk.
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik
(2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan
juk. (2.3)
 Bloh hrāk bõh panuaik sau hõng
sang padūt gauk.

3. Pato ha chaðeh bõh panuaik baik:
auk, aok. (kumnu 3)

(1) sauk
auk

(2) auk	auk	auk
sauk	hauk	gauk

(3) sauk	chaðeh
hauk	
gauk	

auk

(4) sauk	hauk	gauk
sāk	hāk	gāk
sah	hah	gah

Padūt gauk:

(2a)

nau	tau	sauk	tauk
nao	tao	saok	taok

- (5) labang klũc, lakay, gah, mư, jal,
chěk, pār

4. a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Ali nao iauk lamo.

iauk

Day nao iauk kabao.

b. Padār sêh srām puaik dok :

Mek dok di sang iauk day.

Mah dok iauk chīm wāk.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phūn sua: (5.2)

(1) Tāl iauk nao moh puh ai tōh
hagêk?

(2) Nao tāl puh kapah ai tōh hay
manung?

(3) Ai Ali dok ngāk gêk moh sang?

(4) Ai đuaik nao hlay?

c. Doah chadêh phūn. (5.3)

(1) Tāl iauk nao

(2) dok rao lamo

(3) gah puh kapah

(4) sauk lô lô

(5) dok chuh puh

(6) nao iauk sauk

d. Puaik takal tōng bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tōng bih bôh panuaik
dalām dawang.

6. Srām hrāk.

a. Gru hrāk bôh panuaik mú ngōk

papan juk. (6.1)

mú

Gru laik: "Hrāk bôh panuaik mú
dray hrāk akhār mók hōng u, madô
laik gah ngōk akhār u dray chih
talay panak yau takê gām gah
hanuik."

b. Sêh srām mú lām saphôu nrāk. (6.4)

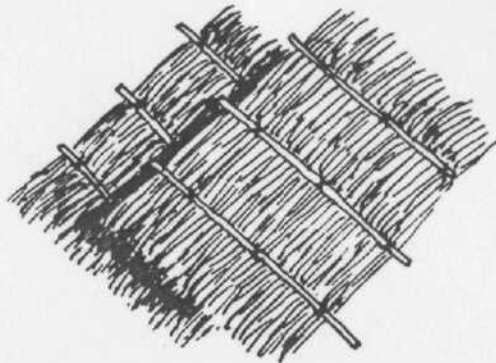
c. Sêh srām hrāk yau ni:

se se se

d. Sêh tapa phūn di sa lām phūn srām
47 ni: Ai Ali dok rao lamo moh
sang.

e. Sêh hrāk takal panak panak rup
êng.

tăng

Mư hống ông Ali ba gawk nao tāk tăng ba mai taok sang. Dok di puh nơn hu tăng lô lô.

Mek, mư, may hống ông Ali pāk tapay tăng, bloh mư Ali đik taok sang mớng tapay tăng nơn.

tăng
ăng

ăng ăng ăng
tăng hăng găng

pak pang sang sak
pāk păng săng sāk

1. Păn saphou pahũn ka sêh hống padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik tăng.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik, ngók papanjuk. (2.3)
Bloh hrāk bôh panuaik dang hống wāk padūt gawk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: ăng. (kumnu 3)

(1) tăng
ăng

(2) ăng ăng ăng
tăng hăng găng

(3) tăng
hăng
găng

chađeh
ăng

Pato chađeh ă gaik:

(2a) pak pang sang sak
pāk păng săng sāk

(3a) pāk
păng
săng
sāk

chađeh ă

(4) tăng hăng găng
tuh huh guh
tāk hāk gāk

- (5) gawk, taok, tapay, play, pla, wāk, sauk

4. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

a. Ông mai mông puh nòn.

nòn

La hông takuh nòn.

Hong pãr mông labik nòn mai sang.

b. Padüt hông bôh panuaik baik bloh.
(4.2)

La hông takuh nòn.

La hông takuh ni.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Hay pãk tapay tãng?

(2) Dok di puh nòn hu gêk?

(3) Mĩ Ali taok sang mông gêk?

(4) Mĩ hông ông Ali nao hlay?

c. Doah chàđeh phũn. (5.3)

(1) pãk tapay tãng

(2) ba gauk nao

(3) mai taok sang

(4) đik taok sang

(5) puh nòn hu tãng

(6) mông tapay tãng nòn

d. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalãm dawang.

6. Srãm hräk.

a. Sêh srãm hräk yau ni:

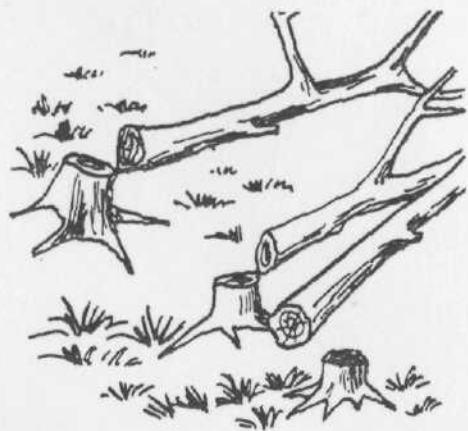
Tãm gêk?

b. Gru puaik hông sêh hräk yau ni:

Ali tãk tãng

mai taok sang

c. Sêh hräk takal panak panak rup
êng.

kayau

Ai lakay laik hõng Ali: "Moh puh hu kayau labuh lô lô. Jak gauk nao tāk kayau labuh lăm puh nơn. Bloh day ba kayau tāk nơn ka mek."

Ali tāk kayau panak panak, bloh nơn ba mai sang.

kayau
yau
au

au ah aok
yau yah yaok

jak jal
Jak Jal

1. Păn saphou pahũn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik kayau.
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan juk (2.3)
Bloh hrāk kapah hõng sauk padũt gauk.

3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: yāk.

(1) kayau
yau
au

(2) au ah aok
yau yah yaok

(3) yau
yah ngăn yāk
yaok

(4) yau yah yaok
tau tah taok
sau sah saok

- (5) khĩn, bray, tui, ge, chěk, labuh, jak

4. Pato akhär bangur Jäk.

(2)

jak jal
Jak Jal

 (3)

Jak
Jal

 ngän Jäk

(4)

Jak Jal
Tak Tal

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phün sua. (5.2)

(1) Ai lakay pađär jak gauk nao
täk hagêk lăm puh nòn?

(2) Ali täk kayau yau bär?

(3) Moh puh hu hagêk lô lô?

(4) Ai lakay laik hõng hay?

c. Doah chađeh phün. (5.3)

(1) jak gauk nao

(2) kayau labuh lô lô

(3) täk kayau panak

(4) ba kayau täk

(5) lăm puh nòn

(6) Ai lakay laik

d. Puaik takal tõng bih gauk. (5.4)

e. Sêh iauk tõng bih bõh panuaik
dalăm dawang.

6. Sräm hräk.

a. Gru hräk bõh akhär bangur bahau
J ngõk papan juk. (6.1)

J

Gru laik: "Bõh akhär bangur Jäk
pađär lăm bõh panuaik yau Jal,
Jak, Jip, Jalan, hõng Juai. Hräk
bõh akhär bangur Jäk dray chih
talay dõng mông taláy ngõk mai
majêk täl talay la; bloh wõng
nao gah iu tui talay la, bloh đik
tangõk wõk yau gai jru. Patui
talay ngõk chih talay panak gän
talay dõng."

b. Sêh sräm hräk mông tachay ngõk
tõc sêh. (6.3)

c. Sêh sräm hräk lăm saphõu hräk.
(6.4)

d. Sêh hräk bõh akhär bangur lăm
bõh panuaik. (6.5)

Jak

e. Sêh hräk ha phün. (6.6)

Jak gauk nao tak kayau.

g. Sêh sräm hräk yau ni:

Jj Jj Jj

h. Sêh hräk takal panak panak rup êng.

chợk

Play Ali dok tah mớng chợk ô.
 Chợk nớn sít hống tah. Puh mự Ali
 dok tui takai chợk nớn. Takai chợk nớn
 hu puh lô. Chợk nớn hu patau sít
 hống phũn kayau lô lô.

chợk
 ớk
 ớ

ớ	ớ	ớ	ớ	ớ
ớk	ớk	ớng	ớng	ớh
chợk	mớk	mớng	dớng	dớh

1. Păn saphỏu pahũn ka sêh pađăr nhu
 : doah banah djauk.
2. Pato bớh panuaik baik chợk.
 - a. Pato rup hống bớh panuaik baik.
 (2.1)
 - b. Doah bớh panuaik baik di labik
 karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bớh panuaik baik ngốk papan
 juk. (2.3)
 Bloh hrăk wăk hống chuk pađũt
 gauk.

3. Pato ha chađeh bớh panuaik baik: ớ.

(1)

chợk
ớk
ớ

(2)

ớ	ớ	ớ	ớ	ớ
ớk	ớk	ớng	ớng	ớh
chợk	mớk	mớng	dớng	dớh

(3)

chợk
mớk
mớng
dớh

ngăn ớ

(4)

chợk	mớng	dớh
chok	mong	doh
chuk	mung	duh

(5) patau, gêk, takai, trah, chĩm,
 tăng, iauk

4. Pato bớh panuaik bahau. (4.1)
 Sang Ali sít ô.
 sít
 Mủ đik ge sít nao puh.

Ali rong chĩm wāk lăm bai sit.

Day Ali sit 10.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn suạ: (5.2)

(1) Chòk nòn yau bār?

(2) Puh mủ Ali dok moh hlay?

(3) Play Ali dok moh hlay?

(4) Takai chòk nòn hu gêk?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) chòk nòn sit

(2) patau sit hõng phũn

(3) dok tui takai

(4) takai chòk nòn

(5) tah mông chòk ỏ

(6) sit hõng tah

d. Puaik takal tởng bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tởng bih bõh panuaik
dalăm dawang gah la banah.

6. Srăm hrāk.

a. Gru hrāk bõh akhār bahau ỏ ngỏk
papan juk. (6.1)

|
| ỏ
|

Gru laik: "Bõh akhār ỏ padār lăm
bõh panuaik yau chòk, đỏ, nòn,
mông, hõng mỏk. Hrāk bõh akhār

ỏ dray chih bõh akhār ỏ bloh chih
talay yau takê gãm gah hanuuk gah
ngỏk."

b. Sêh srăm hrāk bõh akhār bahau
mông tachay ngỏk tởc sêh. (6.3)

c. Sêh srăm hrāk bõh akhār bahau lăm
saphỏu hrāk. (6.4)

d. Sêh hrāk bõh akhār bahau lăm bõh
panuaik. (6.5)

|
| chòk
|

e. Sêh hrāk bõh akhār bahau lăm
phũn. (6.6)

Play Ali dok tah mông chòk.

g. Gru puaik bõh panuaik ni hõng sêh
hrāk lăm saphỏu.

mông

chòk

mỏk

nòn

tah

hani

Ali nao chuh tapai lăm puh. Lăm puh nơn hu phũn kayau lô. Ali đōh hani lô pãr mớng phũn kayau ha phũn Di phũn kayau nơn hani ngăk labik. Ali đũaik nao chuh tapai di labik karay. Hani tui Ali. Ali đũaik ro lô.

hani
ni

ni day chih
hani haday hachih

1. Păn saphỏu pahũn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik hani.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngổk papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk hong hống tasi padăt gauk.

3. Pato ha chadêh bôh panuaik baik: ha-.

(1) hani
ni

(2) ni day chih
hani haday hachih

(3) hani
haday
hachih

chadêh ha-

(4) hani hachih
pani pachih

- (5) sauk, tui, nũk, hong, pãr, tãng, iauk

4. a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
Ông Ali ngăk puh.
ngăk
May ngăk bu.

Mũ ngăk sang.

Ai lakay ngăk ge sit.

b. Padūt hōng bōh panuaik baik
bloh. (4.2)

Ông Ali ngăk puh.

Ông Ali iauk puh.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Ali bōh hagêk pâr mông phũn?

(2) Gêk tui Ali?

(3) Ali nao hlay?

(4) Di phũn kayau nỏn hani ngăk
gêk?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) bōh hani lỏ

(2) phũn kayau nỏn

(3) hani ngăk labik

(4) di labik karay

(5) tapai lằm puh

(6) pâr mông phũn

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bōh panuaik
dalăm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bōh panuaik ni:

iauk

b. Sêh srăm hrăk akhăr baik bloh:

ă ơ ă ơ

c. Gru puaik hōng sêh hrăk yau ni:

Ali nao chuh tapai lằm puh.

d. Sêh hrăk takal panak panak rup
êng.

Lăm labang klũc hu gêk lô?
 Mư Ali ngăk gêk lăm labang klũc?
 Ai Ali iauk gah puh kapah đôh gêk?
 Hay ba gauk nao tăk tâng?
 Mư Ali đik taok sang mớng gêk?
 Hay jak gauk nao tăk kayau labuh?
 Takai chớk nơn hu gêk lô?
 Di phũn kayau hani ngăk gêk?
 Ali đôh gêk pảr mớng phũn kayau
 ha phũn?

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Baik takal.
 - a. Sêh iauk phũn sua rup êng. (5.1)
 - b. Sêh puaik phũn sua ha bãng ha rang, bloh chalôi phũn sua mớng takal baik bloh.
 - c. Doah chadêh phũn. (5.3)
 - (1) taok sang mớng
 - (2) Ali ngăk gêk
 - (3) takai chớk nơn
 - (4) lăm labang klũc
 - (5) tăk kayau labuh
 - (6) iauk gah puh
3. Bray sêh puaik bih bôh panuaik dălăm dawang lăm phũn srăm 46 hống 48 ha bãng gaik.
4. Srăm hrăk.
 - a. Gru hrăk bôh panuaik Ông ngợk papan juk. (6.1)

Ông

Gru laik: "Hrăk bôh panuaik Ông
 dray chih talay wống mớng talay

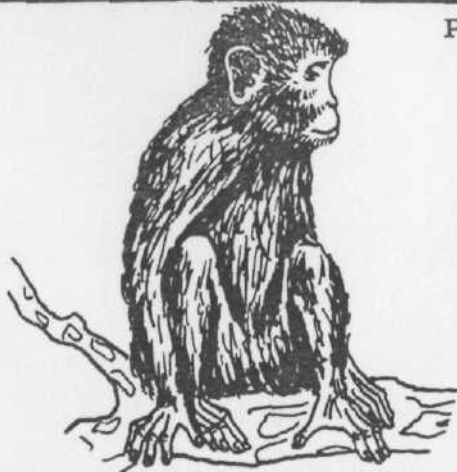
ngõk nao gok talay la. Chih wõng
nao gaik ðeah tom gõi talay nõn
wõk. Mõng nõk talay nõk chih
muak. Mapiah ploh hasit hräk
akhär nõk hõng akhär gæk gaik."

b. Sêh hräk bõh panuaik Õng lãm saphõu
hräk. (6.4)

c. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Õng frah jal pak mõng.

d. Sêh hräk takal panak panak rup êng.

kra

Puh Ali hu kra lô. Kra nơn chang
đơng patay. Ông Ali iauk puh, bray kra
đơng patay ô.

Ali nao chuh kra moh puh. Kra
đuaik đik phũn kayau bih nao. Yau nơn
Ali chuh kra hu ô.

Ali dok iauk puh hōng ông. Ali
păng takal ông.

kra
a

a auk ik ah
kra krauk krik krah

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik kra.
 - a. Pato rup hōng bôh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngōk papan
juk. (2.3)
Bloh hrăk trah hōng takuh padăt
gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik:
kr-

(1) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>kra</td></tr> <tr><td>a</td></tr> </table>	kra	a	(2) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>a auk ik ah</td></tr> <tr><td>kra krauk krik krah</td></tr> </table>	a auk ik ah	kra krauk krik krah			
kra								
a								
a auk ik ah								
kra krauk krik krah								
(3) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>kra</td></tr> <tr><td>krauk</td></tr> <tr><td>krik</td></tr> <tr><td>krah</td></tr> </table>	kra	krauk	krik	krah	(4) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>kra krauk krik krah</td></tr> <tr><td>ka kauk kik kah</td></tr> <tr><td>tra trauk trik trah</td></tr> </table>	kra krauk krik krah	ka kauk kik kah	tra trauk trik trah
kra								
krauk								
krik								
krah								
kra krauk krik krah								
ka kauk kik kah								
tra trauk trik trah								
- (5) yau nơn, ngăk, chuk, lăm, sauk,
bôh bao, păng

4. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Ali iauk takal kra.

takal

Takal nòn tah lô.

Day khin păng takal ha sa.

Ali jak day nao păng takal.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Kra nao hlay bih nao?

(2) Ali păng hagêk?

(3) Puh Ali hu hagêk?

(4) Kra nòn chang ngăk hagêk?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) bray kra tống

(2) kra đuaik đik

(3) nao chuh kra

(4) yau nòn Ali

(5) dok iauk puh

(6) păng takal ông

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik bloh
yau ni:

pygj

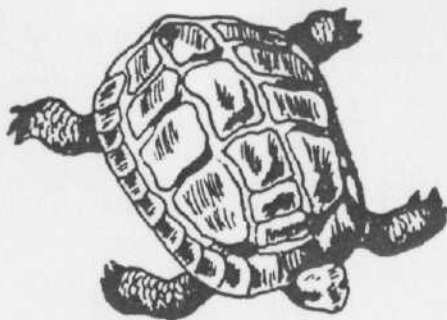
b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:

Puh Ali hu kra lô.

Ali nao chuh kra moh puh.

c. Sêh hrăk padăr bôh akhăr manung
kung ka kanăl ô.

kra kađuh

Ông Ali khĩn đơng bōh kra kađuh.
Ông iau Ali laik: "Cho nao iauk tui
hang karong bih nơn. Yah laik cho
bōh kra kađuh đik hang, cho dok
kađơng chang iauk kra kađuh nơn bōh.

Ali nao bōh kra kađuh dok bōh.
Kra kađuh bōh bloh Ali mớk bōh nơn

ba mai bray ka ông.

Ông iau may, mư, mek hōng day
ai Ali mai đơng bōh kra kađuh nơn.

kađuh
đuh
uh

uh ơh auk
đuh đơh đauk

yah yăng
Yah Yăng

PHŨN SRĂM 54

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu doah banah đjauk.
2. Pato bôh panuaik baik kra kađuh.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay baik.
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk dok hông kayau padăt gauk.

3. Pato ha chăđeh bôh panuaik baik: đăk.

(1)

kađuh
đuh
uh

(2)

uh	ôh	suk
đuh	đôh	đauk

(3)

đuh
đôh
đauk

 ngăn đăk

(4)

đuh	đôh	đauk
guh	gôh	gauk
chuh	chôh	chauk

(5) hang, dang, mók, tapai, kađông, padai, takik, yah laik

4. Pato akhăr bangur Yăk.

(2)

yah yăng
Yah Yăng

(3)

Yah
Yăng

 ngăn Yăk

5. a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
May iau Ali mai sang.
iau
Mek iau nuk nao bông bu.
Ai iau day ba gauk nao chók.
- b. Padăt gauk. (4.2)
May iau Ali mai sang.
May bray Ali mai sang.

6. Baik takal.

- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
- b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Cho nao iauk tui hlay?
 - (2) Ông iau hay manung may bông bôh kra kađuh?
 - (3) Ông Ali khĩn bông gêk?
 - (4) Ali nao bôh hagêk?
- c. Doah chăđeh phũn: (5.3)
 - (1) iauk tui hang
 - (2) iau Ali laik
 - (3) kra kađuh đik hang
 - (4) dok kađông chang
 - (5) mók bôh nôn
 - (6) khĩn bông bôh
- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
- e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dălăm dawang.

7. Srām hrāk.

- a. Gru hrāk bōh akhār bahau đ ngōk papan juk. (6.1)

đ

Gru laik: "Bōh akhār đăk padār lăm bōh panuaik yau kađuh, đó. đay, đauk, hōng đoh. Hrāk bōh akhār đăk dray chih bōh akhār đăk, bloh mangōk talay kùh hasit chih talay panak găn talay dōng."

- b. Sēh srām hrāk bōh akhār bahau lăm saphou.
c. Sēh hrāk bōh akhār bahau lăm bōh panuaik. (6.5)

kađuh

- d. Sēh hrāk ha phūn. (6.6)

Kra kađuh bōh bloh.

- e. Gru puaik hōng sēh hrāk yau ni:
Cho nao tui hang karong bih nōn.

Ali ngăk labik bray ka wăk bôh. Chĩm
wăk Ali hu bôh pak bôh. Ông hu đơng
bôh wăk ni ô. Bôh wăk nơn jiang nưk.
Ali ngăk labik rong nưk wăk ni ray. Ali
khĩn ka wăk jiang lô.

Ali wăk bai chĩm wăk hōng.gơng sang.
Ali hu khĩn ka takuh đơng nưk chĩm wăk
nơn ô.

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)
Mek lamo jiang nưk hu ha sa.
jiang
Chĩm wăk jiang nưk yô.
May păk tapay tăng jiang.
Day sit Ali ka iauk lamo jiang ô.
3. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Gêk jiang nưk?
 - (2) Ali wăk bai chĩm wăk nơn moh
hlay?
 - (3) Ali ngăk hagêk?
 - (4) Ali hu khĩn ka takuh ngăk
gêk ô?
 - c. Doah chadêh phũn. (5.3)
 - (1) nơn jiang nưk
 - (2) hōng gơng sang
 - (3) wăk nơn jiang
 - (4) Ali ngăk labik
 - (5) wăk bai chĩm wăk
 - (6) takuh tởng nưk
 - d. Puaik takal tởng bih gauk. (5.4)

4. Srăm hräk.

- a. Gru hräk bõh akhär bangur bahau Y
ngõk papan juk. (6.1)

Y

Gru laik: "Bõh akhär bangur Yäk
padär lăm bõh panuaik yau Yah,
Yäng, Yung, Yamun, hõng Yawa.
Hräk bõh akhär bangur Yäk dray
tõk mông talay ngõk chih talay
srék doa talay ðoh ði gawk trün
mai tom gawk päk talay küh; bloh
chih talay ðong mông talay küh
mai talay la.

- b. Sêh hräk bõh akhär bahau lăm
saphõu hräk. (6.4)
- c. Sêh hräk bõh akhär bahau lăm bõh
panuaik. (6.5)

Yah

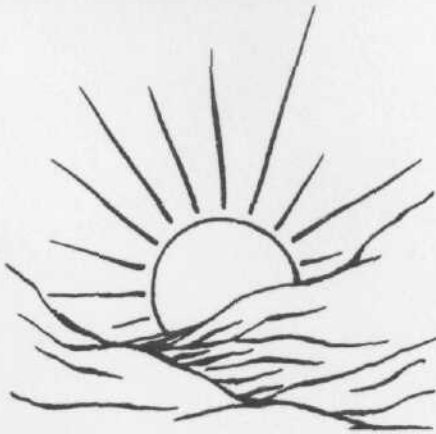
- d. Sêh hräk ha phün. (6.6)

Yah laik kra kaduh bõh.

- e. Sêh srăm hräk bõh akhär bangur
hõng bõh akhär yau ni:

Y Y
y y

- g. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:
kra kaduh bõh bloh
Ali mòk bõh nõn
bray ka õng

ea hray

Hray ni ea hray dah lô. Ali khĩn ngāk gēk ô. Ali iau Mah hōng ai lakay ba gauk nao karong iauk rang trah kan. Di karong ea hray dah ray. Mah hōng Ali dok la moh la phũn kayau ha phũn. Ai lakay tui rang trah kan.

ea hray
hray
ay

ay ĩk a
hray hrāk hra

ay ĩk ay ung uh
hray hrāk dray drung jruh

1. Păn saphou pahũn ka sēh pađār nhu doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik baik ea hray.
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik.
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik ngōk papan juk. (2.3)
Hrāk trah hōng play pađūt gauk.

3. Pato chađeh bōh panuaik baik: hr-
 - (1)

ea hray
hray
ay
 - (2)

ay	ĩk	a
hray	hrāk	hra
 - (3)

hray
hrāk
hra

chađeh
hr-

4. Pato chađeh bōh panuaik baik: -r-.
 - (2)

ay	ĩk	ay	ung	uh
hray	hrāk	dray	drung	jruh

- (3)

hray
hrāk
dray
drung
jruh
- (4)

hray	hrāk	dray	jruh
hay	hāk	day	juh

chađeh
-rāk

- (5) takal, dah, păng, ngāk, jiang, bōh, hong

5. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Kabao dok lăm ea bống.
ea

Rang mők kan mòng ea karong nòn

Lăm ea bống hu kan ló.

Hray ni ea hray dah.

6. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Ali iau Mah hống ai lakay ba
gauk nao hlay?

(2) Hray ni ea hray yau habăr?

(3) Mah hống Ali dok la moh hlay?

(4) Ai lakay ngăk gêk?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) khĩn ngăk gêk ô

(2) ea hray dah

(3) iau Mah hống

(4) ai lakay tui

(5) karong ea hray

(6) rang trah kan

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang..

7. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik bloh
yau ní:

đ b p g đ

b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:

ai nao puh patay

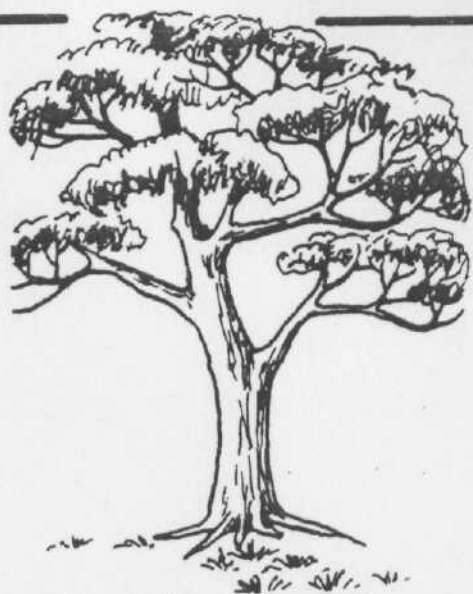
ea hray dah

tui rang trah kan

c. Sêh tapa bih bôh panuaik dalăm

dawang gah la banah lăm phũn

srăm 56 ni chêk lăm saphóu hrăk.

phũn krĕk

Play Ali hu phũn krĕk tamuh lă.

Hray ha sa nơn ông dok la moh la phũn krĕk ha phũn kung tamuh jĕk sang. Ông đōh kra đĭk phũn krĕk. Tăi đōh kra nơn ông iau Ali hōng Mah mai păng takal ha sa mớng kra hōng kra kađuh.

krĕk
ĕk

ĕk ĕk ĕk ĕk
krĕk chĕk pĕk jĕk

1. Păn saphôu pahũn ka sĕh pađăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik baik phũn krĕk.
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik đĭ labik karay gαιk. (2.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan juk. (2.3)

Bloh hrăk tăng hōng kayau pađăt gauk.

3. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: ĕk.

(1)

krĕk
ĕk

 (2)

ĕk	ĕk	ĕk	ĕk
krĕk	chĕk	pĕk	jĕk

(3)

krĕk
chĕk
pĕk
jĕk

 chađeh ĕk (4)

krĕk	chĕk	pĕk	jĕk
krah	chah	pah	jah
krăk	chăk	păk	jăk

(5) chĭm wăk, tamuh, kung, iau, iauk, tăng

4. Baik takal.
 - a. Sĕh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Tăi đōh kra nơn ông iau hay mai?

(2) Hray ha sa ông dok la moh la phũn gêk?

(3) Play Ali hu phũn hagêk tamuh 16?

(4) Ông bôh kra đik gêk?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) kung tamuh jêk sang

(2) tãl bôh kra

(3) ông iau Ali

(4) phũn krêk tamuh

(5) phũn kung tamuh

(6) mai pãng takal

d. Puaik takal tống bih gauk.

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalãm dawang.

5. Srãm hräk.

a. Gru hräk bôh akhär bahau ẽ ngöök papan juk. (6.1)

ẽ

Gru laik: "Bôh akhär ẽ padär lãm bôh panuaik yau krêk, chêk, pêk, chhêt, hõng gêt. Hräk bôh akhär ẽ dray chih bôh akhär ẽ, bloh gah ngöök talay kũh chih talay yau drong ge."

b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lãm saphou hräk. (6.4)

c. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh panuaik. (6.5)

jêk

d. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Chôk dok jêk sang.

e. Sêh srãm hräk bôh akhär baik bloh yau ni:

ã ê ä ẽ

g. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:

Mong pak Ali nao

tãk tapay

ha pluh tasi

Mah hõng Ali đũaik mai tãl phũn
krěk nơn. Nhu khĩn pãng takal lỏ. Phũn
krěk jěk labang klũc ha labik.

Kra kađuh dok dalãm labang klũc nơn.
Mah iauk kra kađuh dalãm ea. Ali iauk
đỏh kra đik phũn krěk. Nhu dok la chang
pãng takal ỏng.

lãm	lau	lah	ning
dalãm	dalau	dalah	daning

1. Pãn saphỏu pahũn ka sẻh padẻr nhu
doah banah đjauk.
2. Pato ha chađeh bỏh panuaik: da-
 - (2)

lãm	lau	lah	ning
dalãm	dalau	dalah	daning
 - (3)

dalãm			
dalau	chađeh		
dalah	<u>da-</u>		
daning			
 - (4)

dalah	daning
palah	paning
 - (5) yau, kabao, tano, pãng, sauk,
labang klũc, dok la
3. Pato bỏh panuaik bahau. (4.1)
Ali nao ba lamo nhu.
nhu
Lamo ni nhu bẻng padai lỏ.
Ali ba đay nhu pãng takal.
Kra nhu bẻng patay bih.
4. Baik takal.
 - a. Sẻh iauk takal rup ỏng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Nhu khĩn gẻk?
 - (2) Mah iauk gẻk?
 - (3) Mah hõng Ali đũaik nao hlay?
 - (4) Kra kađuh dok moh hlay?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

- (1) tãl phũn krëk
- (2) jëk labang klũc
- (3) kra kađuh dok dalađm
- (4) chang pãng takal
- (5) nhu khĩn pãng
- (6) đuaik mai tãl

5. Srãm hräk.

a. Sêh srãm hräk bôh akhãr bangur
baik bloh ni:

LIJ

b. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:

Mah chang pãng takal ông.

c. Sêh hräk takal panak panak rup
êng.

Ông laik hống Ali hống Mah: "Hư
dok la bray kăđong păng takal ni."

Nưk neh kung dok sang jêk Ali ba
gauk mai păng takal nơn lô lô.

Kra ha dray dok ngỗk phũn krêk.
Nhu dok kăđong yau ka nhu khĩn păng
takal nơn ray.

nưk
nư
ư

ư	ư	ư	ư
nư	mư	nư	mư
nưk	mưk	nưh	mưng

1. Păn saphou pahún ka sêh pađar nhu
doan banah djauk.

2. Pato ha chađeh bôh panuaik: ư

mưk
mư
ư

ư	ư	ư	ư
nư	mư	nư	mư
nưk	mưk	nưh	mưng

mưk
mưk
mưh
mưng

ngăn ư

nưk	mưk	nưh	mưng
nok	mok	noh	mong

(5) chok, dray, neh, jiang, kan, hong,
pani

3. a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Kra dok ngỗk phũn kayau.
ngỗk

Mek dok ngỗk sang.

b. pađut gauk. (4.2)

May dok ngỗk sang.

May dok lăm sang.

4. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Nưk neh ngỗk gêk?

(2) Kra hadôm dray dok ngỗk phũn
krêk?

(3) Ông laik yau bār hōng Ali
hōng Mah?

(4) Kra nhu dok yau bār?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) nhu dok kađòng

(2) nuk neh kung dok

(3) mai păng takal

(4) hủ dok la

(5) bray kađòng păng

(6) păng takal nỏn ray

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang.

5. Srăm hrăk.

a. Gru hrăk bôh akhăr bahau ủ ngỗk
papan juk. (6.1)

ủ

Gru laik: "Bôh akhăr ủ pađăr lăm bôh
panuaik yau nuk, hủ, tamủ, lamủn,
hōng mủh. Hrăk bôh akhăr ủ dray
chih bôh akhăr ủ, bloh chih talay
yau takê găm gah ngỗk gah hanuủk."

b. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau lăm
saphôu hrăk. (6.4)

c. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

nuk

d. Sêh hrăk ha phũn. (6.6)

Nuk neh mai păng takal.

6. Sêh srăm hrăk.

a. Sêh hrăk bôh akhăr baik bloh yau
ni:

ơ ơ ơ

b. Gru puaik hōng sêh hrăk yau ni:

Nuk neh kung dok sang

jêk Ali

ba gauk mai

c. Sêh tapa phũn rùng di doa lăm
phũn srăm 59 ni.

Hray ha sa nơn kra ha dray dok pěk
bōh kayau đơng di ngōk phũn kayau jěk
karong.

Mớng la phũn kayau nơn kra đōh
kra kađuh ha dray ruai đik hang ea ngāk
labik bōh. Kra iauk đōh kra kađuh ruai
dagik dagak.

1. Păn saphou pahũn ka sēh pađār nhu
doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik ha bōh dālām phũn.
 - a. Pato bōh panuaik bahau. (4.1)
Kra kađuh ruai mala phũn kayau.
ruai
Nuk sit ruai lăm sang.
Kra kađuh ruai nao karong.
Nuk sit ruai mai bōng bu.
 - b. Pađūt bōh panuaik bahau hōng bōh
panuaik baik bloh. (4.2)
Kra kađuh ruai mớng sang.
Hong pār mớng sang.
Sau đuaik mớng sang.
3. Baik takal.
 - a. Sēh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Mớng la phũn kayau nơn kra
bōh hagêk?
 - (2) Kra ha dray dok ngāk gêk?
 - (3) Kra kađuh ruai đik hang ea
ngāk gêk?
 - (4) Kra bōh kra kađuh ruai yau bār?
 - c. Doah chadeh phũn. (5.3)
 - (1) pěk bōh kayau

- (2) kra ha dray
- (3) bǒng di ngǒk phǔn
- (4) ruai đik hang ea
- (5) hray ha sa nǒn
- (6) ruai đagik đagak

d. Puaik takal tǒng bih gauk. (5.4)

4. Srǎm hrǎk.

a. Sǎh srǎm hrǎk bǒh akhǎr bangur
baik bloh yau ni:

PRBDAS

b. Gru puaik hǒng sǎh hrǎk yau ni:

Kra ha dray

đok pǎk

bǒh kayau

c. Sǎh hrǎk takal panak panak rup
êng.

manay ea

Ông dok mayai takal nơn bōh may
manay ea karong. Ông iau may laik:
"Kau mahu ea lô. Mớk ea te mai bray
ka kau."

May manay ea gaik, bloh nao sang
mớk ea te mai bray ka ông.

manay
nay

nay yai hu
manay mayai mahu

PHŨN SRĂM 61

1. Păn saphou pahũn ka sêh padār nhu
doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik baik manay ea.
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan
juk. (2.3)
Bloh hrăk ea hray hōng may padūt
gauk.
3. Pato ha chađeh bōh panuaik: ma-
 - (1)

manay
nay

 (2)

nay yai hu
manay mayai mahu
 - (3)

manay
mayai
mahu

 chađeh (4)

manay mayai mahu
panay payai pahu

ma-
 - (5) takuh, te, da, ralo, ngōk, ruai,
mók
4. Pato bōh panuaik bahau. (4.1)
Mah khĩn păng takal gaik.
gaik
Ali păng ông mayai gaik.
May Ali ba ea te ká ông gaik.
Mĩ nao puh gaik yó.

5. Baik takal.
- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Ông laik yau bār hōng may?
 - (2) May nao sang mōk gēk?
 - (3) Ông mayai takal bōh may ngāk gēk?
 - (4) May ngāk gēk gaik?
 - c. Doah chadeh phũn. (5.3)
 - (1) manay ea karong
 - (2) mōk ea te
 - (3) bray ka ông
 - (4) manay ea gaik
 - (5) mayai takal nòn
 - (6) kau mahu ea
 - d. Puaik takal tōng bih gauk. (5.4)
 - e. Sêh puaik tōng bih bōh panuaik
dalām dawang.
6. Srām hrāk.
- a. Gru puaik hōng sêh hrāk yau ni:
Ông dok mayai takal nòn.
May mōk ea te.
 - b. Sêh tapa phũn Rung di doa lām
phũn srām 61 ni tōng bih chēk
lām saphòu hrāk.
 - c. Sêh hrāk takal panak panak rup
êng.

Ông mayai takai kung nơn gaik.

Kra iauk bōh kra kađuh ruai dagik
dagak yau nơn, nhu laik: "Ai ngăn gêk?"

Sêk nư, chuk gêk karay di rang yau nơn?"

Kra kađuh laik wớk: "Kau ni ngăn
kra kađuh. Kau hu kađuh chuk pachăng
sêk kau."

Kra laik: "Hư hu ngăn yau ka kau
ray. Yau bảr jiang hư hu takai panak,
ruai ro ô yau nơn?"

wăk
ăk

ăk ớk ẻk aok
wăk wớk wẻk waok

1. Păn saphou pahủn ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.

2. Pato ha chadeh bōh panuaik: wăk

(1) wăk
ăk

(2) ăk ớk ẻk aok
wăk wớk wẻk waok

(3) wăk
wớk ngăn
wẻk wăk
waok

(4) wăk wớk wẻk waok
săk sớk sẻk saok
chăk chỏk chẻk chaok

(5) iau, ngăk, jiang, pachăng, sêk,
kađong, phữn krẻk, laik wớk

3. Pato bōh panuaik bahau. (4.1)

Day Ali ngăn Mah.

ngăn

Ai Mah ngăn Ali.

Kau ngăn kra kađuh.

4. Pato bōh panuaik bahau. (4.1)

Ali rao lamo yau bảr?

bảr

Ali păng ông mayai yau bảr ray?

Yau bảr ông mayai takai nơn?

Chỏk nơn yau bảr?

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Kra kađuh laik hu gêk pachăng sêk nhu?

(2) Kra bôh kra kađuh ruai yau bār?

(3) Kra laik kra kađuh hu takai yau bār?

c. Doah chađeh phũn: (5.2)

(1) Ai ngãn gêk

(2) hu takai panak

(3) chuk gêk karay

(4) chuk pachăng sêk

(5) ruai dagik dagak

(6) ngãn kra kađuh

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.3)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dălăm dawang.

6. Srăm hrāk.

a. Gru hrāk bôh akhār bahau w ngōk papan juk. (6.1)

W

Gru laik: "Bôh akhār wāk pađār lăm bôh panuaik yau wāk, wōk, wah, raway, hōng wêk. Hrāk bôh akhār

wāk chih talay srêk doa talay mông talay kuh mai talay la.

Pāk talay kuh nhu đoh di gauk jeang pāk talay la. Mông jung gah la doa talay srêk nôn chih talay srêk doa talay gaik tom gauk mala talay kuh hasit."

b. Sêh srăm hrāk bôh akhār bahau lăm saphou hrāk. (6.4)

c. Sêh hrāk bôh akhār bahau lăm bôh panuaik. (6.5)

wāk

d. Sêh hrāk ha phũn. (6.6)

Ali rong wāk pak dray.

e. Gru puaik phũn manung manung hōng sêh hrāk phũn nôn.

Kra kađuh laik wớk: "Ai kra, hự
nas lỏ, hự đũaik pachah gauk hỏng kau
nao."

Kra laik: "Hự hu takai panak yau
ni, hự khĩn đũaik pachah gauk hỏng
kau? Yau nớn kau chẻk di moh nớn.
Yah laik kau đũaik nao tẳl haday hự,
kau lakau lah di hự."

Yau nớn kra kađuh ruai nao. Kra
nhu laik: "Kra kađuh nhu đũaik ro ỏ,
yau nớn kau đũaik nao chang nhu di
ha matủh labik."

wăk	wớk	wa
Wăk	Wớk	Wa

1. Păn saphỏu pahũn ka sẻh padăr nhu
doah banah đjauk.

2. Pato akhảr bangur Wăk.

(2)

wăk wớk wa
Wăk Wớk Wa

(3)

Wăk
Wớk ngăn <u>Wăk</u>
Wa

(4)

Wăk Wớk
Măk Mỏk

(5) pachah, chẻk,
haday, lakau,
matủh, yah, gỏng

3. Pato bỏh panuaik bahau. (4.1)

Ali nas ,chuh chĩm.

nas

Kra nas bỏng patay lỏ.

Ổng Ali nas mayai takal.

Mek nas bai kan.

4. Baik takal.

a. Sẻh iauk takal rup ẻng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Kra laik nhu đũaik nao chang
moh hlay?

(2) Yah laik kra đũaik nao tẳl
haday nhu ngắk gẻk?

(3) Kra kađuh laik yau bảr?

(4) Hay đũaik ro ỏ?

- c. Doah chadeh phũn. (5.3)
- (1) khĩn đuaik pachah gauk
 - (2) hu takai panak
 - (3) ha matuh labik
 - (4) hủ nas lỏ
 - (5) tẻl haday hủ
 - (6) chẻk di moh nỏn
- d. Puaik takal tẻng bih gauk. (5.4)
- e. Sẻh puaik tẻng bih bẻh panuaik
dalẻm dawang.

5. Srẻm hrẻk.

- a. Gru hrẻk bẻh akhẻr bangur bahau
W ngẻk papan juk. (6.1)

W

Gru laik: "Bẻh akhẻr bangur Wẻk
padẻr lẻm bẻh panuaik yau Wẻk,
Wa, Wah, hẻng Wẻng. Hrẻk bẻh
akhẻr bangur Wẻk dray chih talay
srẻk tah doa talay mẻng talay
ngẻk mai talay la. Pẻk talay ngẻk
nhu đoh di gauk jeang pẻk talay la.
Mẻng jung gah la doa talay srẻk
nỏn chih talay srẻk doa talay gaik
tom gauk talay kủh."

- b. Sẻh srẻm hrẻk bẻh akhẻr bahau lẻm
saphẻu hrẻk. (6.4)

- c. Sẻh hrẻk bẻh akhẻr bahau lẻm bẻh
panuaik. (6.5)

Wẻk

- d. Sẻh hrẻk ha phũn. (6.6)

Wẻk Ali bẻh pẻk bẻh.

- e. Sẻh srẻm hrẻk bẻh akhẻr bangur
baik bloh.

WMNA

- g. Sẻh hrẻk takal panak panak rupẻng.

Hay dok kađung chang iauk kra kađuh
nơn bōh?

Yau bār jiang Ali wāk bai chĩm wāk
hōng gōng sang?

Ông bōh gēk đik phũn krēk jēk sang?

Gēk dok dalām labang klūc nơn?

Nưk neh kung dok sang jēk Ali ba
gauk mai ngāk gēk?

Kra iauk bōh gēk ruai dagik dagak?

May manay ea gaik, bloh nao sang
mớk ea te bray ka hay?

Kra kađuh hu gēk chuk pachāng sēk
nhu?

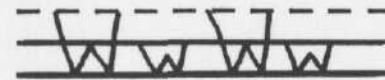
Kra malau di hay mớng hray nơn
mai?

1. Păn saphou pahún ka sēh pađār nhu
đoah banah đjauk.
2. Hrāk bōh panuaik ni ngōk papan juk
pađār sēh puaiik: (3.5)
iau, tamđ, ruai, majēk, trauk,
pađó, mayai, malau
3. Pato bōh panuaik bahau dalām phũn.
(4.1)
Ali nao sang wók yó.
May nao bloh yó.
Mah hōng bu bloh yó.
4. Baik takal.
 - a. Sēh iauk takal rup ēng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Kra pēk hagēk?
 - (2) Sēk kra kađuh yau bār?
 - (3) Kra ka nao tāl hlay nhu bōh
puh patay?
 - (4) Kra iauk bōh yau nơn nhu ngāk
gēk?
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) bōh patay hōng
 - (2) nhu trauk kađuh
 - (3) nhu đuaik pađó
 - (4) nao majēk tāl

- (5) đũaik tamủ nao
(6) kra kađuh nhu
(7) kra malau di
d. Pũaik takal tống bih gauh.
(5.4)

5. Srăm hrăk.

- a. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik bloh
yau ni:

- b. Sêh tapa phũn rung di doa lăm
phũn srăm 64 ni chêk lăm saphôu
hrăk.
c. Gru pũaik hống sêh hrăk yau ni?
Kra ka nao tăl ha matủh labik ô.
d. Sêh hrăk takal panak panak rup
êng.

Hay dok kađong chang iauk kra kađuh
nơn bōh?

Yau bār jiang Ali wāk bai chīm wāk
hōng gōng sang?

Ông bōh gēk đik phũn kưēk jēk sang?

Gēk dok dalām labang klūc nơn?

Nưk neh kung dok sang jēk Ali ba
gauk mai ngāk gēk?

Kra iauk bōh gēk ruai dagik dagak?

May manay ea gaik, bloh nao sang
mưk ea te bray ka hay?

Kra kađuh hu gēk chuk pachāng sēk
nhu?

Kra malau di hay mōng hray nơn
mai?

1. Păn saphou pahun ka sēh padār nhu
doah banah djauk.
2. Baik takal.
 - a. Sēh iauk phũn sua rup êng. (5.1)
 - b. Sēh puaik phũn sua ha tǎng ha
rang, bloh chaloi phũn sua mōng
takal baik bloh.
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) dalām labang klūc
 - (2) yau bār jiang
 - (3) chuk pachāng sēk
 - (4) ruai dagik dagak
 - (5) dok kađong chang
 - (6) mưk ea te
3. Sēh puaik bih bōh panuaik dalām
dawang lām phũn srăm 58 hōng 59 ha
hāng gaik.
4. Srăm hrāk.
 - a. Gru puaik hōng sēh hrāk bōh
panuaik ni:
chok, sauk, ea hray, kayau,
kra kađuh, tǎng

b. Sêh hrāk takal panak panak rup
êng.

Phŭn srăm 66

glai

Ông mayai takal bloh yơ, nưk neh lakau ông mayai gaik.

Ông laik: "Iauk, kra kung dok ngök phŭn ni đũaik ro nao tamư glai."

Ali laik: "Kra nơn khĩn păng takal gaik ô, nhu malau lô."

Ali đũaik tamư glai tui kra nơn. Kra đũaik ro đay, yau nơn Ali iauk bôh gaik ô.

glai
ai

ai a uh
glai gla gluh

29

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik: glai.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngök papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk hray hống ge padüt gauk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: gl-.

(1)

glai
ai

(2)

ai	a	uh
glai	gla	gluh

(3)

glai
gla
gluh

 chađeh gl-

(4)

glai	gla	gluh
gai	ga	guh
plai	pla	pluh

- (5) tapai, gêk, đay, tui, păr, labang klúc, jal

4. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Iauk, kra hống patay bih.

Iauk

Iauk nao, phŭn kayau tamuh lô.

Iauk puh nao.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Kra kung dok ngöck phũn ni
đuaik ro nao hlay?

(2) Ali đuaik nao hlay?

(3) Nũk neh lakau ông ngăk gêk?

(4) Ali laik: "Kra nỏn nhu yau
băr?"

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) kra kung dok ngöck

(2) nhu malau lô

(3) ông laik: "Iauk."

(4) păng takal gaik ô

(5) đuaik ro đay

(6) mũk neh lakau

d. Puaik takal tống bih gauk.

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Gru hrăk bôh akhăr bangur bahau
I ngöck papan juk. (6.1)

I

Gru laik: "Bôh akhăr bangur I
padăr lăm bôh panuaik yau Iau
hông Iauk. Hrăk bôh akhăr I dray

dray chih talay đong tah mông
talay ngöck mai talay la. Patui
talay ngöck hông talay la chih
talay panak doa talay găn talay
đong tah gah ngöck hông gah la."

b. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm
saphôu hrăk. (6.4)

c. Sêh hrăk bôh panuaik Iauk. (6.5)

d. Sêh hrăk ha phũn. (6.6)

Iauk, kra nao famu glai.

e. Sêh hrăk bôh akhăr baik bloh yau
ni:

ă ơ ẻ u I i

g. Sêh hrăk takal panak panak rup
êng.

Mah hõng ông ba gauk nao pasa.

Nao tãl lăm pasa Mah bõh nưk da hõng
nưk tapai hõng kra kađuh rang dok rong
lăm pasa. Mah khĩn hu nưk tapai lô.
Nhu dok iauk nưk tapai ma-ĩn lawik dok
lăm drung.

Ông bray Mah ma-ĩn gaik ô, bray
nhu nao sang wớk.

lô
ô

ô	ô	ô
lô	mô	pô

ô	ô	ô
ôh	ông	ôk
bõh	tông	hõk

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.

2. Pato ha chađeh bõh panuaik: ô.

lô
ô

ô	ô	ô
lô	mô	pô

lô
mô
bõh
tông
hõk

ngăn ô

ô	ô	ô
ôh	ông	ôk
bõh	tông	hõk

lô	tông	hõk
la	tang	hak
lo	tong	hok

(5) drung, lawik, sit, hani, pasa,
jêk, mớk

3. Pato bõh panuaik bahau. (4.1)

Ali nao ma-ĩn di pasa.

ma-ĩn

May dok la ma-ĩn hõng cho.

Ông mayai takal ma-ĩn.

Ali nao ma-ĩn di sang may nhu.

4. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Nao tãl lăm pasa Mah bõh
hagêk manung?

(2) Mah iauk nuk tapai ma-in
lawik dok moh hlay?

(3) Mah khin hu hagék?

(4) Mah hong ong nao hlay?

c. Doah chadeh phun. (5.3)

(1) rang dok rong

(2) iauk nuk tapai

(3) ma-in lawik

(4) boh nuk da

(5) dok lam drung

(6) tal lam pasa

d. Puaik takal tong bih gauk.

(5.4)

e. Seh puaik tong bih boh panuaik
dalam dawang.

5. Srām hrāk.

a. Gru hrāk boh akhār bahau ô
ngōk papan juk. (6.1)

ô

Gru laik: "Boh akhār ô padār
lām boh panuaik yau ô, ong, lô,
rōk, hong mô. Hrāk boh akhār ô
dray chih boh akhār o, bloh gah
ngōk chih muak."

b. Seh srām hrāk boh akhār bahau lām
saphou hrāk. (6.4)

c. Seh hrāk boh panuaik. (6.5)

lô

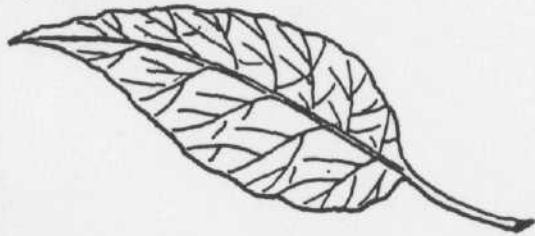
d. Seh hrāk ha phun. (6.6)

Lām pasa hu nuk tapai lô.

e. Seh hrāk boh akhār baik bloh yau
ni:

o o ô

g. Gru puaik hong seh hrāk yau ni:
kra, hu, takai, panak, yau

hla

Phũn kayau dok jĕk sang Ali jruh
hla lô lô. Mek bray Ali puh hla kayau
nơn mớk nao klak tah dí sang. Dok
labik nơn Ali b̄oh kra b̄ong patay nhu.

Kra pađơ b̄ong patay, pađơ iauk Ali
puh hla. Ali tong kra mớng gai puh

hõng laik: "Hư lah lô." Kra đươk
tamư glai wớk.

hla
a

a uk ay
hla hluk hlay

a ak au ay ěk
hla klak klau blay klĕk

PHŨN SRĂM 68

1. Păn saphôu pahún ka sêh padăr nhu doah banah djauk.

2. Pato bôh panuaik baik hla.

a. Pato rup hông bôh panuaik baik.

b. Doah bôh panuaik baik. (2.2)

c. Puaik ngôk papan juk. (2.3)

Hrăk hray hông hani padût gauk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik: hl-

(1)

hla
a

(2)

a	uk	ay
hla	hluk	hlay

(3)

hla
hluk
hlay

 chađeh hl-

(4)

hla	hluk	hlay
pla	pluk	play
ha	huk	hay

4. Pato ha chađeh bôh panuaik gaik: -l-

(2)

a	ak	au	ay	ěk
hla	klak	klau	blay	klěk

(3)

hla
klak
klau
blay
klěk

 chađeh -l-

(4)

klau	blay	klěk
kau	bay	kěk
krau	bray	krěk

(5) chěk, kan, padai, jruh, karay, mông, takik, sik

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phŭn sua: (5.2)

(1) Mek bray Ali ngăk gěk?

(2) Ali tong kra mông gěk?

(3) Dok labik nôn Ali tôh gěk?

(4) Hagěk jruh hla lô lô?

c. Doah chađeh phŭn. (5.3)

(1) puh hla kayau

(2) dok labik nôn

(3) hủ lah lô

(4) padỏ iauk Ali

(5) jruh hla lô lô

(6) klak tah di sang

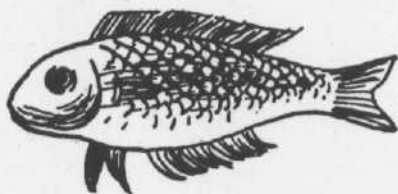
d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalam dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Gru puaik hông sêh hrăk yau ni:
kan, ea hray, blay, kra kađuh,
klak

b. Sêh hrăk takal panak rup êng.

kan

Lãm pak blan rang dok tui karong
trah kan. Mớng tajuh hray dalau nao
tãl ea blan bauk bõh nõn, rang ngãk
đõng kan mớk jal, wah, drung, bai ba
nao chẽk lãm ge. Rang wah ge nao kũh
karong, bloh trah kan hu lô lô.

kan
an
a

a	a	e	ư
an	an	en	ứn
kan	blan	ren	lamủn

1. Pãn saphõu pahủn ka sêh padãr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik kan.
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan
juk. (2.3)
Bloh hrãk tãng hõng nõn padũt
gauk.

3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik.

(1) kan
an
a

(2) a a e ư
an an en ứn
kãn blan ren lamủn

(3) kan
blan
ren
lamủn

chađeh
-nõk

(4) kan ren lamủn
kah reh lamủh
ka re lamủ

(5) kũh, bauk, wah, phũn krẽk, manay ea,
dalau, drung

4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Rang ngāk tống kan mók gêk?

(2) Rang wah ge nao hlay?

(3) Hadôm hray rang ngāk tống
kan?

(4) Rang hlay trah kan?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) tajuh hray dalau

(2) nao kũh karong

(3) ea blan bauk bõh

(4) mók jal, wah, drung

(5) lăm pak blan

(6) rang wah ge

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bõh panuaik
dalăm dawang.

5. Srãm hräk.

a. Sêh hräk akhär baik bloh yau ni:

nhmav

b. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:

kan, blan, bauk, kũh, wah, dalau

c. Sêh tapa takal lăm phũn srãm 69
ni.

chĩm chata

Hray ha sa mư nao chuh chĩm lăm glai. Mư mai sang wớk ba nưk chata ha dray.

Mư laik: "Kau nao chuh chĩm lăm glai. Tăi đòh chĩm chata seam lô, kau ba nưk chata ni mai sang bray ka nưk."

Chĩm chata sêk nhu jao, hla ku nhu seam. Ali chêk nưk chata nơn

lăm drung rong. Nưk neh lô rang mớk bôh patay ba nao bray chata đơng.

chata
ta

ta đeh tởk kauk
chata chadeh chatởk chakauk

PHŨN SRĂM 70

1. Păn saphôu pahún ka sêh padăr, nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik chĩm chata.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papanjuk. (2.3)

Bloh hrăk chĩm wăk hông da padăt gauk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: cha-.

(1)

chata
ta

 (3)

chata
chađeh
chatók
chakauk

 chađeh
cha-

(2)

ta	đeh	tók	kauk
chata	chađeh	chatók	chakauk

(4)

chata	chađeh	chatók	chakauk
mata	mađeh	matók	makauk

- (5) jao, kamay, pasah, ea hray, taok, kađông, hla ku.

4. Pato bôh panuaik ha bôh lăm phũn.
 - a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Chĩm chata seam lô.
seam

Sang Ali seam ray.
La nôn hu seam ô.

- b. Padăt bôh panuaik bahau hông bôh panuaik baik bloh. (4.2)

Chĩm chata seam lô.
Chĩm chata nas lô.

5. Baik takal.

- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

- b. Phũn sua: (5.2)

- (1) Mủ mai sang wók ba hagêk?
- (2) Ali chêk nuk chata nôn moh hlay?
- (3) Chĩm chata sêk nhu yau băr?
- (4) Hray ha sa mủ nao hlay?

- c. Doah chađeh phũn. (5.3)

- (1) sêk nhu jao
- (2) chata seam lô
- (3) bray chata bông
- (4) hla ku nhu seam
- (5) chĩm lăm glai
- (6) lăm đrung rong

d. Puaik takal tǝng bih gauk. (5.4)

e. Sēh puaik tǝng bih bōh panuaik.
dalām dawang.

6. Srām hrāk.

a. Gru puaik hǝng sēh hrāk yau ni:
seam lô, hla ku,
jao, chata, drung

b. Sēh hrāk takal panak rup êng.

buk

Mada may taha ha rang dok lăm play
Ali, mô gět tajuh pluh. May taha nơn
buk gět patih. Gět nao hlay tah hu ô,
dok ngők sang iauk cho lô lô.

Nưk neh takư tai tamư mai ma-ỉn
sang may taha păng gět mayai takal.

buk
uk

uk ôh au ək
buk bôh bau bək

buk bôh
Buk Bôh

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu
doah banăh djauk.
2. Pato bôh panuaik baik buk.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik.
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik, baik ngők
papan juk. (2.3)
Bloh hrăk chuk hống bu padăt
gauk.
3. Pato ha chadeh bôh panuaik baik:
hăk.

(1) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>buk</td></tr> <tr><td>uk</td></tr> </table>	buk	uk	(2) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>uk ôh au ək</td></tr> <tr><td>buk bôh bau bək</td></tr> </table>	uk ôh au ək	buk bôh bau bək			
buk								
uk								
uk ôh au ək								
buk bôh bau bək								
(3) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>buk</td></tr> <tr><td>bôh</td></tr> <tr><td>bau</td></tr> <tr><td>bək</td></tr> </table>	buk	bôh	bau	bək	(4) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>buk bôh bau bək</td></tr> <tr><td>buk bôh bau bək</td></tr> <tr><td>puk pôh pau pək</td></tr> </table>	buk bôh bau bək	buk bôh bau bək	puk pôh pau pək
buk								
bôh								
bau								
bək								
buk bôh bau bək								
buk bôh bau bək								
puk pôh pau pək								

ngăn
hăk
- (5) mô, tui, taha, hlay, mada,
takư, pluh
4. Pato akhăr bangur hăk.

(2)

buk bôh
Buk Bôh

(3)

Buk
Bôh

ngăn Băk

5. Pato bôh panuaik ha bôh dalãm phũn.

a. Pato bôn panuaik bahau. (4.1)

Hray ni gêt khĩn nao hlay?

gêt

Gêt khĩn nao pasa?

Ong gêt khĩn nao hlay?

Gêt khĩn nao hlay ô.

b. Pađũt bôh panuaik gauk. (4.2)

Gêt hu dok soh ô.

Nhu hu dok soh ô.

6. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) May taha mô gêt hadôm?

(2) Gêt dok ngæk hagêk ngøk sang?

(3) Hay dok lãm play Ali?

(4) Đuk gêt yau bär?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) mô gêt tajuh pluh

(2) mada may taha

(3) takũ tai tamũ

(4) pãng gêt mayai

(5) may taha nõn đuk

(6) Gêt nao hlay?

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik

dalãm dawang.

7. Srãm hräk.

a. Gru hräk bôh akhär bahau h ngøk
papan juk. (6.1)

h

Gru laik: "Bôh akhär häk pađär
lãm bôh panuaik yau huk, heah,
hah , hông, hõng hahô. Hräk bôh
akhär häk dray chih bôh akhär häk,
bloh mangøk talay kũh hasit chih
talay panak gãn talay dõng."

b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lãm
saphou hräk. (6.4)

c. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh
panuaik. (6.5)

huk

d. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

May taha hu huk patih.

e. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:
taha, takũ tai, lakau,
hlay, majæk

sanai

Dok play Ali mada ông taha pak rang thau ma-ĩn sanai. Hray ha sa ông taha ha rang kung thau ma-ĩn sanai mai tãl labik jěk sang Ali. Nưk neh ba gaur nao pãng ông nơn ma-ĩn sanai lô lô.

Tãl bōh nưk neh pãng ông taha ma-ĩn sanai, ông Ali nao mayai takal gaik. Ông taha ma-ĩn sanai nas lô, hōng ông Ali thau mayai takal nas ray.

Hu pãng sanai hōng takal nơn, nưk neh sãbai tai lô.

sanai
nai

nai	dang	muk	đai
sanai	sadang	samuk	sãbai

1. Păn saphòu pahùn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik sanai.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik.
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papan juk. (2.3)
Hrăk manay hông tapai padût gauk.
3. Pato ha chadeh bôh panuaik baik: sa-
 - (1)

sanai
nai

 (3)

sanai
sadang
samuk
sabai

 chadeh sa-
 - (2)

nai	dang	muk	bai
sanai	sadang	samuk	sabai
 - (4)

sanai	sadang
kanai	kawang
 - (5) gêk, tăl, labang klüc, mòk, gông, nas, sabai
4. Pato bôh panuaik ha bôh dălăm phũn.
 - a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Ali thau ngăk hamu ray.

thau

May thau iauk cho.

Day thau ngăk puh ô.

Ông thau mayai takal.

- b. Padût bôh panuaik gauk. (4.2)

Ông thau mayai takal lô.

Ông nas mayai takal lô.

5. Baik takal.

- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

- b. Phũn sua. (5.2)

(1) Nùk neh ba gauk nao hlay?

(2) Ông Ali thau ngăk gêk?

(3) Dok play Ali mada hay thau ma-in sanai?

(4) Kayoa hagêk nùk neh sabai tai?

- c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) sabai tai lô

(2) thau ma-in sanai

(3) ma-in sanai nas

(4) labik jêk sang

(5) mada ông taha

(6) mayai takal gaik

- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tǝng bih bôh panuaik
dalâm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Gru hrăk bôh akhăr bahau bangur B
ngöök papan juk. (6.1)

B

Gru laik: "Bôh akhăr bangur Băk
pađăr lăm bôh panuaik yau Đuk,
Bông, Bao, Bah, hǝng Bok. Hrăk
bôh akhăr bangur Băk dray chih
bôh akhăr bangur Băk, blôh mala
talay kùh hasit chih talay panak
găn talay dǝng."

b. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau
lăm saphôu hrăk. (6.4)

c. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

Bông

d. Sêh hrăk ha phũn. (6.6)

Bông non hu ea lô.

e. Sêh srăm hrăk akhăr baik blôh
yau ni:

Bb Bb

g. Gru puaik hǝng sêh hrăk yau ni:
thau, sabai, ông,
taha, nuk, neh

bôh hamea

Ông taha ma-ĩn sanai lawik yơ, bloh ông Ali jak gết nao ma-ĩn moh sang Ali. Tăi sang Ali ông taha bôh chata.

Gết laik: "Chata ni seam lô. Nhu thau đơng gêk?"

Ali laik: "Nhu đơng bôh hamea."

Ai Ali đik phũn hamea pěk bôh hamea bray chata đơng.

hamea
mea
ea

ea ea ea
mea bea hea

ea ea ea ea
eak eah ean eang
beak beah tean jeang

1. Păn saphòu pahùn ka sêh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik bôh hamea.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngök papanjuk. (2.3)
Bloh hräk bôh panuaik hani hông ea padüt gauk.

3. Pato ha chadeh bôh panuaik baik: ea.

(1)

hamea
mea
ea

(2)

ea	ea	ea
mea	bea	hea

(3)

mea
beak
beah
tean
jeang

(2a)

ea	ea	ea	ea
eak	eah	ean	eang
beak	beah	tean	jeang

(4)

mea	beak	beah
ma	bak	bah
mo	bok	boh

(5) trah, yò, tasi, bray, móng, sit, iau, ma-in

4. Baik takal.
a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phŭn sua: (5.2)

(1) Tăl sang Ali ông taha bôh gêk?

(2) Chata nhu bông gêk?

(3) Ai Ali đik gêk?

(4) Ông taha ngäk hagêk?

c. Doah chadeh phŭn. (5.3)

(1) chata ni seam

(2) jak gêt nao

(3) pěk bôh hamea

(4) đik phŭn hamea

(5) ma-in sanai lawik

(6) bông bôh hamea

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dälâm dawang.

5. Sräm hräk.

a. Gru puaik hông sêh hräk yau ni:
bôh hamea, sanai, lawik,
bông, tăl sang

b. Sêh hräk takal panak rup êng.

jam

Ông Ali jak ông taha tamư sang
ma-ĩn. Ai kamay Ali mưk jam patih chềk
patay ba mai payăk ông taha nơn.

Bớng patay bloh, ông taha dok mayai
ma-ĩn gaik. Beah tăi mong ha pluh sa
ông taha nơn lakau la tabeak mớng sang
Ali nao.

Nưk neh lakau ông nơn mai ma-ĩn
sanai di sang kung wưk.

jam
ja
a

a	o	ô	u
ja	to	pô	ju
jam	tom	pôm	jum

41

PHŨN' SRĂM 74

1. Păn saphôu pahún ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik jam.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papan
juk. (2.3)
Bloh hrăk bôh panuaik jal hống
lăm padăt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: -m.

(1) jam
ja
a

(2) a	o	ô	u
ja	to	pô	ju
jam	tom	pôm	jum

(3) jam
tom
pôm
jum

(4) jam	tom	pôm	jum
jang	tong	pông	jung
jak	tok	pôk	juk

- (5) payăk, tăng, tabeak, ngôk, beah,
mahu, mada, haday

- 4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Ai kamay, Ali ngăk gêk?
 - (2) Nuk neh laik yau bār?
 - (3) Guan hlay ông taha nôn lakau la?
 - (4) Bông patay bloh ông taha ngăk gêk?
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) Beah tăl mong
 - (2) tamu sang ma-in
 - (3) di sang kung wôk
 - (4) tabeak móng sang
 - (5) mók jam patih
 - (6) payăk ông taha
 - d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 - e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang.
- 5. Srăm hrăk.
 - a. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:
jam patih, payăk ông taha,
Beah tăl mong, tabeak
 - b. Gru puaik phũn manùng manùng hống
sêh hrăk phũn môn.
 - c. Sêh hrăk takal panak rup êng.

riang

Samuk Ali. ngăn Halim mai ma-tn
sang Ali. Hray nơn Halim hōng Ali nao
ma-tn lăm. bōng. Dalăm bōng nơn nhu
bōh rang lō lō dok mớk riang.

Nhu bōh yau nơn, Halim hōng Ali
nao mớk riang hōng rang ray. Halim
mớk nưk riang sit sit mai ma-tn di sang.

riang
iang
ia

ia ia ia
iang ian iah
riang bian piah

1. Păn saphòu pahùn ka sêh padār nhu
doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik baik riang.
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngōk papan
juk. (2.3)
Bloh hrāk jiang hōng tăng padūt
gauk.
3. Pato ha chađeh bōh panuaik baik: ia.

(1) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>riang</td></tr> <tr><td>iang</td></tr> <tr><td>ia</td></tr> </table>	riang	iang	ia	(2) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>ia</td><td>ia</td><td>ia</td></tr> <tr><td>iang</td><td>ian</td><td>iah</td></tr> <tr><td>riang</td><td>bian</td><td>piah</td></tr> </table>	ia	ia	ia	iang	ian	iah	riang	bian	piah
riang													
iang													
ia													
ia	ia	ia											
iang	ian	iah											
riang	bian	piah											
(3) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>riang</td></tr> <tr><td>bian</td></tr> <tr><td>piah</td></tr> </table>	riang	bian	piah	ngăn <u>ia</u>									
riang													
bian													
piah													
(4) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr><td>riang</td><td>piah</td></tr> <tr><td>rang</td><td>pah</td></tr> <tr><td>reang</td><td>peah</td></tr> </table>	riang	piah	rang	pah	reang	peah							
riang	piah												
rang	pah												
reang	peah												
- (5) samuk, bār, pār, buk, thau, padò,
trauk, Halim
4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phữn sua: (5.2)

(1) Hray nòn Halim hõng Ali nao
hlay?

(2) Halim mók hægék mai ma-in
di sang?

(3) Dalãm tống nòn nhu bõh gék?

(4) Samuk Ali ngãn gék?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) Dalãm tống nòn

(2) nũk riang sit

(3) dok mók riang

(4) ngãn Halim

(5) bõh yau nòn

(6) Samuk Ali

d. Puaik takal tống bih gawk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bõh panuaik
dalãm dawang.

5. Srãm hräk.

a. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:
riang, Samuk Ali ngãn Halim,
Dalãm tống nòn

b. Sêh tapa phũn rang mayai lãm phũn
srãm 73 chëk lãm saphou hräk.

c. Sêh hräk takal panak rup êng.

Mah dok iauk gêk ma-ĩn lawik dok
lăm drung?

Ali puh hja kayau mớk nao klak moh
hlay?

Hay thau ma-ĩn sanai?

Samuk Ali ngãn gêk?

Rang ngāk đơng kan mớk jal, wah,
drung, bai ba nao chêk lăm gêk?

Chĩm chata sêk nhu jao, hla ku
nhu yau bảr?

Hay pěk bôh hamea bray chata đơng?

Ai kamay mớk jam patih chêk patay
ba mai payăk hay?

1. Păn saphôu pahũn ka sêh pađăr nhu
doah banah djauk.
2. Baik takal.
 - a. Sêh iauk phũn sua rup êng. (5.1)
 - b. Gru pađăr sêh puaik phũn sua ha
băng ha rang, bloh chalôi phũn
sua nòn mông phũn srăm baik bloh.
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) rang ngāk bông
 - (2) mók jam patih
 - (3) hay thau ma-ĩn
 - (4) hla ku nhu yau bảr?
 - (5) klak moh hlay
 - (6) gêk ma-ĩn lawik
 - d. Puaik phũn sua tống bih gauk.
(5.4)
3. Pađăr sêh puaik bih bôh panuaik
dalăm dawang lăm phũn srăm 67, 68,
69, 73 ha băng gaik.
4. Srăm hrăk.
 - a. Sêh hrăk bôh akhăr baik bloh yau
ni:

YKAWR

- b. Gru puaik hōng sêh hrāk yau ni:
mòk nao klak
chata seam
ngăn gêk?
hōng bōh hamea
- c. Gru puaik' phūn manùng manùng hōng
sêh hrāk phūn nòn.
- d. Sêh hrāk takal panak rup êng.

jalan

Halim bõh rang đũaik pachah gauk
klau rang tui jalan. Halim bõh yau nơn
đũaik nao sang iau Ali mai iauk rang
đũaik pachah gauk. Halim khĩn pachah
gauk hõng Ali tui jalan nơn ray.

Nhu đũaik pachah gauk nao jěk. Ali
ro jeang Halim. Nhu sảbai tai lờ.

jalan
lan

lan nih da
jalan janih jada

1. Păn saphỏu pahũn ka sẻh padẻr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bẻh panuaik baik jalan.
 - a. Pato rup hẻng bẻh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bẻh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bẻh panuaik baik ngẻk papan
juk. (2.3)
Bloh hrẻk jal hẻng kan padẻt gauk.
3. Pato ha chẻđeh bẻh panuaik baik:
ja-

(1) jalan lan	(2) lan nih da jalan janih jada
(3) jalan janih jada chẻđeh <u>ja-</u>	(4) janih jada lanih lada
- (5) jeang, seam, mẻng, nuk, klau,
matủh, takủ, jruh
4. Baik takal.
 - a. Sẻh iauk takal rup ẻng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)

(1) Halim bôh yau nòn nhu ngăk
yau băr?

(2) Hay ro jeang?

(3) Halim bôh gêk tui jalan

(4) Nhu pachah gauk nao jêk ô?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) bôh yau nòn

(2) ro jeang Halim

(3) khĩn pachah gauk

(4) sabai tai lô

(5) pachah gauk klau rang

(6) tui jalan nòn

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang.

5. Srăm hrăk.

a. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:
pachah gauk klau rang
tui jalan
ro jeang

b. Gru puaik phũn manùng manùng hống
sêh hrăk phũn nòn.

c. Sêh hrăk takal panak rup êng.

Phŭn srām 78

manūk

Wa Ali rong manūk lô lô. Halim takur tai tamur ro manūk mork bôh. Dalām ro manūk rang ngāk sruh pak lamur sruh mapiah bray manūk bôh.

Halim iauk mōng ngōk sruh manūk nao, nhu bôh bôh manūk dok lām sruh nām bôh. Halim mork lamur bôh, mapiah ha bôh lām sruh nōn bray manūk bôh gaik

manūk
nūk
ūk

ūk ũk ũn
nūk jūk tūk

ūk ũk ũn
nūk brūk trŭn

1. Pan saphou pahun ka seh padar nhu doah banah djauk.
2. Pato boh panuaik baik manūk.
 - a. Pato rup hong boh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah boh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik boh panuaik baik ngok papan juk. (2.3)

Bloh hrak manay hong phun padut gauk.

3. Pato ha chadeh boh panuaik baik: ūk

(1) manūk
nūk
ūk

(2) ũk ũk ũk
nūk jūk tūk

(3) nūk
jūk chadeh ũk
tūk

(4) nūk jūk tūk
muk juk tuk
nek jek tek

4. Pato ha chadeh gaik: ũ.

(2) ũk ũk ũn
nūk brūk trŭn

(3)

nũk
brũk
trũn

 chadêh ũ

(4)

nũk	trũn
něk	trẽn

(5) sruh, wa, mapiah, nãm, ðeah, lamu, tabeak, hamea

5. Baik, takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Halim taku tai ngæk gæk?

(2) Dalãm ro manũk rang ngæk hagêk?

(3) Halim mòk hadôm bôh?

(4) Wa Ali rong hagêk?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) lãm sruh nãm bôh

(2) ngæk sruh pak lamu

(3) mapiah bray manũk

(4) taku tai tamu

(5) wa Ali rong

(6) mapiah ha bôh

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalãm dawang.

6. Srãm hräk.

a. Gru hräk bôh akhär bahau ũ ngöck

juk. (6.1)

ũ

Gru laik: "Bôh akhär ũ padär lãm bôh panuaik yau phũn, manũk, patũk, trũn, hông brũk. Hräk bôh akhär ũ dray çih bôh akhär u, bloh gah ngöck talay küh çih talay yau drong ge."

b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lãm saphou hräk. (6.4)

c. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh panuaik. (6.5)

phũn

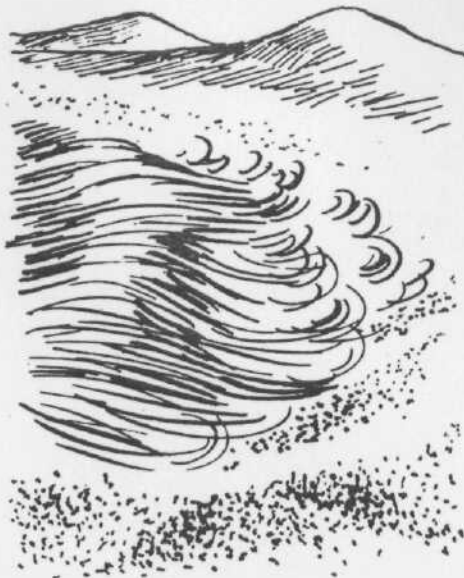
d. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Kra dik phũn kräk.

e. Sêh srãm hräk akhär baik bloh yau ni:

ă ě ũ u

g. Gru puaik hông sêh hräk yau ni: mapiah ha bôh, lamu sruh, wa Ali rong manũk

choah

Jěk play Ali mada labik hluk tamuh.
 Labik nơn hu choah patih. Hray hlay
 pađeak ô rang takur tai nao ma-ĩn ngök
 hluk tamuh.

Nưk neh manưng ma-ĩn ngäk sang
 sit mớng hluk choah, manưng gaik
 ma-ĩn ngäk tapai.

choah
 oah
 oa

oa oa oa
 oah oak doa
 choah hoak doah

1. Păn saphou pahũn ka sêh pađăr nhu
 doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik choah.
 - a. Pato rup hõng bôh panuaik baik.
 (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
 karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngök papan
 juk. (2.3)
 Bloh hrăk chuh hõng pah pađũt
 gauk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik:
oa.

(1) choah
 oah
 oa

(2) oa oa oa
 oah oak doa
 choah hoak doah

(3) choah
 hoak
 doah

chađeh
oa
 (4) choah hoak doah
 chah hak dah
 chuh huk đuh

(5) hluk, kađuh, manưng, gaik, nas,
 pađeak, thau

4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

- (1) Nũk neh manũng ma-in ngăk
hagêk?
- (2) Hray hlay pađeak ô rang taku
tai nao hlay?
- (3) Labik nõn hu choah sabô gêk?
- (4) Jêk play Ali mada hagêk?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

- (1) Nũk neh manũng
- (2) ma-in ngổk hluk
- (3) hu choah patih
- (4) hray hlay pađeak ô
- (5) labik hluk tamuہ
- (6) manũng gaik ma-in

d. Puaik takal tống biہ gauk. (5.4)

- e. Sêh puaik tống biہ bôh panuaik
dalăm dawang.

5. Srăm hrăk.

a. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:

- labik hluk tamuہ
hray hlay pađeak ô
nũk neh manũng

b. Gru puaik phũn manũng manũng hống
sêh hrăk phũn nõn.

c. Sêh hrăk takal panak rup êng.

la-u

Tui takai ea jěk hluk tamuh nơn mada
phũn la-u ha talay. Dok mala phũn la-u
nơn mada rang pablay bōh la-u mada.
Rang ma-ĩn ngők hluk choah, tǎi pađeak
lō mahu ea ba gauk nao blay ea la-u.

la-u
u

u	ăn	a
la-u	la-ăn	ta-a

47

1. Păn saphòu pahùn ka sêh pađăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bōh panuaik baik la-u.
 - a. Pato rup hōng bōh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bōh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bōh panuaik baik ngők papan
juk. (2.3)
Bloh hrăk ma-ĩn hōng lamo pađũt
gauk.
3. Pato ha chađeh bōh panuaik baik:
tanũt - .

(1) <table border="1" style="display: inline-table;"><tr><td>la-u</td></tr><tr><td>u</td></tr></table>	la-u	u	(2) <table border="1" style="display: inline-table;"><tr><td>u</td><td>ăn</td><td>a</td></tr><tr><td>la-u</td><td>la-ăn</td><td>ta-a</td></tr></table>	u	ăn	a	la-u	la-ăn	ta-a
la-u									
u									
u	ăn	a							
la-u	la-ăn	ta-a							
(3) <table border="1" style="display: inline-table;"><tr><td>la-u</td></tr><tr><td>la-ăn</td></tr><tr><td>ta-a</td></tr></table> chađeh -	la-u	la-ăn	ta-a	(4) <table border="1" style="display: inline-table;"><tr><td>la-ăn</td><td>ta-a</td></tr><tr><td>tapăn</td><td>tapa</td></tr></table>	la-ăn	ta-a	tapăn	tapa	
la-u									
la-ăn									
ta-a									
la-ăn	ta-a								
tapăn	tapa								
- (5) ngăn, talay, sanai, yau bār, blay,
pablay, pachah, hũ
4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)

- (1) Dok mala phũn la-u nỏn mada rang ngăk gêk?
- (2) Tăl guan mahu ea rang ngăk yau bảr?
- (3) Jêk hluk tamuh nỏn mada hegêk?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

- (1) la-u ha talay
- (2) jêk hluk tamuh
- (3) blay ea la-u
- (4) tăl pađeak lỏ
- (5) tui takai ea
- (6) mada rang pablay

d. Puaik takal tởng bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tởng bih bỏh panuaik dălăm dawang.

5. Srăm hrăk.

- a. Sêh srăm hrăk bỏh akhăr baik bloh yau ni:

Ss Rr Yy

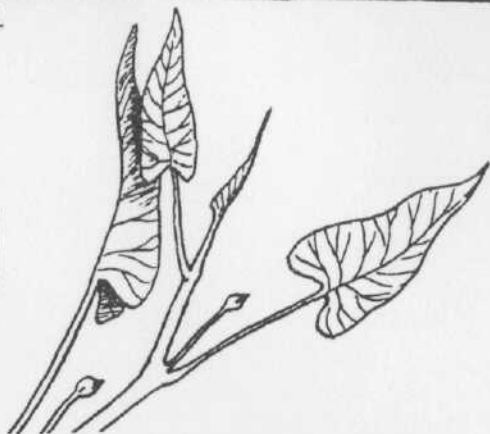
- b. Gru puaik hỏng sêh hrăk yau ni:

la-u, blay ea la-u, pablay bỏh la-u mada

- c. Gru puaik phũn manủng manủng hỏng sêh hrăk phũn nỏn.

- d. Sêh hrak takal panak rup êng.

djăm puan

Srah ha sa dok tah di sang Halim mada tamuh djăm puan. Halim nao jak Ali nao pěk djăm puan dalăm srah. Nao täl srah Ali hõng Halim trŭn lăm ea srah nao pěk djăm puan nơn. Nhu chěk dalăm bai sit ba mai sang.

Mek bõh hu djăm puan lô, gèt sảbai tai lô. Mek mớk mai bai hõng kan.

puan
uan
ua

ua ua ua
uan uan uak
puan yuan hluak

1. Păn saphòu pahùn ka sêh pađăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik djăm puan.
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk puh hõng choah pađăt gauk.
3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: ua.
 - (1)

puan
uan
ua
 - (2)

ua	ua	ua
uan	uan	uak
puan	yuan	hluak
 - (3)

puan	chađeh	hluak
yuan		hluak
hluak		hoak
 - (4)

hluak
hluak
hoak
- (5) jiang, manŭk, srah, sit, lakau, trŭn, dray, drung

4. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

Dok di pasa hu djăm lô.

djăm

Mủ pla djăm nòn.

Mek thau pla djăm ô.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Halim nao jak Ali nao hlay?

(2) Yau bảr jiang mek sabaì tai lô?

(3) Srah ha sa dok moh hlay?

(4) Nao tãl srah Halim hống Ali

ngắk gắk?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) tamu h djăm puan

(2) gắt sabaì tai

(3) đalăm bai sit

(4) trũn lăm ea srah

(5) djăm puan lô

(6) nao tãl srah

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik

đalăm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik

bloh yau ni:

đuaik iauk

b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:

srah, Halim, trũn lăm ea,

djăm puan

c. Gru puaik phũn manung manung hống

sêh hrăk phũn nòn.

langik

Katrau păr ngõk langik. Nhu păr nao bõh đơng ha sa mada katrau gawk nhu dok lăm đơng nơn. Katrau trũn nao ma-ĩn ea hõng gawk nhu.

Langik juk majěk jan. Katrau păr nao doah sruh. Sruh dok ngõk phũn la-u jěk đơng nơn. Dalau jan nhu păr nao hu pasah sěk nhu ô. Katrau uan tabuan lô.

langik
ngik
ik

ik ăk u ăn
ngik ngăk ngu ngăn

1. Păn saphòu pahũn ka sêh pađăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik langik.
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik karay gawk. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk bõh panuaik ngăk hõng labang pađũt gawk.

3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: ngõk.

(1) langik
ngik
ik

(2) ik ăk u ăn
ngik ngăk ngu ngăn

(3) ngik
ngăk ngăn
ngu ngõk
ngăn

(4) ngik ngăk ngăn
gik găk găn
pik păk păn

- (5) juk, katrau, tăng, ngõk, jan, doah, uan tabuan

4. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũt sua: (5.2)

(1) Katrau trũn nao ma-ĩn ea hõng hay?

(2) Sruh dok moh hlay?

(3) Hagêk pãr ngõk langik?

(4) Langik yau bãr?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) trũn nao ma-ĩn

(2) uan tabuan lô

(3) jêk tòng nõn

(4) sruh dok ngõk

(5) katrau pãr

(6) juk majêk jan

d. Puaik takal tõng bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tõng bih bõh panuaik dalãm dawang.

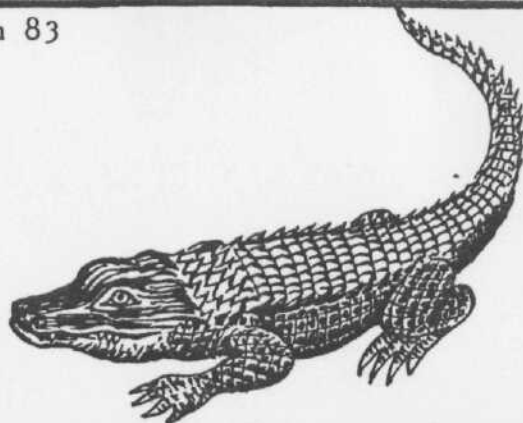
5. Srãm hräk.

a. Sêh srãm hräk bõh panuaik biak bloh yau ni:

tau ruai

b. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:
katrau pãr ngõk langik
juk majêk jan
uan tabuan

baya

Yuan rang thau chăp baya nas lô.
 Hray ha sa Yuan doa rang nao chăp baya
 dok lăm karong. Yuan bôh baya mai nhu
 klauk hanrak bloh baya nơn matai nao.
 Bôh baya matai doa rang nơn jak gauk
 trũn lăm ea nao kăk baya nơn ba mai
 sang.

Hla ku baya tah, le panak. Ralo baya
 bangi lô. Yuan thau bớng ralo baya lô.

baya
ya

ya ngi bah hau
baya bangi babah bahau

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik baya.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik.
(2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik
karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngök
papan juk. (2.3)
Bloh hrăk kayau hống dalăm padüt
gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik:
ba-
 - (1)

baya
ya

 (2)

ya ngi bah hau
baya bangi babah bahau
 - (3)

baya
bangi
babah
bahau

 chađeh ba- (4)

baya
raya
 - (5) Yuan, klauk, doa, dalau, hanrak,
bangi, matai, kak

4. Pato bôh panuaikhha bôh dalãm phũn.

a. Pato bôh panuaik bahau. (4.1)

sau chăp takuh mala gông.

chăp

Mủ chăp kabao.

Ali chăp lamo.

Ông nao chăp nuk chata.

b. Pađút bôh panuaik bahau hông bôh

panuaik baik bloh. (4.2)

Ali chăp kabao.

Ali iauk kabao.

Ali đik kabao.

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Yuan bôh baya mai nhu ngăk
yau băr?

(2) Hla ku baya yau băr?

(3) Yuan doa rang nao chăp baya
moh hlay?

(4) Yuan thau bống gêk?

c. Doah chăđeh phũn. (5:3)

(1) klauk hanrak

(2) nao chăp baya

(3) nao kăk baya

(4) ralo baya bangi

(5) baya nòn matai

(6) Yuan doa rang

d. Puaik takal tống bih gauk.

(5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalãm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik
bloh yau ni:

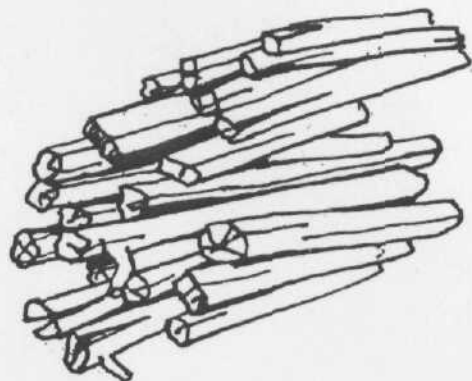
đjăm chăp

b. Gru puaik hông sêh hrăk yau ni:

Yuan nas lô

chăp baya dok lăm karong

c. Sêh hrăk takal panak rup êng.

djuh

Jěk sang Halim mada phũn kayau matai ha phũn. Halim laik hõng mư nhu: "Phũn kayau nơn matai yớ. Dray nao tãk ngăk djuh."

Ai Halim hõng mư mớk kagrěk mai kagrěk phũn kayau nơn. Mư tãk phũn kayau nơn jalớh, bloh Halim hõng ai nhu kagrěk, bloh blah sit sit ngăk jiang djuh.

djuh
uh

uh auk ăm
djuh djauk djăm

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik djuh.
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik.
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk chuh hõng jal padũt gauk.
3. Pato ha chađeh bõh panuaik baik: djăk.

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>djuh</td></tr><tr><td>uh</td></tr></table>	djuh	uh	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>uh</td><td>auk</td><td>ăm</td></tr><tr><td>djuh</td><td>djauk</td><td>djăm</td></tr></table>	uh	auk	ăm	djuh	djauk	djăm				
djuh													
uh													
uh	auk	ăm											
djuh	djauk	djăm											
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>djuh</td></tr><tr><td>djauk</td></tr><tr><td>djăm</td></tr></table> ngăn	djuh	djauk	djăm	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>djuh</td><td>djauk</td><td>djăm</td></tr><tr><td>duh</td><td>đauk</td><td>dăm</td></tr><tr><td>kuh</td><td>kauk</td><td>kăk</td></tr></table> <u>djăk</u>	djuh	djauk	djăm	duh	đauk	dăm	kuh	kauk	kăk
djuh													
djauk													
djăm													
djuh	djauk	djăm											
duh	đauk	dăm											
kuh	kauk	kăk											
- (5) păr, beah, jeang, kagrěk, blah, jalỏh, trũn, bauk
4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Ai Halim hõng mư mớk hagrěk mai?

(2) Blah kayau sit sit ngāk
jiang gēk?

(3) Hay tāk phūn kayau nòn
jalòh?

(4) Jēk sang Halim mada hagēk?

c. Doah chađeh phūn. (5.3)

(1) blah sit sit

(2) mòk kagrēk mai

(3) tāk ngāk djuh

(4) kagrēk phūn kayau

(5) matai ha phūn

(6) phūn kayau nòn jalòh

d. Puaik takal tōng bih gauk. (5.4)

e. Sēh puaik tōng bih bōh panuaik
dalām dawang.

5. Srām hrāk.

a. Sēh srām hrāk bōh panuaik baik
bloh yau ni:

Gēt seam

b. Gru puaik hōng sēh hrāk yau ni:

blah sit sit

ngāk jiang djuh

phūn kayau matai

c. Sēh tapa phūn rùng di sa lām.

phūn srām 84. ni chēk lām

saphòu hrāk.

d. Sēh hrāk takal panak rup êng.

Rang đũaik pachah gauk hadôm rang?

Yau bảr Halim mớk lamư bôh, mapiah
ha bôh lăm sruh manũk?

Nưk neh manưng ngắk gêk mớng
hluk choah?

Tải padeak lô mahu ea rang blay gêk?

Djăm puan tamuh moh hlay?

Yau bảr Katrina uan tabuan lô?

Hay thau chắp baya nas lô?

Ai Halim kagrêk phũn kayau matai
ngắk jiang gêk?

đik đay
Đik Đay

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu
doah banah djauk.

2. Pato akhăr bangur Đắk.

(2) đik đay (3) Đik
Đik Đay Đay ngăn
Đắk

(4) Đik Đay
Đik Đay

3. Baik takal.

a. Sêh iauk phũn sua rup êng. (5.1)

b. Padăr sêh puaik ha rang ha phũn,
bloh chalôi mông phũn srăm baik
bloh.

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

- (1) mônghluk choah
- (2) Katrina uan tabuan
- (3) kagrêk phũn kayau
- (4) thau chắp baya
- (5) hadôm rang
- (6) tải padeak lô

d. Puaik phũn sua tống bih gauk.

4. Padăr sêh puaik bih bôh panuaik
dalăm dawang lăm phũn srăm 73, 77, 78
hatăng gaik.

5. Srăm hrăk.

- a. Gru hrăk bôh akhăr bangur bahau
Đ ngôk papan juk. (6.1)

Đ

Gru laik: "Bôh akhăr bangur
Đăk padăr lăm bôh panuaik yau
Đik, Đay, Đih, Đom, hông Đô.
Hrăk bôh akhăr bangur Đăk dray
chih bôh akhăr Đăk, bloh păk
talay kùh chih talay panak găn
talay dông."

- b. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau
lăm saphôu hrăk. (6.4)
c. Sêh hrăk bôh akhăr au lăm
bôh panuaik. (6.5)

Đik

- d. Sêh hrăk ha phũn. (6.6)

Đik nao pěk mai

- e. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik
bloh yau ní:

Đđ Đđ

- g. Gru puăik hông sêh hrăk yau ní:
đuăik pachah gauk
mòk bôh manũk
katrau păr
h. Sêh hrăk takal panak panak rup
êng.

manhum ea

Mai mớng tǎk djuh wớk, mự, ai
hõng Halim mahu manhum ea. Ai
Halim laik: "Mự, nựk đĩk nao pěk bõh
la-u mớk mai manhum ea na?"

Mự laik: "Đĩk nao pěk mai. Mự
khĩn manhum ea la-u lawik yớ."

Ai pěk bloh Halim ba bõh la-u ka mự
toh manhum ea. Day sit Halim hea khĩn
manhum ea la-u ray.

manhum
nhum
um

um ẻk im a
manhum nhẻk nhim nha

1. Păn saphou pahún ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik manhum ea.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk bôh panuaik manay ea hông nhu padăt gauk.

3. Pato ha chadêh bôh panuaik baik: nhók.

(1)

manhum
nhum
um

(3)

nhum
nhêk
nhim
nha

 ngăn nhók

(2)

um	êk	im	a
nhum	nhêk	nhim	nha

(4)

manhum	nhêk
mangum	ngăk

- (5) hamea, hea, djăm, djuh, chăp, riang, langik, hea, na

4. Baik takal.

- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

- b. Phũn sua. (5.2)

(1) Day sit Halim hea khĩn hagêk?

(2) Nùk đik nao pěk gêk?

(3) Mai mông ngăk gêk wók?

(4) Hay mahu manhum eà?

- c. Doah chadêh phũn. (5.3)

(1) la-u lawik yó

(2) mahu manhum ea

(3) manhum ea na?

(4) pěk bôh la-u

(5) hea khĩn manhum

(6) tăk djuh wók

- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

- e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalăm dawang.

5. Srăm hrăk.

- a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik bloh yau ni:

jiang ea

b. Gru puaik hõng sêh hrăk yau ni:

manhum ea

day sit hea

lawik yô

c. Gru puaik phũn manũng manũng hõng

sêh hrăk phũn nòn.

d. Sêh hrăk takal panak rúp êng.

khăn

Ai kamay Halim dok dra. Blan haday
nhu lakhah. Mek mư hu tom hōng nưk
dăm bloh yớ khea lakhah ni.

Jěk hray lakhah rãng nao pasa blay
khăn ao bahau bahau mapiah chuk hray
lakhah.

Rang ngăk sang lakhah seam lô, sik
kabao ngăk ea bai. Hray lakhah nưk
dra chuk khăn ao seam. Rang jěk sang
ba gauk đơng lakhah.

khăn
ăn

ăn ea an ah
khăn khea khan lakhah

PHŨN SRĂM 87

1. Păn saphòu pahùn ka sêh pađăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik khăn.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngỗk papanjuk. (2.3).
Bloh hrăk khĩn hống kan pađũt gauk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: khăk.

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>khăn</td></tr><tr><td>ăn</td></tr></table>	khăn	ăn	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>ăn</td><td>ea</td><td>an</td><td>ah</td></tr><tr><td>khăn</td><td>khea</td><td>khan</td><td>lakhah</td></tr></table>	ăn	ea	an	ah	khăn	khea	khan	lakhah
khăn											
ăn											
ăn	ea	an	ah								
khăn	khea	khan	lakhah								
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>khăn</td></tr><tr><td>khea</td></tr><tr><td>khan</td></tr><tr><td>lakhah</td></tr></table>	khăn	khea	khan	lakhah	(4) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>khăn</td><td>khea</td><td>lakhah</td></tr><tr><td>măn</td><td>mea</td><td>lamah</td></tr></table>	khăn	khea	lakhah	măn	mea	lamah
khăn											
khea											
khan											
lakhah											
khăn	khea	lakhah									
măn	mea	lamah									

- (5) dra, dăm, khea, lakhah, bahau, kagrêk, klũc, tom

4. Baik takal.

- a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
- b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Jêk hray lakhah rang nao hlay?
 - (2) Rang sik kabao ngăk hagêk?
 - (3) Hray lakhah nũk dra chuk khăn ao yau băr?
 - (4) Hay dok dra?

- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) nhu lakhah
 - (2) mapiah chuk
 - (3) khăn ao bahau
 - (4) khea lakhah ni
 - (5) dok dra
 - (6) nũk dăm bloh

- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
- e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalăm dawang.

5. Srăm hrăk.

- a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik bloh yau ni:

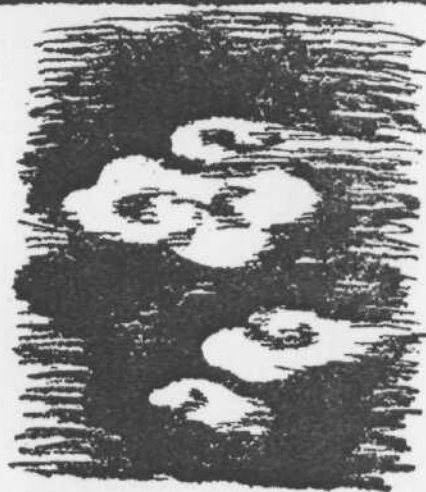
khăn khea

- b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:
dok dra
nhu lakhah

tom nuk dra

bahau

- c. Gru puaik phũn manung manung hong
- seh hrak phũn non.
- d. Seh hrak takal panak panak rup
eng.

eh ngĩn

Dalau mớng jan eh ngĩn juk patom gauk. Bloh nhự lək ngĩn khǎng mai. Eh ngĩn juk nơn lək jan tui tok. Nưk neh đũaik tamư sang. Haday mớng nơn eh ngĩn nơn patih wớk jan khong. Nưk neh tabeak ma-ĩn gaik.

ngĩn
ĩn

ĩn	ĩn	ĩn
ngĩn	ma-ĩn	khĩn

ngăn	sǎng	chǎm
ngĩn	sĩng	chĩm

eh	ea
Eh	Ea

57

1. Păn saphou pahun ka sêh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik eh ngĩn.
 - a. Pato rup hǎng bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngǎk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk ngăn hǎng khĩn padūt gauk.
3. Pato ha chadêh bôh panuaik baik: i.
 - (1)

ngĩn
ĩn
 - (2)

ĩn	ĩn	ĩn
ngĩn	ma-ĩn	khĩn
 - (3)

ngĩn
ma-ĩn
sĩng
chĩm
 - (2a)

ngăn	sǎng	chǎm
ngĩn	sĩng	chĩm
 - (5) kũh, patom, ðeah, manung, lək, tok, khong, khǎng
4. Pato akhār bangur E.
 - (2)

eh	ea
Eh	Ea
 - (3)

Eh
Ea

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Nhu lëk hagêk?

(2) Nùk neh đuaik nao hlay?

(3) Jan khong eh ngin nòn sađo gêk?

(4) Dalau mông jan eh ngin yau bär?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) lëk jan tui tok

(2) juk patom gauk

(3) wók jan khong

(4) haday mông nòn

(5) tabeak ma-in gaik

(6) lëk ngin khăng

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
dalăm dawang.

6. Srăm hräk.

a. Gru hräk bôh akhär bahau i ngöc
papan juk. (6.1)

i

Gru laik: "Bôh akhär i pađär lăm
bôh panuaik yau khin, ma-in, sing,
chĩm hõng ngin. Hräk bôh akhär

i dray chih bôh akhär i, bloh
mala tanüt hõng ngöc talay kuh
chih talay yau đrong ge."

b. Sêh srăm hräk bôh akhär bahau
lăm saphou hräk. (6.4)

c. Sêh hräk bôh akhär bahau lăm bôh
panuaik. (6.5)

khin

d. Sêh hräk ha phũn. (6.6)

Mah khin bõng patay.

e. Sêh srăm hräk bôh akhär baik
bloh yau ni:

i a e u

f. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:
ngin, ma-in, tabeak, patom,
khăng

tangơi

Halim hu puh tangơi ha sa dok jěk
 puh patay. Tăl blan tangơi hu đơ Halim
 hống ai nhu nao joh tangơi mớk mai
 sang. Mek Halim mớk tangơi nớn mai
 ngăk bu tangơi. Tăl guan đớng day ai
 Halim mai tom gauk. Halim sảbai tai lô
 kayoa tangơi nhu hu đơ lô.

tangơi

ngơi

ơ

ơ

ơ	u	u	ua	ua	a
ơ	ui	ui	uai	uai	ai
ngơi	ngui	lui	lui	ruai	rai

PHŨN SRĂM 89

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik tangôi.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papanjuk. (2.3)

Bloh hrăk langik hông ruai padăt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: -i.

(1) tangôi
ngôi
ôi
ô

(3) ngôi
ngui
lui
luai
ruai
rai

chađeh -i

(2) ô u u ua ua a
ôi ui ui uai uai ai
ngôi ngui lui luai ruai rai

(4) ngôi lui ruai rai
ngôk luk ruak rak

(5) đo, joh, guan, kayoa, tapai, glai, trăn, talay

4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Halim hông ai nhu nao ngăk gêk?
 - (2) Yau băr Halim sađai tai lô?
 - (3) Mek Halim môk tangôi nòn mai ngăk gêk?
 - (4) Halim hu puh tangôi ha sa đok moh hlay?
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) joh tangôi môk
 - (2) kayoa tangôi
 - (3) tăl guan bông
 - (4) mai tom gauk
 - (5) tangôi hu đo
 - (6) ngăk bu tangôi
 - d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 - e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalăm dawang.

5. Srăm hrăk.

- a. Gru hrăk bôh akhăr bangur bahau E ngôk papanjuk. (6.1)

E

Gru laik: "Bôh akhãr bangur E
padãr lãm bôh panuaik yau Eh, Ea
hông Eak. Hrãk bôh akhãr E dray
chiñ talay dông tah mông talay
ngõk mai talay la. Mông jung
talay dông gah nõk hông gah la
patui nao gah hanuuk hasit. Mông
pãk kũh talay dông patui nao gah,
hanuuk panak jeang talay tõng doa
gah nõk hông gah la."

b. Sêh srãm hrãk bôh akhãr bahau lãm
saphòu hrãk. (6.4)

c. Sêh hrãk bôh akhãr bahau lãm bôh
panuaik. (6.5) Eh

d. Sêh hrãk ha phũn. (6.6)

Eh ngĩn juk.

e. Gru puaik hông sêh hrãk yau ni:

eh ngĩn nõn patih wòk

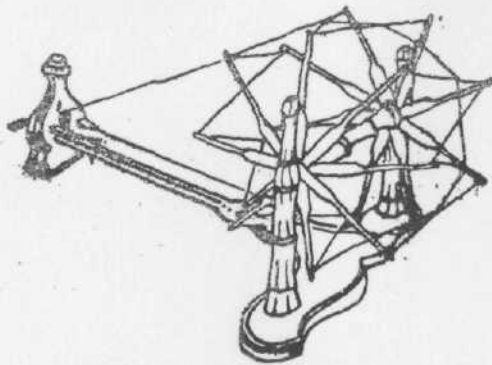
jan khong

đo tangòi

đay sit ruai

g. Sêh tapa bôh panuaik bih lãm
daweng gah la banah lãm phũn
srãm 89 ni chẽk lãm saphòu hrãk.

chhea

Hray ni may Ali nao pěk bõh kapah tasāk di puh mớk mai lok, tong bloh mớk chhea mai raway mahlay kapah nớn ngāk mrai. May mớk mrai nớn nao manhim ngāk khãn ao bray ka day ai Ali ngui chuk.

chhea
ea

ea ak ung ai
chhea chhak chhung chhai

ak ak ung au ak
chhak khak thung thau phak

1. Pãn saphõu pahũn ka sêh padār nhu doah banah djauk.
2. Pato bõh panuaik baik chhea.
 - a. Pato rup hõng bõh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bõh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bõh panuaik baik ngõk papanjuk. (2.3)
Bloh hrāk chěk hõng khea padũt gauk.
3. Pato ha chadẽh bõh panuaik baik: chhāk.

(1) chhea
ea

(3) chhea
chhak
chhung
chhai

ngãn chhāk

(2) ea ak ung ai
chhea chhak chhung chhai

(4) chhak chhung chhai
khak khong khea

4. Pato ha chađeh bôh panuaik: -h-

(2) ak ak ung au ak
chhak khak thung thau phak

(4) chhak thau thung phak (3) chhak
chak tau tung pak khak

(5) lok, raway, khăn, mahlay,
khăng, ngui, manhim,
mrai, tasăk thung
thau
phak

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) May mòk chhea mai ngăk gêk?

(2) May manhim ngăk gêk?

(3) Pêk kapah tasăk di puh may
mòk mai ngăk gêk manung?

(4) Hray ni may Ali nao hlay?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) kapah tasăk

(2) raway mahlay kapah

(3) manhim ngăk khăn

(4) Ali ngui chuk

(5) mòk mai lok

(6) ngăk mrai

d. Puaik takal tống bîh gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bîh bôh panuaik
dalăm dawang.

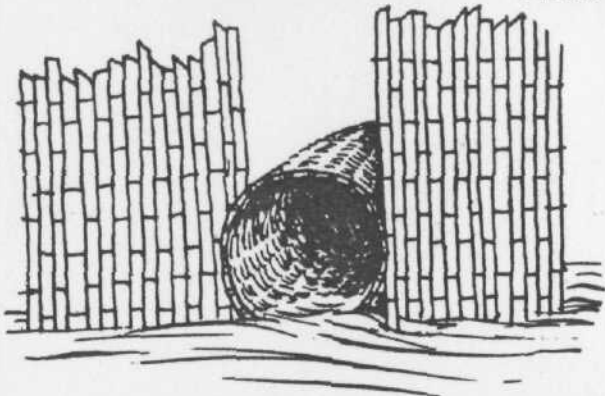
6. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik
bloh yau ni:

chhea luai

b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:
tangôi hu đơ
raway mahlay kapah
ngăk mrai

c. Sêh tapa takal lăm phũn srăm 90
ni chêk lăm saphòu hrăk.

gajai

Rang tāk krúm roh bray nhu djôh, mớk nao ngāk jiang gajai. Rang mớk gajai nơn nao chěk jěk dro. Kan mai mớng ngök ea đũaik mai tamư lăm dro nơn. Tamư bloh babah dro bray kan nơn tabeak wớk hu ô. Haday mai rang mớk chaneh mớk kan lô lô mớng dro.

gajai
jai

jai	bak	nauk	nong
gajai	gabak	ganauk	ganong

lasa	lamưn
yawa	yamưn

1. Păn saphôu pahũn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik gajai.
 - a. Pato rup hống bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngök papanjuk. (2.3)
Bloh hrăk tapai hống glai padữt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: ga-
 - (1)

gajai
jai
 - (2)

jai	bak	nauk	nong
gajai	gabak	ganauk	ganong
 - (3)

gajai
gabak
ganauk
ganong

 chađeh ga-
 - (4)

gabak	ganauk
dagak	danauk
 - (5) krúm, roh, babah, djôh, dro, chaneh, langik, manhum

4. Pato cháeh ha sa tra gaik: ya-

(2) lasa lámùn
yawa yamùn

(3) yawa
yamùn

5. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Haday mai rang ngăk hagêk?

(2) Rang mók krùm nao ngăk jiang
hagêk?

(3) Kan mai móng ngők nhu nao
hlay?

c. Doah cháeh phũn. (5.3)

(1) chêk jêk dro

(2) bray nhu djôh

(3) mók chaneh mók

(4) tabeak wók, hu ô

(5) tăk drùm roh

(6) babah dro bray

d. Puaik takal tống bîh gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bîh bôh panuaik
dalăm dawang.

6. Srăm hrăk.

a. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:

tăk krùm roh

bray nhu djôh

babah dro

mók gajai

b. Sêh tapa takal lăm phũn srăm
91 ni chêk lăm saphôu hrăk.

ngők nao gok talay la. Chih wống
nao gaik heah tom gôl talay nòn
wók. Móng ngők talay ngők chih
muak. Mapiah ploh hasit hrăk
akhăr nók hống akhăr găk gaik."

b. Sêh hrăk bôh panuaik Ông lăm saphôu
hrăk. (6.4)

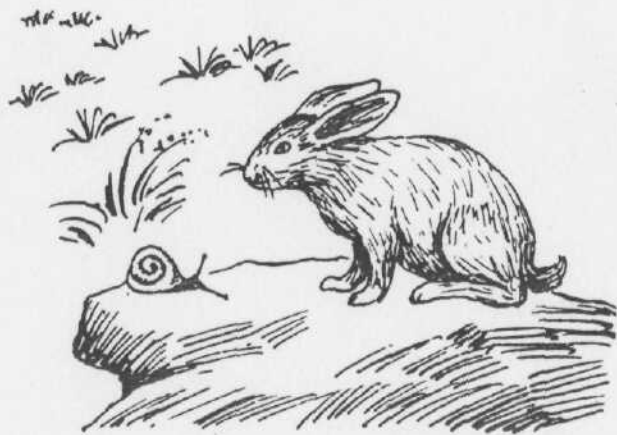
c. Sêh hrăk ha phũn. (6.6)

Ông trah jal pak mong.

d. Sêh hrăk takal panak panak rup êng

Hray ha sa nơn tapai mai manhum ea di srah. Tapai bōh bōh bao sit ralan tui- ngōk hluk, nhu iau laik: "Ai bao lơi. Ai gabak mớng gêk, yah hu takai ô nơn? Kau hu takai, kau khĩn gabak, đũaik, chhết, hu tui tai."

Bōh bao laik wớk: "Di ka iauk takik di mata juai, bōh kau hu takai ô, laik

kau gabak ro ô. Kau khĩn gabak ro ko hu."

Tapai laik: "Yau nơn dray pachah gauk đũaik iauk?" Bōh bau tui: "Dray chěk di tui jih hang ni tãi nao moh nơn."

Tapai laik: "Yah laik kau đũaik lah di hứ, kau luai manhum ea srah."

Bōh bao laik: "Kau đũaik chanứ hứ, kau dok lăm ea."

chhết
ết

ết ết
chhết gết

chěk sik rok ngāk
chhết sit rot ngăt

PHŨN SRĂM 92

1. Păñ saphôu pahùn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.

2. a. Pato chađeh bôh panuaik: ět

(1)

chhět
ět

 (2)

ět	ět
chhět	gět

(3)

chhět
gět

 chađeh -ět

b. Pato chađeh bôh panuaik: -t

(2)

chěk	sik	rok	ngăk
chhět	sit	rot	ngăt

(3)

chhět
sit
rot
ngăt

 chađeh -t

(5) ralan, lói, gabak, yah, juai, jih, luai, chanuh

3. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Tapai bôh bôh bao ralan moh hlay?

(2) Tapai khĩn ngăk gěk hu tui tai?

(3) Tapai mai manhum ea moh hlay?

(4) Nhu chěk di tui moh hlay?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) sit ralan tui

(2) gabak mông gěk

(3) gabak, đuaik, chhět

(4) đuaik chanuh hu

(5) tui jih hang

(6) ea di srah

(7) yah hu takai ô

(8) luai manhum ea

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalăm dawang.

4. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik

bloh yau ni:

hasit	sit
-------	-----

b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:

manhum ea di srah

ralan tui ngők hluk

c. Gru puaik phũn manung manung hống

sêh hrăk phũn nôn.

d. Sêh hrăk takal panak rup êng.

Bôh bao thau ka nhu đũaik hu ro ô,
nhu iau gauk patom, khan laik: "Hray
ni dray đũaik pachah hõng tapai. Dray
rai gauk dok tui jih srah ni nao. Bloh
habian hlay tapai nhu iau laik: "'Hu ai
bao lới?', hay kung dok gah nauk bray
uk laik: 'Hu'; yau nơn nao."

Haday hasit tapai laik: "Dray tãl
guan pachah gauk yơ." Bao laik: "Yau
nơn, nao."

Tapai đũaik hu tah hasit, bloh iau
bao, bao uk gah nauk. Tapai đũaik

pagui nao gaik. Dok nao tapai iau gaik,
bao kung dok gah nauk uk yau nơn
gaik.

đũaik
ũaik
ũa

ũa ũa u u a a
ũaik ũaik uik uik aik aik
đũaik hũaik huik buik baik laik

PHŨN SRĂM 93

1. Păn saphòu pahùn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.

2. Pato ha chadeh bôh panuaik: -ik.

(1) đuaik
uaik
ua

(2) ua ua u u a a
uaik uaik uik uik aik aik
đuaik huaik huik buik baik laik

(3) đuaik
huaik
huik
buik
baik
laik

(4) huaik huik baik
luai lui bai
hluak hluak bak

chadeh
-ik

(5) hasit, khan, ma-in, uk, pagui, padeak, rai, habian

3. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (2.2)

(1) Tapai đuaik hu tah hasit ngăk yau băr?

(2) Hay đuaik pagui nao gaik?

(3) Haday hasit tapai laik yau băr?

(4) Hay uk yau nòn gaik?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) bloh habian hlay

(2) pagui nao gaik

(3) gah nauk bray uk

(4) hu tah hasit

(5) khan laik

(6) dray rai gauk

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalađ dawang.

4. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik bloh yau ni:

~~huaik huik~~

b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni: tui jih hang

gabak, đuaik, chhêt

đuaik pagui nao

c. Gru puaik phũn manung manung hống sêh hrăk phũn nòn.

d. Sêh hrăk takal panak panak rup êng.

Tapai đũaik pãđơ, iau pãđơ, hamít
bao uk gah nauk nơn gaik. Yau nơn
tapai sanóng laik: "Kau đũaik gleh lô,
bõh chanưh nhu ô soh."

Tapai gleh, lagah le, đũaik nao gaik
truh ô. Tapai lakau lah mớng bõh bao.
Mớng hray nơn mai tapai malau di bõh
bao, nhu luai manhum ea srah. Nhu
manhum ea kakua soh.

Yau nơn yớ jiang rang taha laik:
"Nas dray bray hũaik ka nas rang."

ge	gět
Ge	Gět

1. Păn saphòu pahùn ka sêh pãđơ nhu
doah banah djauk.

2. Pato akhãr bangur Găk.

(2)	ge	gět
	Ge	Gět

(3)	Ge
	Gět

(5) hamít, sanóng, gleh, lagah, kakua,
hũaik, soh, truh

3. Băik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Yau nơn tapai sanóng laik
yau bãr?

(2) Tapai yau bãr đũaik nao gaik
truh ô?

(3) Tapai hamít bao uk moh hlay?

(4) Mớng hray nơn mai tapai yau
bãr?

c. Doah chãđeh phũn. (5.3)

(1) hũaik ka nas rang

(2) tapai sanóng laik

(3) gaik truh ô

(4) manhum ea kakua

(5) gleh, lagah le

(6) hamit bao uk

d. Puaik takal tống bih gaik. (5.4)

4. Bray sêh puaik bih bôh panuaik dälăm dawang lăm phũn srăm 90, 91 ha tãng gaik.

5. Srăm hrăk.

a. Gru hrăk bôh akhăr bangur bahau G ngôk papan juk. (6.1)

G

Gru laik: "Bôh akhăr bangur Găk pađăr lăm bôh panuaik yau Ge, Gêt, Gabak, Gajai, hông Glai. Hrăk bôh akhăr Găk dray chih talay kawông prung mông talay ngôk mai talay la yau bôh akhăr bangur Chăk, madô laik đik gôl gah la hasit gaik. Patui mala talay kũh hasit chih talay panak găm gôl gah la nòn."

b. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm sa saphòu hrăk. (6.4)

c. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm bôh panuaik. (6.5)

Gêt

d. Sêh hrăk ha phũn. (6.6)

Gêt nao manhum ea.

e. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik blôh yau ni:

Gg Gg

g. Gru puaik hông sêh hrăk yau ni: đuaik pađô, iau pađô hamit bao uk nao gaik truh ô

h. Sêh tapa phũn rúng di klau lăm phũn srăm 94 ni chêk lăm saphòu hrăk.

dõm

Hray ha sa dõm lěk nao dalăm ea.
Lamưn ha dray bõh yau nơn mớk than
kayau nao chěk lăm ea bray dõm ruai
đik mai ngۆk thu.

Tăi haday mai mada rang gabak chuh
lamưn ha rang. Dõm bõh rang chuh
nơn, nhu nao dõng lamưn. Tăi guan

rang nơn khea chuh, dõm ba gauk mai
kěk le rang chuh. Lamưn bõh yau nơn
đuaik thīt nao.

Rang taha laik: "Dray djauk dõng
gauk nao mai."

dõm
õm

õm õm õm õm
dõm dõm mõm drõm

dăm dăng tăng ngăk
dõm dõng tõng ngۆk

1. Păn .saphòu pahùn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik dôm.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik. (2.1)
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk đang hông hông padăt gauk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: ô.

(1) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>dôm</td></tr><tr><td>ôm</td></tr></table>	dôm	ôm	(2) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>ôm</td><td>ôm</td><td>ôm</td><td>ôm</td></tr><tr><td>dôm</td><td>đôm</td><td>môm</td><td>drôm</td></tr></table>	ôm	ôm	ôm	ôm	dôm	đôm	môm	drôm	
dôm												
ôm												
ôm	ôm	ôm	ôm									
dôm	đôm	môm	drôm									
(3) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>dôm</td></tr><tr><td>tông</td></tr><tr><td>ngôk</td></tr></table>	dôm	tông	ngôk	(2a) <table border="1" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"><tr><td>dăm</td><td>dăng</td><td>tăng</td><td>ngăk</td></tr><tr><td>dôm</td><td>dông</td><td>tông</td><td>ngôk</td></tr></table>	dăm	dăng	tăng	ngăk	dôm	dông	tông	ngôk
dôm												
tông												
ngôk												
dăm	dăng	tăng	ngăk									
dôm	dông	tông	ngôk									

(5) than, lamùn, thu, kěk, thit, djauk, djăm

4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)

- (1) Lamùn mók than kayau nao chěk lăm ea bray dôm ngăk gěk?
- (2) Dôm bôh rang chuh nhu ngăk gěk?
- (3) Rang taha laik yau băr?
- (4) Hray ha sa dôm yau băr?
- c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) lamùn ha dray
 - (2) khea chuh
 - (3) nao đông lamùn
 - (4) mai kěk le
 - (5) mai ngôk thu
 - (6) dôm lěk nao
 - (7) mók than kayau
 - (8) djauk đông gauk
- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
- e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalăm dawang.

5. Srăm hrăk.

- a. Gru hrăk bôh akhăr bahau ô ngôk papan juk. (6.1)

Gru laik: "Bôh akhăr lăm bôh panuaik yau dôm, dông, tông, ngôk, hông hông. Hrăk bôh akhăr ô dray chih bôh akhăr o, bloh gah ngôk talay kuh chih talay yau đrong ge."

b. Sêh srăm hrăk bôh akhăr bahau lăm
saphòu hrăk. (6.4)

c. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm bôh
panuaik. (6.5) đom

d. Sêh hrăk bôh akhăr bahau lăm phũn.
(6.6)

Lamun đong đom.

e. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik bloh
yau ni: ođoăiũế

g. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:
đom lěk nao dalăm ea
mòk than kayau

takê

Mớng dalau rang nao chuh lamưn dok di glai prung prung. Rang mớk takê đĩk ngۆk phũn kayau prung, bloh rang yũk takê bray lamưn mai.

Lamưn nۆn hamĩt rang yũk takê nhu tadjoh ea mata hea gabak mai doah rang yũk takê. Rang chuh lamưn mớng ngۆk phũn kayau nۆn nao.

takê
kê
ê

â	ê	ê	ê
kê	êk	êng	êh
takê	gêk	pêng	sêh

69

- Păn saphỏu pahủn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
- Pato bۆh panuaik baik takê.
 - Pato rup hۆng bۆh panuaik baik. (2.1)
 - Doah bۆh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - Puaik bۆh panuaik baik ngۆk papan juk. (2.3)
Bloh hrăk gêk hۆng krêk padũt gauk.
- Pato ha chađeh bۆh panuaik baik: ê.
takê
kê
ê
ê	ê	ê	ê
kê	êk	êng	êh
takê	gêk	pêng	sêh
takê
gêk
pêng
sêh
kê	gêk	sêh
ke	mek	seh
kô	gۆk	bۆh

ngăn ê
- yũk, tadjoh, mata, prung, chhea, chhết, tangỏi
- Baik takal.
 - Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

- (1) Rang chuh lamun mông hlay nao?
- (2) Rang mók gêk đik ngők phũn kayau prung?
- (3) Mông dalau rang chuh lamun dok moh hlay?
- (4) Lamun nòn hamit rang yũk takê nhu yau bär?

c. Doah chadêh phũn. (5.3)

- (1) rang yũk takê
- (2) hamit rang yũk
- (3) mai doah rang
- (4) tadjoh ea mata
- (5) mók takê đik
- (6) glai prung prung

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalãm dawang.

5. Srãm hräk.

a. Gru hräk bôh akhär bahau e ngők papan juk. (6.1)

e

Gru laik: "Bôh akhär e padär lãm bôh panuaik yau gêk, takê, pêng, pagê, hống dêh. Hräk bôh akhär e dray chih bôh akhär e, bloh gah

ngők talay kũh chih muak."

b. Sêh srãm hräk bôh akhär bahau lãm saphou hräk. (6.4)

c. Sêh hräk bôh akhär bahau lãm bôh panuaik. (6.5)

d. Sêh hräk ha phũn. fakê

Lamun doah rang

yũk takê.

e. Sêh srãm hräk bôh akhär baik bloh yau ni:

e ê ê ô

g. Gru puaik hống sêh hräk yau ni: chuh lamun dok di glai prung prung. nhu tadjoh ea mata hea.

h. Sêh hräk takal panak panak rup êng.

chĩm nghiưk

Miưk Ali ngãn Măt takư tai doah
chăp chĩm brĩm lăm glai. Hray ha sa
Măt nao chuh tapai. Tăi mai sang wưk
gết mai soh.

Ali sua: "Miưk chuh hu hagêk
manưng?"

Măt chalớ laik: "Kau doah tapai
lawik, đôh tapai ô soh. Kau đôh ta chĩm

ngiưk pãr lô lô, khĩn chuh ô."

Ali laik: "Djauk yớ, nghiưk sit đay,
đơng bangi ô."

ngiưk
iưk
i

i	i	i	u
iưk	iưk	iưk	uưk
ngiưk	miưk	khiưk	hanuưk

PHŨN SRĂM 97

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.

2. Pato bôh panuaik baik chĩm nghiuk.

a. Pato rup hõng bôh panuaik baik.

b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)

c. Puaik bôh panuaik baik ngõk papan juk. (2.3)

Hrăk iauk hõng ngĩn padüt gauk.

3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: -uk.

(1) nghiuk iuk i	(2) i i i u iuk iuk iuk uik nghiuk miuk khiuk hanuuk
------------------------	--

(3) nghiuk miuk khiuk hanuuk	chađeh <u>-uk</u>	(4) nghiuk hanuuk ngik hluq nguk nuk
---------------------------------------	----------------------	--

(5) Măt, chĩm brĩm, sua, chaloi, hagék, ma-in, la-u, chăp

4. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (2.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Măt taku tai ngăk gék?

(2) Măt doah tapai bôh ha ô?

(3) Gêt bôh hagék lô lô?

(4) Miuk Ali ngăn hagék?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) Măt chaloi wók

(2) nghiuk sit đay

(3) djauk yô

(4) Miuk chuh hu hagék

(5) nghiuk păr lô

(6) chăp chĩm brĩm

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik bih bôh panuaik dălăm dawang.

5. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik, bloh yau ni:

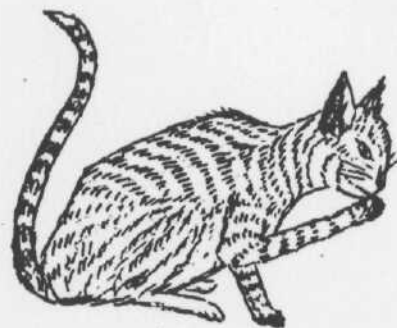
chĩm nghiuk

b. Gru puaik hõng sêh hrăk yau ni:
miuk ngăn Măt, chĩm brĩm,
chaloi wók

c. Sêh tapa phũn rùng di sa lăm phũn srăm 97 ni chěk lăm saphou hrăk.

d. Sêh hrăk takal panak rup êng.

mangiau

Mada mangiau ha dray ngāk kl̄ hōng takuh. Hray ha sa mangiau jak takuh nao doah đōng. Nao t̄al sang ha bōh kung pō rang hu dok ô, mangiau bray takuh đik nao iauk. Takuh bōh lasay hōng mada sau ha dray dok khiưk sang n̄n. Takuh loa đōng lasay bloh palēk

lasay manưng ka sau tōk bray nhu groh juai.

Chang lawik đay mangiau nao loa iauk: Bōh takuh dok đōng lasay, mangiau ganong pagui kēk takuh. Takuh đuaik nao, sau luai hu lasay đōng. Sau ganong bloh pagui kēk mangiau. Mōng hray n̄n mai takuh, sau hōng mangiau luai djauk gauk.

mangiau
ngiau
iau
ia

ia	ia	i	e	ơ
iau	iau	iu	eu	ơu
ngiau	chiau	langiu	preu	saphơu

PHŨN SRĂM 98

1. Păn saphôu pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato bôh panuaik baik mangiau.
 - a. Pato rup hông bôh panuaik baik.
 - b. Doah bôh panuaik baik di labik karay gaik. (2.2)
 - c. Puaik bôh panuaik baik ngôk papanjuk. (2.3)
Hrăk iau hông manũk padũt gauk.
3. Pato ha chađeh bôh panuaik baik: -u.

(1) mangiau
ngiau
iau
ia

(2) ia ia i e ô
iau iau iu eu ờu
ngiau chiau langiu preu saphôu

(3) ngiau
chiau
langiu
preu
saphôu

(4) ngiau langiu saphôu
liak langik kapôk
chađeh
-u

(5) klô, khiũk, loa, palêk, tók,
groh, ganong, pô

4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua. (5.2)
 - (1) Takuh bôh hagêk manũng?
 - (2) Bôh takuh dok bông lasay, mangiau ngăk gêk?
 - (3) Mangiau jak takuh nao hlay?
 - (4) Yau habăr jiang takuh palêk lasay manũng ka sau?
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) pô rang hu dok ô
 - (2) dok khiũk sang
 - (3) nhu groh juai
 - (4) palêk lasay manũng
 - (5) takuh loa bông
 - (6) tók bray nhu
 - (7) ngăk klô hông
 - (8) mangiau ganong pagui
 - d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
 - e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalam dawang.

5. Srăm hrăk.
 - a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik blôh yau ni: -----

mangiau

b. Gru puaik hǒng sêh hrăk rup êng
yau ni:

kló hǒng takuh

khiuk sang

loa ðông

groh juai

c. Sêh tapa bih bôh panuaik dălăm
dawang gah la banah lăm phũn
srăm ni chěk lăm saphòu hrăk.

Hray ha sa tapai nao klĕk bōh tamŭn rang dok di puh. Bōng tray bloh nhu đũaik ro, hũaik pō tamŭn mai bōh.

Tapai nơn nhu đũaik nao dok la ngōk gōl kayau ha sa jĕk bōng. Tāl ea hray pađeak katāk gōl kayau jrai gām tok. Tapai hũaik gām tok hōng gōl kayau.

tāl
āl

āl	āl
tāl	kāl

tāk	kāk	jak	gōk
tāl	kāl	jal	gōl

1. Păn saphòu pahùn ka sĕh pađār nhu doah banah djauk.

2. a. Pato ha chađeh bōh panuaik: -āl.

(1)

tāl
āl

 (2)

āl	āl
tāl	kāl

(3)

tāl
kāl

 chađeh -āl

b. Pato ha chađeh gaik: -l.

(2)

tāk	kāk	jak	gōk
tāl	kāl	jal	gōl

(3)

tāl
kāl
jal
gōl

 chađeh -l.

(5) klĕk, tamŭn, tray, dōm, kung, katāk, prung, chalói, jrai

3. Baik takal.

a. Sĕh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

- (1) Nhu đũaik ro hũaik ka hay?
- (2) Tapai dok la ngōk hagĕk?
- (3) Hray ha sa tapai nao hlay?
- (4) Tapai gām tok hōng gĕk?

c. Doah chadeh phũn. (5.3)

(1) bông tray bloh

(2) huaik pô tamũn

(3) ngöck gỏi kayau

(4) jrai gãm tok

(5) klẽk bõh tamũn

(6) katãk gỏi kayau

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bõh panuaik
đalãm dawang.

4. Srãm hrãk.

a. Sêh srãm hrãk bõh panuaik baik
bloh yau ni:

k ã g õ l

b. Gru puaik hõng sêh hrãk yau ni:

nhu đuaik nao dok la

bông tray

klẽk bõh tamũn

c. Sêh tapa phũn rùng di doa lãm
phũn srãm 99 ni chẽk lãm saphòu
hrãk.

d. Sêh hrãk takal panak rup êng.

Haday mai tapai ðõh nưk lamưn.

Nhu preu laik: "Yau bār hư mai manhum ea ni? Hư thau ô laik pô ea ni bray kau mai iauk." Nưk lamưn huaik ðuaik nao khan ka mek nhu. Mek nhu ganong tapai khăng ðay nao mống tapai: "Yau bār jiang hư bray ka nưk kau manhum ea ni ô?"

Tapai chalỏi nao wớk laik: "He. Ea ni rang bray kau mai iauk." Mek lamưn ganong lô chấp tapai bik klak.

Tapai nơn uan lô. Nhu klah mớng katāk uan tabuan, ðuaik tamư glai thĩt nao.

1. Păn saphòu pahùn ka sêh pađār nhu doah banah djauk.
2. Gru hrāk bõh panuaik ni ngõk papan juk pađār sêh puaik:
 - lawik, preu, mống, bik, trũn, kagrək, klah
3. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Nưk lamưn huaik ðuaik nao hlay?
 - (2) Tapai chalỏi nao wỏk laik yau bār?
 - (3) Mek lamưn ngāk yau bār hõng tapai?
 - (4) Haday mai tapai ðõh hagêk?
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) klah mống katāk
 - (2) yau bār jiang
 - (3) nưk lamưn huaik
 - (4) tamư glai thĩt nao
 - (5) nhu preu laik
 - (6) tapai bik klak
 - d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

4. Sêh puaik bih bôh panuaik dalãm
dawang lăm phũn srãm 93, 95, 99
ha bãng gaik.

5. Srãm hräk.

a. Sêh srãm hräk bôh panuaik baik
bloh yau ni:

bă pă

b. Gru puaik hõngsêh hräk yau ni:

Nhu preu laik: "Yau bär hũ
mai manhum ea ni."

c. Sêh tapa takal dõm hõng lamùn
lãm phũn srãm 95 chëk lãm
saphòu hräk.

d. Sêh hräk takal panak rup êng.

Mada ha sa hray ak ha dray doah ea manhum hu ô. Nhu pâr nao bôh bŭk ea ha bôh. Bŭk nơn hu ea bauk ô, hu ta ha matưh. Ak manhum hu ô. Nhu pâr nao doah sâr rađeh mai chĕk dalăm bŭk nơn ha đăng ha sâr ha đăng ha sâr đeah ea dalăm bŭk nơn tagôk mai tăl babah bŭk maka nhu manhum nao.

pâr
ăr

ăr ăr
pâr bâr

păk bāk sāk muk
pâr bâr sâr mur

1. Păn saphou pahun ka sêh pađar nhu doah banah djauk.

2. a. Pato chađeh bôh panuaik: -ăr.

(1) pâr
ăr

(2) ăr ăr
pâr bâr

(3) pâr
bâr

chađeh -ăr

b. Pato chađeh bôh panuaik gaik: -r.

(2) păk bāk sāk muk
pâr bâr sâr mur

(3) pâr
bâr
sâr
mur

chađeh
-r

(4) pâr sâr mur
păng săng tung
păl tăl tul

(5) ak, bŭk, rađeh, tagôk, mók, maka, sĕk, kùh

3. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua. (5.2)

(1) Bŭk nơn hu ea đó hlay?

(2) Ak manhum hu ô nhu pâr nao doah hagĕk?

(3) Nhu pãr nao bõh gêk?

(4) Ak bray ea ðalãm bũk nõn
tagõk mai tãl hlay?

c. Doah chaðeh phũn. (5.3)

(1) doah sãr raðeh

(2) ha bãng ha sãr

(3) tãl babah bũk

(4) ta ha matuh

(5) bõh bũk ea

(6) hu ea bauk õ

d. Puaik takal tõng bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tõng bih bõh panuaik
ðalãm dawang.

4. Srãm hrãk.

a. Sêh srãm hrãk bõh panuaik baik
bloh yau ni:

sãr raðeh

b. Gru puaik hõng sêh hrãk rup êng
yau ni:

Ak ha dray mada kãl.

ha bãng ha sãr

tagõk mai

c. Gru puaik phũn manung manung hõng
sêh hrãk phũn nõn.

d. Sêh tapa takal lãm phũn srãm 101
ni chëk lãm saphou hrãk.

Muk taha ha rang gabak mai mớng puh. Gết đoa la-i patay mai tãl kư'h jalan bôh tapai ha dray dok ngôk jalan ngăk jiang matai.

Muk bôh yau nơn gết trũn chěk tapai dalãm la-i mai. Tapai dok ngôk la-i lok patay bớng, bloh nhu đũaik tamư glai thĩt nao.

Muk mai tãl sang bôh ta kađuh patay soh hu bôh patay ô. Muk nơn neh di tai laik: "Kau lah kãl di tapai mako." Haday mai gaik muk nơn tamal bôh tapai tui jalan gết hu mớk gaik ô.

uan	uk
Uan	Uk

1. Păn saphôu pahùn ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato akhăr bangur U.
 - (2)

uan	uk
Uan	Uk

 (3)

Uan
Uk

 ngăn U
3. Gru hrăk bôh panuaik ni ngôk papan juk padăr sêh puaik:

muk, đoa, la-i; tamal, dớng, dôm, djôh
4. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Gết đoa hagêk?
 - (2) Muk mai tãl sang bôh hagêk?
 - (3) Muk bôh yau nơn gết ngăk yau băr?
 - (4) Hay mai mớng puh?
 - c. Doah chadêh phũn. (5.3)
 - (1) ngăk jiang matai
 - (2) neh di tai
 - (3) trũn chěk tapai
 - (4) di tapai mako
 - (5) tamư glai thĩt
 - (6) đoa la-i patay

d. Puaik takal tống bñh gauk. (5.4)

5. Srãm hräk.

a. Gru hräk bñh akhär bangur bahau

U ngöök papan juk. (6.1)

U

Gru laik: "Bñh akhär bangur U
paðär lãm bñh panuaik yau Uan,
Uak, Uk. Hräk bñh akhär bangur
U dray chih talay döng möng talay
ngöök mai majëk talay la, bloh
wöng nao gah hanuuk tui talay la,
bloh wöng nao tangöök ðeah täl
talay ngöök wök.

b. Sêh srãm hräk bñh akhär bahau lãm
saphou hräk. (6.4)

c. Sêh hräk bñh akhär bahau lãm bñh
panuaik. (6.5)

Uan

d. Sêh hräk bñh akhär bangur lãm
ha phün.

Ali laik: "Uan tabuan."

e. Sêh srãm hräk bñh akhär bangur
baik bloh yau ni:

UJUJU

g. Gru puaik hõng sêh hräk yau ni:

Gët ðoa la-i

Muk nõn tamal bñh tapai tui
jalan.

Mada ông ha rang nơn mada nưk dra ha rang. Dalau mớng bray nưk dra nao lakhah hống rang hlay, dăm lakay hlay ha rang, djauk dăm nơn mai duh dak ông nơn tãi guan hlay ông nơn bauk tai maka bray nưk dra. Yah laik rang hlay yớ ớn sabār hu ô, ông nơn hu bray nưk dra ô.

Mada dăm lô gauk kung mai duh dak ông nơn, madô laik ông nơn hu bauk tai ô. Dăm tống hadôm nơn ớn sabār di chanưh hống ông nơn ngāk pap ô. Bloh ông nơn mớk dăm kung mai duh dak nơn, padār ngāk jiang sau nao doah chăp chĩm brĩm dĩ lăm glai, nao doah

mớk kan dĩ lăm ea. Yau nơn yớ dăm tống hadôm kung mai mớng dalau mai nơn ớn sabār hống ông nơn ngāk pap ô. Ông nơn hu bray nưk dra ô ray.

chăp
ăp

ăp ăp
chăp săp

chăm pam yom rum
chap pap bayop rup

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.

2. a. Pato ha chađeh bôh panuaik: -ăp.

(1)

chăp
ăp

 (2)

ăp	ăp
chăp	săp

(3)

chăp
săp

 chađeh -ăp

b. Pato ha chađeh bôh panuaik gaik:

-p.

(2)

chăm	pam	yom	rum
chăp	pap	bayop	rup

(3)

chăp
pap
bayop
rup

 chađeh (4)

chăp	pap
chăng	pang
chăp	pa-ar

-p.

3. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn, sua. (5.2)

(1) Bloh ông non mók dăm nao ngăk yau băr?

(2) Habian ông non bray nuk dra?

(3) Dalau móng bray nuk dra, djauk dăm non ngăk yau băr?

(4) Yah laik rang hlay yô ôn sabăr hu ô, ông non ngăk, gêk?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) ôn sabăr hu ô

(2) mai duh dak

(3) ông non ngăk pap

(4) dăm tống hadôm

(5) chanuh hống ông

(6) padăr ngăk jiang

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalăm dawang.

4. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik bloh yau ni:

roah doah

b. Gru puaik hống sêh hrăk rup êng yau ni:

đalau móng

ôn sabăr

padăr ngăk jiang sau

c. Sêh tapa phũn rùng di sa lăm phũn srăm 103 ni chêk lăm saphou hrăk.

Tăi hray ha sa nơn mada dăm ha rang kung nas, mai duh dak ông nơn. Bloh malăm mai dăm nơn nao chang mala sang, chang păng ông nơn mayai gauk hōng muk, ko pagê ni padār dăm nơn ngāk gêk. Tăi păng nao malăm di sa, dăm nơn hamit ông hōng muk mayai gauk laik: "Pagê ni ông khin padār dăm nơn ngāk jiang jal mớk nao trah kan dalăm đơng ni đơng nơn."

Yah guan hlay yơ trah kan hu ô, ông nơn gết kăk jal manus nơn bray hoak lasay ô, kăk chaḅu padeak, ngāk pap. Yah guan hlay yơ nao trah hu

kan mai, gết bray klah rup, bray lasay hoak.

nas
as
a

a	a	u
as	as	us
nas	chaḅas	manus

1. Păn saphòu pahùn ka sêh pađār nhu doah banah djauk.

2. Pato ha chađeh bôh panuaik: -s.

(1) nas	(2) a	a	u
as	as	as	us
a	nas chađas manus		

(3) nas	(4) nas chađas manus
chađas	nah bah banuh
manus	nai bai nui

chađeh -s

(5) pagê, djuh, djôh, malām, chađu, takê, rup, riang

3. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phŭn sua: (5.2)

- (1) Malām mai dăm nòn nao hlay?
- (2) Mòk jal nao trah kan moh hlay?
- (3) Tāl hray ha sa mada hay mai đuh dak êng nòn?
- (4) Malām di sa dăm nòn hamit hay mayai gauk?

c. Doah chađeh phŭn. (5.3)

- (1) kāk jal manus
- (2) pagê ni pađār dăm

(3) bray klah rup

(4) kāk chađu pađeak

(5) chang mala sang

(6) malām di sa

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik dalām dawang.

4. Srām hrāk.

a. Sêh srām hrāk bôh akhār baik bloh yau ni:

k kh g gh ng

b. Gru puaik hống sêh hrāk yau ni:

chang mala sang

malām di sa

kāk jal manus

chađu di pađeak

c. Sêh hrāk takal panak rup êng.

Tăi hamit̄ yau nơn nao dăm nơn nao
 blay kan mớk nao kăk dalăm ea lăm đơng
 kung ông nơn khea nao trah pagê. Tăi
 guan kung ông kăk dăm nơn palêk lăm
 ea nao, lakay nơn nhũc nao moh labik
 kung nhu hu kăk kan mapiah nơn, bloh
 chăp kan nơn mớk mai bray ka ông.
 Ha hray đeah sup, hu kan lô. Tăi mai
 sang wớk, ông nơn bauk tai.

klũc
ũc

ũc	ũc
klũc	nhũc

a	ê	o
ac	êc	oc
nac	lêc	koc

1. Păn saphou pahun ka sêh padăr nhu doah banah djauk.
2. Pato ha chađeh bôh panuaik: -c.

(1)

klũc
ũc

(2)

ũc	ũc
klũc	nhũc

(3)

klũc
nhũc
nac
lêc
koc

(2a)

a	ê	o
ac	êc	oc
nac	lêc	koc

chađeh
-c

(4)

klũc	nac	lêc	koc
lũk	nak	lêk	kok

(5) tui, bôh, loa, khiuk, chhêt, thit, tamũn, kayoa

3. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Lakay nơn nhũc nao moh labik hlay?
 - (2) Tăi mai tăi sang wók, ông nơn yau bār di tai?

(3) Dăm nòn blay kan mők nao kăk
moh hlay?

(4) Ha hray ðeah sup hu hagêk?

c. Doah chaðeh phũn. (5.3)

(1) nao trah pagê

(2) palêk lăm ea

(3) kăk kan mapiah

(4) hray ðeah sup

(5) kăk ðalăm ea

(6) lakay nòn nhũc nao

d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

e. Sêh puaik tống bih bôh panuaik
ðalăm ðawang.

4. Srăm hrăk.

a. Sêh srăm hrăk bôh panuaik baik
bloh yau ni:

ch chh j jh nh

b. Gru puaik hống sêh hrăk rup êng
yau ni:

labang klũc

lakay nòn nhũc nao

ha hray ðeah sup

c. Sêh tapa takal lăm phũn srăm
l05 ni chêk lăm saphou hrăk.

Tãl hray di doa, dãm nõn loa nao
 pãng thau laik õng nõn ba nao doah
 chãp chĩm brĩm dalãm glai. Dãm nõn
 dalau mớng nao, mớk tapai nao kãk di
 gõl kayau. Bloh tãl hray nao, dãm nõn
 duaik ngãk jiang sau dalau õng nao mớk
 tapai hu mai lõ dray. Bloh dãm nõn ko
 klah rup nao.

Hray haday mai gaik, hray di klau,
 õng nõn mayai gauk hõng muk nõn laik:
 "Khea yau ni wớk ha bãng ni. Pagê
 gôk masup padãr nưk matau dray nõn,
 nhu glãm đao ba nao puh, bloh kau dok
 lãm đao nõn. Khan laik kau dok chang
 nhu moh dêh. Tãl nhu glãm đao nao
 tãl puh maka kau preu khan mớng lãm
 đao mai, padãr nhu taleh babah đao
 nõn."

PHŨN SRĂM 106

1. Păn saphou pahun ka sêh pađăr nhu doah banah djauk.
2. Gru hrăk bôh panuaik ni ngôk papan juk pađăr sêh puaik.
ruai, iauk, đao, taleh, dêh,
glăm, mangiau, ngiuk
3. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Ông preu khan móng lăm đao mai pađăr nhu ngăk gêk?
 - (2) Dalau móng nao dăm nòn ngăk yau băr?
 - (3) Dăm nòn đuaik ngăk jiang gêk?
 - (4) Khea pađăr nuk matau glăm gêk?
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) nuk matau dray
 - (2) ngăk jiang sau
 - (3) kăk di gôl kayau
 - (4) taleh babah đao
 - (5) pagê gôk masup
 - (6) glăm đao nao
 - d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)

4. Sêh puaik bih bôh panuaik dalăm dawang lăm phũn srăm 103, 105 ha bãng gaik.

5. Srăm hrăk.

- a. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik bloh yau ni:

h h d d h n

- b. Gru puaik hống sêh hrăk rup êng yau ni:

đuaik ngăk jiang sau
pagê gôk masup
glăm đao

- c. Sêh hrăk takal panak rup êng.

Tăi hamĩt ông hõng muk mayai gawk laik yau nõn, lakay nõn chang pagê gôk. masup glãm ðao nõn tăi labik ha sa kung mada chroh ea ðuaik, mada chatoa đơ sit. Bloh mớk ðao kung chěk ông lăm nõn, nao chěk ngỗk chatoa. Bloh hu trũn nao dalãm ea, ngăk yawa kadũng kadũng, bloh preu laik: "Rang hlay kung teauk lamứn lợi. Teauk nha seam, ngăt joak ðao lěk nao lăm ea."

bauk
auk
a

a	i	ea	ia
auk	iuk	eauk	iauk
bauk	diuk	teauk	điauk

1. Păn saphou pahũn ka sêh pađar nhu doah banah đjauk.

2. Pato ha chađeh bõh panuaik: -uk.

(1) bauk	(2) a	i	ea	ia
auk	auk	iuk	eauk	iauk
a	bauk	diuk	teauk	điauk

(3) bauk	(4) bauk	diuk	điauk	
diuk	chađeh	bak	dik	liak
teauk	<u>-uk</u>	baik	duik	đuaik
điauk				

(5) chroh, chatoa, sār, bār, đò, yawa, kadũng, ngăt, joak

3. Baik takal.

a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)

b. Phũn sua: (5.2)

(1) Mòk ðao kung chěk ông lăm nõn, nao chěk moh hlay?

(2) Preu laik yau bār?

(3) Gók masup glãm ðao nao tăi labik hlay?

(4) Trũn dalãm ea, ngăk gêk?

c. Doah chađeh phũn. (5.3)

(1) chatoa đò sit

(2) trũn nao dalãm ea

- (3) teauk nha seam
- (4) ngăt joak đao
- (5) ngăk yawa kađung
- (6) chroh ea đuaik

- d. Puaik takal tống bih gauk. (5.4)
- e. Sêh puaik tống bih bôh pañuaik
dalăm dawang.

4. Srăm hrăk.

- a. Sêh srăm hrăk bôh akhăr baik
bloh yau ni:

p ph b bh m

- b. Gru puaik hống sêh hrăk yau ni:
mada chatoa đơ sit
ngăk yawa kađung
teauk lamùn
- c. Gru puaik phũn manung manung
hống sêh hrăk phũn nòn.
- d. Sêh hrăk takal panak rup êng.

Nưk matau thau laik jruh đao lăm
ea yơ, dok ha sam duh, maka nao mớk
đao nơn mai taleh. Bloh tők mớng nơn
mai ông nơn ko huaik ka matai rup.
Ông nơn rean ngăk pap ka matau nơn
gaik ô. Bloh lakhah nưk dra bray ka
dăm ha rang nơn nao.

1. Păn saphou pahun ka sêh pađar nhu
doah banah djauk.
2. Gru hrăk bôh panuaik ni ngôk papan
juk pađar sêh puaik:
trauk, sam duh, majêk, sabai,
hanrak, kagrêk, rean
3. Baik takal.
 - a. Sêh iauk takal rup êng. (5.1)
 - b. Phũn sua: (5.2)
 - (1) Tők mớng nơn mai ông nơn
huaik ka hagêk?
 - (2) Ông nơn rean ngăk gêk gaik ô?
 - (3) Habian nưk matau mók đao nơn
mai taleh?
 - c. Doah chađeh phũn. (5.3)
 - (1) tők mớng nơn
 - (2) huaik ka matai rup
 - (3) lakhah nưk dra
 - (4) jruh đao lăm ea
 - (5) dok ha sam duh
 - (6) rean ngăk pap
 - d. Puaik takal tốngbih gauk. (5.4)

4. Srăm hräk.

a. Sêh srăm hräk bôh akhär baik
bloh yau ni:

b d - s h | r w y

b. Gru puaik hõng sêh hräk rup êng
yau ni:

dok ha sam duh

rean ngäk pap gaik ô

Lakhah nuk dra

c. Gru puaik phün manung manung hõng
sêh hräk phün nòn.

d. Sêh hräk takal panak rup êng.

Akhăr Chăm

K k	Ch ch	T t	P p
Kh kh	Chh chh	Th th	Ph ph
G g	J j	D d	B b
Gh gh	Jh jh	Dh dh	Bh bh
Ng ng	Nh nh	N n	M m
B ɓ	Y y	A a ă	
Đ đ	R r	E e ẽ ê	
Dj dj		I i ĩ	
-	L l	O o ỏ ô ơ	
H h	W w	U u ư	
S s			

1. Păn saphòu pahùn ka sêh pađăr nhu doah banah djauk.
2. Sêh tapa bôh akhăr Chăm tống bih yau phũn srăm 109 ni chэк lăm saphòu hrăk. Tapa bloh yó, sêh puaik bôh akhăr tống bih lô băng.
3. Sêh hrăk takal panak rup êng.

CÙNG CÁC BẠN GIÁO VIÊN

Những cách thức dạy học trong sách vở-lòng tiếng Chăm được trình bày trong cuốn sách này. Mỗi bài học có hai phần: Phần thứ nhất giống như trong trang sách của học sinh và phần thứ nhì dùng để chỉ dẫn cho các giáo viên biết cách thức dạy bài học. Những cách thức dạy trong sách này gồm cả bài tập đọc và tập viết.

Các bạn sẽ nhận thấy mỗi bài học có kèm theo bài mẫu. Ví dụ: Trong bài học số 5.1, có nói, "Dạy tiếng chính chuh (theo bài mẫu 1)." Bài mẫu 1 được tìm ra ở trong phần chỉ dẫn này và trong đó nói từng chi tiết cách dạy tiếng chính. Các bạn sẽ thận-trọng đọc kỹ những bài mẫu này trước khi đem ra dạy cho học sinh. Các bạn cũng nên đọc cho kỹ những điều chỉ dẫn đặc-biệt được trình bày cho mỗi bài học. Như thế các bạn có thể theo tở-mở những điều chỉ dẫn trong khi các bạn dạy bài học.

Sau đây là những bài mẫu được ghi trong phần nói đầu:

Bài mẫu 1--Dạy tiếng chính theo bảng treo.

Bài mẫu 2--Dạy tiếng chính theo sách

Bài mẫu 3--Dạy văn trong tiếng.

Bài mẫu 4--Dạy một tiếng trong câu văn.

Bài mẫu 5--Đọc truyện.

Bài mẫu 6--Tập viết.

BÀI MẪU 1

DẠY TIẾNG CHÍNH THEO BẢNG TREO (xem bài học số 7)

1.1. Dạy hình và tiếng viết hình ấy.

Giáo viên chỉ vào hình của sang trên bảng treo và nói, "Đây là hình của sang, nói sang." Học sinh nói, "sang." Giáo viên lại chỉ vào tiếng sang viết bên cạnh hình và nói, "Tiếng này đọc là sang, nói sang." Học sinh nói, "sang." Giáo viên chỉ trở lại vào tiếng sang và hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "sang."

1.2. Tìm tiếng trên bảng treo.

Giáo viên hỏi, "Các em có thể tìm tiếng khác giống hệt với sang không?" Nếu học sinh không thể trả lời ngay thì giáo viên chỉ vào tiếng sang viết chỗ khác và nói, "Tiếng này cũng đọc là sang, nói sang." Học sinh nói, "sang." Giáo viên bảo học sinh lên tìm tất cả tiếng sang viết trên bảng treo.

1.3. Xem tiếng viết trên bảng.

Giáo viên viết bằng chữ in tiếng sang trên bảng dùng chữ giống như trong sách vở-lòng. Giáo viên nói, "Bây giờ

thầy viết tiếng sang trên bảng, các em coi tiếng này giống như tiếng sang trên bảng treo, các em nói sang." Học sinh nói, "sang."

Đoạn giáo viên viết nao trên bảng (tiếng học sinh đã học rồi). Giáo viên chỉ vào tiếng nao rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "nao." Giáo viên khen, "Đúng rồi," và viết Ali (tiếng học sinh đã học rồi) trên bảng rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "Ali." Đoạn giáo viên viết tiếp sang trên bảng và bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Cuối cùng giáo viên vừa chỉ vừa cho học sinh đọc cá nhân những tiếng sang, nao và Ali trên bảng. Giáo viên tiếp tục hướng dẫn như thế cho đến khi thầy biết chắc học sinh đã biết ba tiếng ấy.

BÀI MẪU 2

DẠY TIẾNG CHÍNH THEO SÁCH (xem bài học số 10)

2.1. Dạy hình và tiếng viết hình ấy.

Giáo viên bảo học sinh nhìn vào hình của takuh trong sách của chúng rồi nói, "Đây là hình của takuh, nói takuh." Học sinh nói, "takuh." Giáo viên nói tiếp, "Bây giờ các em coi vào tiếng viết ở trên bên hình vẽ. Tiếng ấy đọc là takuh, nói takuh." Học sinh nói, "takuh." Giáo viên hỏi, "Tiếng viết bên cạnh hình vẽ đọc thế nào?" Học sinh đọc, "takuh."

2.2. Tìm tiếng trong trang sách.

Giáo viên bảo học sinh tìm và chỉ vào tiếng takuh trong trang sách của chúng. Giáo viên nên đi qua đi lại trong lớp xem các em có tìm thấy tiếng đúng không. Sau đó giáo viên cho học sinh tìm tất cả tiếng takuh viết chỗ khác trong trang sách. Giáo viên kiểm soát học sinh có tìm thấy tiếng đúng không.

2.3. Xem tiếng viết trên bảng.

Giáo viên viết bảng chữ in tiếng

takuh trên bảng dùng chữ giống như trong sách. Giáo viên nói, "Bây giờ thầy viết tiếng takuh trên bảng, các em coi tiếng này giống như tiếng takuh trong sách của các em, các em nói takuh." Học sinh nói, "takuh."

Đoạn giáo viên viết sang trên bảng (tiếng học sinh đã học rồi). Giáo viên chỉ vào sang rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh trả lời, "sang." Giáo viên khen, "Đúng rồi," và viết tiếng lamo (tiếng học sinh đã học rồi) trên bảng rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh trả lời, "lamo." Sau đó giáo viên lại viết takuh trên bảng rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Cuối cùng giáo viên chỉ vào takuh hoặc sang hoặc lamo và gọi từng em đọc tiếng ấy. Giáo viên tiếp tục hướng dẫn như thế cho đến khi thầy biết chắc học sinh đã biết ba tiếng ấy.

BÀI MẪU 3

DẠY VẦN TRONG TIẾNG (xem bài học số 14)

3.1. Phân tiếng chính để dạy vần mới.

Giáo viên viết rao trên bảng rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "rao." Giáo viên che chữ r và nói, "Phần còn lại trong tiếng rao này đọc là ao, nói ao." Học sinh nói, "ao." Giáo viên viết ao dưới rao trên bảng như sau:

rao
ao

Giáo viên chỉ vào ao rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "ao." Giáo viên chỉ lại vào rao rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy. Sau đó giáo viên chỉ trở lại vào ao rồi bảo học sinh đọc. Giáo viên đóng khung xung quanh những tiếng mà thầy đã viết trên bảng như sau:

rao
ao

3.2. Ghép vần mới với các vần đã học.

Giáo viên viết ao trên bảng rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "ao."

Sau đó giáo viên viết rao dưới ao trên bảng như sau:

ao

rao

Giáo viên chỉ vào rao rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết uh bên cạnh ao như sau:

ao uh

rao

Giáo viên chỉ vào uh rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Sau đó giáo viên viết ruh dưới uh như sau:

ao uh

rao ruh

Giáo viên chỉ vào ruh rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy. Nếu học sinh không đọc được thì giáo viên nói, "Tiếng này đọc là ruh nói ruh." Học sinh nói, "ruh." Giáo viên bảo học sinh đọc ôn lại những tiếng mà thầy đã viết theo thứ tự như sau: ao, rao..

Giáo viên viết tiếp ay bên cạnh uh như sau:

ao uh ay

rao ruh

Giáo viên chỉ vào ay rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết tiếp ray dưới ay trên bảng như sau:

ao uh ay

rao ruh ray

Giáo viên chỉ vào ray rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy. Nếu học sinh không đọc được thì giáo viên đọc trước và bảo học sinh đọc theo. Giáo viên cho học sinh đọc ôn lại những tiếng mà thầy đã viết bắt đầu từ: ao, rao, uh, ruh, ay, ray. Giáo viên lại cho học sinh đọc ôn cả bài theo thứ tự như sau: ao, uh, ay, rao, ruh, ray. Giáo viên cũng có thể chỉ bất cứ tiếng nào rồi bảo học sinh đọc. Giáo viên cứ tiếp tục chỉ nhiều tiếng khác nhau rồi bảo học sinh đọc những tiếng ấy. Đoạn giáo viên đóng khung lại xung quanh những tiếng đã viết trên bảng như sau:

ao	uh	ay
rao	ruh	ray

3.3. Viết tiếng mới theo hàng dọc để học sinh có thể nhận thấy các vần mới đều giống nhau.

Giáo viên viết rao trên bảng rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh trả lời, "rao."

Giáo viên viết ruh dưới rao như sau:

rao
ruh

Giáo viên chỉ vào ruh rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết tiếp ray dưới ruh như sau:

rao
ruh
ray

Giáo viên chỉ vào ray rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Bây giờ giáo viên bảo học sinh đọc ôn lại cả bài từ trên xuống dưới. Sau đó giáo viên che đi các vần ao, uh, ay rồi nói, "Các em xem những chữ đầu của các tiếng này đều giống nhau. Tên chữ này là răk, nói răk." Học sinh nói, "răk." Đoạn giáo viên cho học sinh đọc lại bài từ trên xuống dưới. Giáo viên đóng khung lại xung quanh những tiếng như sau:

rao
ruh
ray

3.4. So sánh vần mới với các vần đã học.

Giáo viên viết rao trên bảng rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy. Sau đó giáo viên viết kao dưới rao như sau:

rao
kao

Giáo viên chỉ vào kao rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết tiếp chao dưới kao như sau:

rao
kao
chao

Giáo viên chỉ vào chao rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy. Sau đó giáo viên vừa chỉ vừa cho học sinh ôn lại những tiếng rao, kao, chao.

Giáo viên viết tiếp ruh bên cạnh rao như sau:

rao	ruh
kao	
chao	

Giáo viên chỉ vào ruh rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết kuh dưới ruh như sau:

rao	ruh
kao	kuh
chao	

Giáo viên chỉ vào kuh rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết chuh dưới kuh như sau:

rao	ruh
kao	kuh
chao	chuh

Giáo viên chỉ vào chuh rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết ray bên cạnh ruh như sau:

rao	ruh	ray
kao	kuh	
chao	chuh	

Giáo viên chỉ vào ray rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết kay dưới ray như sau:

rao	ruh	ray
kao	kuh	kay
chao	chuh	

Giáo viên chỉ vào kay rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết chay dưới kay như sau:

rao	ruh	ray
kao	kuh	kay
chao	chuh	chay

Giáo viên chỉ vào chay rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy. Sau đó giáo viên vừa chỉ vừa cho học sinh đọc ôn lại những tiếng chay, kay, ray.

Giáo viên bảo học sinh đọc ôn cả bài trong khi thầy chỉ từng tiếng theo thứ tự như sau: rao, kao, chao, ruh, kuh, chuh, ray, kay, chay.

Giáo viên lại cho học sinh đọc ôn cả bài theo thứ tự như sau: rao, ruh, ray, kao, kuh, kay, chao, chuh, chay. Giáo viên cũng có thể chỉ bất cứ tiếng nào rồi bảo học sinh đọc. Giáo viên cứ tiếp tục chỉ nhiều tiếng khác nhau rồi bảo học sinh đọc những tiếng ấy.

Giáo viên đóng khung xung quanh những tiếng đã viết trên bảng như sau:

rao	ruh	ray
kao	kuh	kay
chao	chuh	chay

3.5. Tiếng mới viết chung với các tiếng đã học.

Giáo viên viết may trên bảng và hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh trả lời, "may."

Giáo viên viết đik dưới may trên bảng như sau:

may
đik

Giáo viên chỉ vào đik rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên viết tiếp lamo dưới đik trên bảng như sau:

may
đik
lamo

Giáo viên chỉ vào lamo rồi bảo học sinh đọc tiếng ấy.

Giáo viên tiếp tục hướng dẫn như thế cho đến khi thầy đã viết hết những tiếng sau đây trên bảng:

may
đik
lamo
sang
đuaik
takuh

Giáo viên cho học sinh đọc ôn lại cả bài bằng cách cho chúng đọc từ trên xuống dưới. Cách khác có thể ôn bài là: 1) chỉ nhảy từng tiếng bắt đầu từ tiếng thứ nhất rồi đến hết bài và trở lại bằng tiếng thứ nhì: 2) chọn bất cứ tiếng nào trong bài rồi bảo học sinh đọc những tiếng ấy.

BÀI MẪU 4

DẠY MỘT TIẾNG TRONG CÂU VĂN (xem bài học số 25)

4.1. Dạy tiếng mới.

Giáo viên viết câu này trên bảng:

Ali pachi lamo bloh.

Viết xong, giáo viên nói, "Câu này đọc là Ali pachi lamo bloh. Các em đọc." Học sinh đọc. Giáo viên chỉ vào tiếng bloh rồi nói, "Tiếng này đọc là bloh, các em đọc bloh." Học sinh đọc, "bloh." Giáo viên viết bloh dưới bloh trên bảng như sau:

Ali pachi lamo bloh.

bloh

Giáo viên chỉ vào bloh ở dưới rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "bloh." Giáo viên xóa đi tiếng bloh viết ở dưới. Giáo viên chỉ vào câu Ali pachi lamo bloh rồi bảo học sinh đọc câu ấy.

Giáo viên viết tiếp câu La ðong takuh bloh. ở dưới câu trên bảng như sau:

Ali pachi lamo bloh.

La ðong takuh bloh.

Giáo viên chỉ vào câu ở dưới rồi bảo học sinh đọc câu ấy. Giáo viên có thể gọi

từng em một đọc câu văn ấy.

Giáo viên viết tiếp câu May rao sang bloh. ở dưới hai câu trên như sau:

Ali pachi lamo bloh.

La ðong takuh bloh.

May rao sang bloh.

Giáo viên chỉ vào câu dưới rồi bảo học sinh đọc câu ấy. Giáo viên có thể gọi từng em một đọc câu ấy. Đoạn giáo viên che tất cả những tiếng trong ba câu trừ ra tiếng bloh rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Học sinh trả lời, "bloh." Giáo viên khen, "Đúng rồi, tiếng bloh luôn luôn viết như thế."

4.2. So sánh tiếng mới với những tiếng đã học.

Giáo viên viết câu May rao sang ô. ở dưới những câu trên bảng và bảo học sinh đọc câu ấy. Sau đó giáo viên chỉ vào câu May rao sang bloh. rồi bảo học sinh đọc câu ấy. Giáo viên gọi một em lên chỉ vào tiếng bloh. Giáo viên chỉ vào câu May rao sang ô. rồi bảo học sinh đọc. Giáo viên gọi một em lên chỉ vào tiếng ô.

Sau cùng giáo viên chỉ bất cứ câu nào rồi bảo một em hoặc tất cả học sinh

đọc. Giáo viên tiếp tục hướng dẫn học sinh như vậy cho đến khi học sinh biết tiếng mới và có thể phân biệt tiếng mới ấy với những tiếng đã học rồi.

BÀI MẪU 5

ĐỌC TRUYỆN (xem bài học số 13)

5.1. Đọc cá nhân.

Giáo viên bảo, "Các em tự đọc lấy bài trong trang sách của các em. Nếu có em nào cần thầy giúp thì thầy sẽ giúp cho." Giáo viên đi xung quanh lớp học giúp những em nào kém.

5.2. Câu hỏi.

Sau khi học sinh đã đọc xong cả bài thì thầy hỏi, "Ai có thể tìm và đọc câu trả lời đáp câu hỏi Ali nao ngāk gēk? Giáo viên chọn một em lên chỉ vào câu ấy. Nếu dùng bảng treo thì giáo viên cho học sinh chỉ vào câu văn trên bảng treo và cho học sinh đọc câu ấy. Giáo viên cũng có thể cho học sinh trả lời ngay câu hỏi không cần tìm câu trả lời. Sau khi học sinh trả lời câu hỏi thứ nhất giáo viên tiếp tục hỏi những câu còn lại: Hay chang Ali? Ni may hay? và May đik gēk?

5.3. Tìm và đọc câu văn ngắn.

Giáo viên hỏi, "Ai có thể tìm và đọc câu may Ali?" Giáo viên chọn một em lên tìm và đọc câu ấy.

Giáo viên tiếp tục hướng dẫn như

trên cho học sinh tìm những câu văn sau đây:

chuh takuh

may chang

đuaik nao sang

may đik

5.4. Đọc chung.

Nếu dùng bảng treo thì giáo viên chỉ vào câu ni may Ali. rồi bảo học sinh đọc câu ấy theo thầy. Giáo viên đọc trước, học sinh đọc theo thầy. Giáo viên tiếp tục hướng dẫn học sinh tập đọc như thế cho đến khi các học sinh có thể đọc trôi chảy và tự nhiên. Giáo viên có thể bảo học sinh đọc chung hoặc đọc cá nhân. Khi các em đọc được câu thứ nhất rồi thì giáo viên chỉ vào câu tiếp rồi bảo học sinh đọc theo lối trên.

Giáo viên tiếp tục tập cho học sinh theo cách trên cho đến khi học sinh đọc hết những câu còn lại trong bài.

(Nếu giáo viên không dùng bảng treo thì giáo viên bảo học sinh nhìn vào câu văn trong sách của chúng và dặn chúng đọc theo thầy.)

BÀI MẪU 6

TẬP VIẾT CHỮ MỎI (xem bài học số 11)

6.1. Giáo viên viết chữ mỗi trên bảng.

Giáo viên gạch ba đường thẳng trên bảng như sau:

Giáo viên viết chữ m trên bảng như sau:

m

Giáo viên chỉ vào chữ m trên bảng rồi hỏi, "Đây là chữ gì? Nếu học sinh không nhớ thì giáo viên có thể nhắc cho chúng và bảo chúng đọc theo tên chữ ấy. Sau đó giáo viên nói, "Chúng ta dùng chữ mok để viết những tiếng như: mata, may, lamo, mo, mek. Các em đọc những tiếng này theo thầy và để ý đến chữ m trên bảng." Sau đó giáo viên viết lại chữ m trên bảng đồng thời giải thích cách viết như sau, "Đầu tiên chúng ta gạch đường thẳng từ trên xuống dưới. Chúng ta tiếp tục đặt ngòi bút sát phần trên của đường thẳng ấy, kéo lên bên phải tới sát đường thẳng trên và từ đó lại kéo thẳng xuống đường dưới. Rồi chúng ta tiếp tục đặt ngòi bút sát với đường thẳng thứ nhì, uốn cong lên sát

với đường thẳng trên rồi lại kéo thẳng xuống như trước."

6.2. Học sinh viết chữ mỗi trên không khí.

Giáo viên nói, "Bây giờ chúng ta viết chữ mỗi trên không khí. Các em vừa viết vừa nói thì các em sẽ viết đúng." Giáo viên quay lưng về phía học sinh. Giáo viên đưa tay lên vừa viết trên không khí vừa nói, "Đầu tiên chúng ta gạch đường thẳng từ trên xuống dưới. Sau đó chúng ta đặt ngòi bút sát với đường thẳng, uốn cong lên bên phải rồi kéo thẳng xuống. Xong rồi, chúng ta tiếp tục làm lại đường như vừa mới làm. Giáo viên cho học sinh làm như vậy năm hoặc sáu lần. Đoạn giáo viên chọn một em lên làm trong lúc các em khác đang tập viết.

6.3. Học sinh viết chữ mỗi bằng ngón tay trên bàn hoặc bảng con.

Giáo viên bảo học sinh viết chữ m trên bàn hoặc bảng con của chúng bằng ngón tay. Giáo viên cũng giải thích lại cách viết chữ mỗi. Học sinh sẽ tập như thế năm hoặc sáu lần. Giáo viên cũng nên đi qua lại trong lớp xem các em viết có đúng không.

6.4. Học sinh viết chữ mới vào quyển vở hoặc bảng con.

Giáo viên nói, "Bây giờ chúng ta viết chữ m trong quyển vở (hoặc bảng con). Lấy quyển vở của các em ra và mở để trên bàn. Các em cầm bút cho đúng và ngồi cho ngay ngắn." Giáo viên kiểm soát cách ngồi và cầm bút của các em. Sau đó giáo viên nói, "Bây giờ các em viết chữ m." Giáo viên kiểm soát các em có viết đúng không. Giáo viên bảo chúng viết hai hoặc ba dòng chữ m và giáo viên đi xung quanh lớp giúp những em kém.

6.5. Học sinh viết chữ mới trong tiếng.

Sau khi học sinh đã viết xong chữ m thì giáo viên nói, "Bây giờ chúng ta viết một tiếng trong đó có chữ m." Giáo viên viết mi trên bảng như sau:

mi

Viết xong, giáo viên chỉ vào mi rồi hỏi, "Tiếng này đọc thế nào?" Sau khi học sinh trả lời, giáo viên bảo cho chúng nhìn kỹ vào tiếng ấy. Giáo viên nói tiếp, "Bây giờ các em viết mi trong quyển vở (hoặc bảng con) của các em." Giáo viên bảo học sinh viết mi vài dòng

rồi thầy đi quanh lớp xem các em viết và sửa cho những em kém.

6.6. Học sinh viết chữ mới trong câu văn

Giáo viên nói, "Bây giờ chúng ta viết một câu văn mà trong đó có tiếng mi. Các em xem kỹ thầy viết." Giáo viên viết ni mi trên bảng như sau:

ni mi.

Viết xong, giáo viên chỉ vào ni mi rồi hỏi, "Câu này đọc thế nào?" Học sinh đọc, "ni mi." Giáo viên bảo học sinh nhìn kỹ vào câu văn rồi nói, "Bây giờ các em viết ni mi trong quyển vở (hoặc bảng con) của các em. Nhớ đánh dấu chấm ở cuối câu văn."

Trong lúc các em đang viết thì giáo viên nên đi xung quanh lớp học sửa chữa cho những em viết kém. Giáo viên dặn các em viết vài dòng câu văn.